
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΑΟΥ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΙΑΤΡΟΦΙΑΟΣΟΦΟΥ

Συνεγράφη ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βασπόρου ἐν ἔτει αωιθ'.

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ ὃπὸ τοῦ ἄρχοντος Πρωτοφαλτοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ.
Ἐκκλησίας Γεωργίου Βιολάκη).

Τοῖς φιλολόγοις καὶ φιλομούδοις τῶν Ἑλλήνων.

Δικαίως πρέπει νὰ θαυμάσῃ ἔκαστος βλέπων ὅτα τὰ πεπαιδευμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης νὰ σπουδάζωσι εἰς τὰ περὶ Μουσικὴς τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα, καὶ κατὰ τοὺς ἀρμονικοὺς ἀδεγοὺς νὰ ποιῶσι τὰ ἱδιαὶ ἁντῶν συστήματα, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀπόγοροι αὐτῶν τῷν Ἑλλήνων δχι μόνον νὰ μὴ καταγινώμεθα εἰς τοὺς Ἑλληνας αὐτοὺς μουσικοὺς διὰ νὰ μάθωμεν αὐτῶν τὰς θεωρίας, κατὰ τὰς δποιας φαίνεται διτὶ συνεκροτήθη ιδιαιτέρως καὶ

ἢ σεμιοτάτη ἐκκ. ἡγιαστικὴ μουσικὴ ἀπὸ τοὺς διτῶς σοφοὺς καὶ θέλοντος πατέρας τῆς Ἐκκ. ἡγιαστας. Ἀλλὰ τὸ χειρότερον καὶ εὐφροσύνες τὰς θεωρίας αὐτὰς εἰς τοὺς ξέροντες, αἰδοῖμαι τὰ εἰπῶ, νὰ μὴ τὰς ἐιρροσύνες διόλου, καθὼς φαίνεται τώοντι καὶ εἰς τὸ σοφὸν σύγγραμμα τοῦ νέου Ἀραχάρσεως, ὃπου διαλαμβάνεται περὶ Μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων, ἀναγέρων καὶ ὄνομα τοὺς συγγραφεῖς Ἑλληνας, ἀπὸ τοὺς διολούς ἔλαβεν αὐτὰς τὰς ιδέας, τὸ διολον πολλὰ ὀλίγοι, ήταν μὴ εἶπω οὐδεὶς τῶν ἡμιετέρων μουσικῶν διναται ἐτελῶς τὰ τὸ καταλάβῃ, ἐὰν καὶ ἐπισταται ὅτι ὑπάρχει· διὰ τοῦτο καὶ πρὸ πολλῶν ἡδη χρόνων, ἥγουν τῷ αὐτῷ. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτει, ἐκδίδων τῇ ἐμῇ ἐφορίᾳ τὴν Ὁκτάχορον, ἀρέγερον ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ διατοιχοῦ γένους τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, διπλεῖρω τὴν προθυμιαν τῶν ἡμιετέρων, εἰς τὴν οπονδὴν τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν συγγραφέων ὅτε ὑπεσχόιην τὰ διαλάβω μετὰ ταῦτα διεξοδικώτερον καὶ περὶ τῶν τριῶν γενῶν τῆς μουσικῆς, διατοιχον, λέγω, χρωματικοῦ καὶ ἐραρμονιοῦ πλίνη διάγοροι περιστάσεις μὲν ἐμπόδισαν χωρὶς τὰ θέλω εἰς τὸ τὰ ἐκτελέσω μέχρι τοῦτο τὴν ὑπόσχεσιν μου ἐκείνην· ἡδη δέ, θειά βοηθείᾳ, ἔλαβε πέρας τὸ περὶ Μουσικῆς ιδιαίτερον Ἐκκλησιαστικῆς αὐτό μοι πονημάτιον, διὸ καὶ προσφέρεται εἰς ὑμᾶς, ὡς εἰς προθετικότας τῇ μαθήσει, καὶ προκατηρτισμένους μὲ φυσικὸς λόγοντος καὶ θεωρίας· κρίτω δὲ περιττὸν τὸ τὰ παραστήσω ἐταῦθα τὸ μεγαλεῖται καὶ ἐτιμον τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης, φθάρει τὰ ἡξενύρωμα, ὅτι εἰς τὰς κυριωτέρας καὶ ἐνδοξοτέρας πράξεις, ὡς θεῖον τι παρεστάγεται, αἱ θεῖαι καὶ τεραὶ τελεταὶ, οἱ γάμοι, τὰ ἐπικήδεια, αἱ θεάρεστοι εὐθυμιαὶ καὶ ἀλλα, σπανίως δίχα μουσικῆς μεγαλοπρεπῶς ἐκτελοῦνται. Ὡστε καὶ οἱ ἀπειροι ταῦτης, ἐλογίζοντο σχεδὸν ἀπαλθεντοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαλούς. Δέξασθε λοιπὸν νέοι φιλόμουνσοι καὶ αὐτήν μοι τὴν προσφορὰν μετὰ τῆς συνήθους ὑμερικείας, σπουδάζοντες τὰ μὲ ἀνταμείψητε οὐκ ἀλλως, εἰμὶ μὲ τὴν προθυμιαν τοῦ τὰ ἀράγρωσητε καὶ τὰ πληροφορηθῆτε τὰ γεγραμμένα· τοὺς γὰρ ἀπογένους τῶν Ἑλλήνων, ἀράγκη γενέσθαι καὶ φιλεπιστήμονας Ἐρρωσθε.

Λι άρχιτοι κανόνες των ἐπιστημῶν δικηρίως περὶ τῶν φύλασσόρων ἐκλητικήν φένει, διέλθορες ἀποτελοῦσι συστήματα εἰς γιαν καὶ τὴν κύτην ἐπιστήμων ἡ κατεργονική, φέρ' εἶπεν, οἷς μίαν ἐπιστήμην, ἐν δικηρίοις συστήματος, θεωρεῖται περὶ τῶν φύλασσόρων κατὰ τὰς δικηρίους δέξεται καὶ ἄργες ὅπου ὑποτιθέσαι εἰς τὸ καθ' ἐν τῶν κατεργονικῶν συστημάτων παρέργουσι τινες δικηροφρία θεωροῦνται καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. Ἐπομένως καὶ εἰς τὴν Μουσικήν, περὶ οἵς ἐντεῦθεν ἐ λόγοις, οὓς λέγεται, προσική, λαττινή, ἡμετέρης ἐκκλησιαστική κατα. Ἡ συνταριώτερον ἔξωτερην ἐκκλησιαστικήν καὶ ἐκκλησιαστικήν. Δικηρόρες δὲ ἐν γένει κύτην τῶν μουσικῶν, ἔξωτερην λέγω καὶ ἐκκλησιαστικήν, φύνεται κύτη, ὅτι οὐ μέν ἔξωτερην, πρὸς τὸ ἔχειν διέλθορον τὴν δικήρεσιν τῆς κλίμακος, δυσκολίως καὶ ἔδεται χνει ὄργανον, οὐ δὲ ἐκκλησιαστική ἔγουσα κατά τοὺς ἁμανοκόδιοις λόγους τὴν δικήρεσιν τῆς κλίμακος, πλουτεῖ κατ' ἔργον τὸ νῦν μελωδῆται πάντοτε χωρὶς ὄργανον· καὶ τῷτοι τότε ἰσοτάξει κατένην οἱ θεῖοι πατέρες, ὅτε ἀρχέσιαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μητέ τὸ ἔθος τοῦ δι' ὄργανων ἴθινκῶν μουσικῶν, καὶ ἐστοχάσθησαν νῦν μανθάνοντας κύτην οἱ ἐκκλησιαστικοί, χωρὶς νῦν λάβεον ἕργανον εἰς τὰς γειράς· πᾶς δέ, καὶ διετί δὲν ἐνέκρινεν τὸ δῆρος τῶν ἴθινκῶν μουσικῶν δὲν ἀνήκει εἰς ἡμέας νῦν ἔρευνομεν, καθὼς καὶ διὰ τὰς λοιπάς συνοδικάς ἀποφέσεις· μή ἄλλον τοῦτο, ἐχεὶς ἔξετάσωμαν καὶ φυσικώτερον τὸ πρᾶγμα, βλέπομεν ὅτι ὁ Πέρσης ἀκούων μὲν τὸ δργανον τὴν πάτριον του μουσικήν, ἴδιαιτέρως τινα δικήρεσιν τῆς κλίμακος ἔγουσαν, πολλάκις χνευδρος βαθυθόδον, καὶ χανος γνόμενος τελευτῇ εἰς βαθὺν ὑπον. Ὁ Λατίνος δὲ ἀκούων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του τὴν μουσικὴν τοῦ ἔθνους του δι' ὄργανων, ἐντυποι εἰς τὴν φραντασίν του τὰ ἐν τοῖς θεάτροις ἔδόμενας ἥδονικὰ καὶ ἀστερικὰ ἔμπειται, δὲ θεοτεῆν; Γραικὸς ἀκούων διὰ ζώσης μόνης φωνῆς τὰ σεμνὰ καὶ κατὰ τὰς ἀργάς· τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς συντεθειμένα μελη χάριει διὰ τὴν χρήσαν τῶν δικείων, λυπεῖται διὰ τὴν θλιψιν τῶν ἱμαρτωλῶν καὶ κλαίει πρὸς ἀρεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τους καὶ ίσως ἡμιπορει νῦν εἰπῆ τις, ὅτι δὲν εἰναι τὰ δργανον, οὐ καὶ διέλθοροι ἀρχιτοι τῆς Μουσικῆς ὅπου οὐ ποιοῦσιν αὐτὸ τὸ ἀποτελεσμα, ἀλλ' οὐ ἔννοιας τῶν μελωδουμένων λέξεων, οὐδὲν διεκτιθέσιν οὐτως οὐ ἄλλως τὴν φυχὴν του ἀνθρώπου· ὅρθιὸν ιως τεῦτο κατὰ μέσον πλὴν ἐν γένει βλέπομεν εἰς τῶν ἔξωτερων τὰς ἐκκλησίας τὰ κύτη ἐκκλησιαστικὰ νοήματα ἔδόμενα μετὰ ὄργανων, καὶ διὰ Μουσικῆς εἰς τὸν ἔξωτερον φυθμὸν καταγινομένης, κινοῦσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς χορὸν τοῦ θεάτρου μᾶλλον, περὶ εἰς ψυχωρελῆ κατάνυξιν. Ὅτι δὲ τὸ πρᾶγμα οὐτοις ἔχει, ἀποδεικνύε-

ταὶ καὶ ἀπὸ αὐτῶν τὴν ἀπόρρεσιν τῶν θείων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτι-
νες ὑμπόδισκον τὴν δι' ὄργάνων Μουσικὴν ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιακούς, δῆλοι βέ-
βαιοι ἀπὸ ἀνθέτειν ἀλλὰ ὡς ἀνάξιον τῆς πνευματικῆς πολιτείας καὶ συνε-
κρότησον εἰρηνῶς καὶ ἐπιστήμονας μίκην σεμνοτάτην Μουσικὴν εἰς προσυγήν
πρέπουσσαν, ἵτις οὐ μόνον οὐδὲν ὄργανον δεῖται εἰς σύστασιν, ἀλλὰ καὶ
τοιοῦτον ἔχει τὸ ποικίλον καὶ εὐσχημόν, οἷον οὐδὲν ὄργανον τεχνητὸν δύ-
ναττοις ἔντελως νὰ παραστήσῃ, καὶ προτὸν ὁ λόγος θέλει ἀποδεῖξει.

Αὐτῆς οὖν τῆς Ἐκκλησιακῆς Μουσικῆς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ὅχους
θελομεν ἐκθέσει ἐνταῦθι, ὅπως οἱ μὴ εἰδότες, γνόντες κύτα, μὴ παρεισά-
ξωμεν ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὄφος ἔξω-
τερικῆς Μουσικῆς, εἰς πρασευχὴν μὴ πρέπον, θελομεν δὲ περιγράψει κύτα,
οὐχὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἀλλ' ἐρχντόμενος κύτολεξεὶ ἀπὸ τὴν
προπατεῖσαν ὅπου προεισήγαγον εἰς παπαδικὴν οἱ ἐκκλησιακοί μελῳδοί
καὶ πατέρες, ὡς θεμέλιον πάσης ἐκκλησιακῆς μελῳδίας, καὶ κύτην τὴν
προπατεῖσαν μὴ παραβίδοντες οἱ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησιακῆς Μουσι-
κῆς. Ἐπροξένησσαν μεγάλην δυσκολίαν εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ ἐδωκεν
ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ προεισάγωνται κατὰ καριούς ἀλλόκοτο: καὶ ἴξωτερικαὶ
θεωρεῖ καὶ μέτρα πρὸς φθορὰν τῆς πατροπαραδότου Ἐκκλησιακῆς Μου-
σικῆς: ή δὲ θεία χάρις ἡ φωτίζουσα καὶ κύτους τοὺς νηπίους καὶ συνετί-
ζουσα, εἴθε φωτίσει τὸν νοῦν ἴμουν μὲν πρὸς σαφῆ ἐκθεσιν τῆς προτάσεως
μου, τῶν δὲ ἀναγνωσόντων πρὸς εὔχερη καὶ ἀπεράπτωστον κατάληψιν κύ-
της τῆς ἐκθέσεώς μου.

ΕΚΦΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

§ 1. Οι ὑψηλότεροι νόες φιλοσοφικοὶ παλαιοὶ τε καὶ νέοι ἀποφαίνονται
ὅτι ἡ ἀρχοντικὴ εὑρέσκεται εἰς τὴν φύσιν, δπως καὶ ἀν ἐκλάσθωμεν τὸ πολύ-
σημον αὐτὸν δνομα τῆς ἀρχοντικῆς, καὶ οἱ ἀρχοντικοὶ λόγοι, τοὺς ἐποίους ἡ
μάθησις ἐφεύρειν εἰς τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην, ἐκ τῶν φυσικῶν πηγῶντας
θεωρημάτων. Ἐπομένως ἐνῷ οἱ φυσικομάθηματικοὶ μαθήτεις ἐτελειοποι-
οῦντο, καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τοῦ φάλλειν εἰς τὸ ιδύνει τὴν ἀκοὴν ἐντε-
λεστέρα ἀπεκτεινέθη. Ὁθεν δέσσα μουσικὰ συστήματα ἐπερείδονται εἰς τοὺς

δυστικούς κύτους χρηματοκούς λόγους, τιμωντες ὡς γρήσιμα καὶ ἐπωφελά εἰς τῶν ζητήσωπων τὰς κοινωνίες. Τούμχωντιν δέ, ὃσα παρατρέγονται κύτους τοῖς λόγους καταχρεονθανται, ὡς μὴ συνάδονται κύτοις τοῖς χρηματοκούς λόγους.

§ 2. Πολλοὶ ἀπὸ τούς ἔξιελογοτέρους μαθηματικούς ἡρεμηνονταν κύτους τοὺς χρηματοκούς λόγους καὶ τὰς ἔξιέπειναν κύτων συγγράψιματα, ἔδωκεν ἡ-ροφόπον καὶ εἰς τοὺς σπουδαιοτέρους τῶν νεωτέρων διὰ νὰ ἔξετάσωσι τὸ πρᾶγμα κύτο μὲ εὐτελεστέρων τινὲς πειράν καὶ θεωρίαν, ὃσα δὲ τῶν φυ-σικῶν φραγμούνων περὶ κύτου τοῦ πρᾶγματος μανθάνομεν εἰσὶ τεῦται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

"Οτι οι ἥχοι οἱ φθόγγοι δύνανται μὲ ἀριθμοὺς καὶ μὲ γραμμὰς νὰ ἔξηγηθῶσι.

§ 3. Θεωρεῖται ἐνταῦθι ὁ ἥχος καθὸ ὅξεις ὑπάρχει καὶ βρέρει, ἀλλ' ἐπειδὴ δυστολώτων τὸ νὰ ἐκθέσωμεν τὶ ἔστι βρύστης ἡ ὕξυτης τοῦ τόνου διὰ τοῦτο δύσκολον ὅμοιως ἀποκαθίσταται τὸ νὰ ἐκθέσωμεν μὲ ἀριθμοὺς τὴν διαφορὰν τῶν ἥχων, ἡ τὴν διάθεσιν, τὴν ὅποιαν δύνανται οἱ ἥχοι μετ' ἀλλήλων νὰ ἔχωσιν. Ἐπειδὴ διὰ νὰ γείνῃ τοῦτο, ἀναγκαιότων ἔστι τὸ νὰ εὑρεθῇ κοινόν τι μέτρον εἰς ἔλλειψιν δὲ τοῦ μέτρου κύτου, δι' οὗ ἡδυνά-μεθικ νὰ μετρήσωμεν τὴν βρύστης τῶν ἥχων, καταχρεύγουμεν εἰς τὸ μέτρον τῶν σωμάτων, ἐκ τῆς κρούσεως ἡ κινήσεως τῶν ὄποιών γεννᾶται ὁ ἥχος· καὶ λέγομεν βρύστερον μὲν ἐκεῖνον τὸν ἥχον, ὃστις γεννᾶται ἀπὸ σῶμας μεγά-λεστερον, ὕξυτερον δὲ ἐκεῖνον, ὃστις γεννᾶται ἀπὸ σῶμας μικρότερον· εἰς τοῦτον τὸν τρόπον λέγουσιν, ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἐφεύρε τὸν λόγον τὸν μεταξύ ὄποιοισοῦν ἥχουν, καὶ τῆς κύτου δι' ὀκτὼ ἀντιφανίες ἥτοι τοῦ ὕξυτέρου ὡς 2:1 μετὰ τὴν ἀκρότηταν τῶν σφυροκόπων, οἵτινες ἐπληττον μὲν σιδηρᾶς σφύρκες τοὺς χρημοκάρδιαν δῆλον. καθὼς ἀκροσόμηθεν δύο ἥχους συμβανοῦντες κατὰ τὴν δι' ὀκτὼ ἀντιφανίαν, ἥτις καὶ διὰ πασῶν λέγεται, ζυγοσταθμήσες τὰς σφύρκες, εὑρε τῆς μιᾶς τὸ βάρος διπλάσιον τοῦ βάρους τῆς ἑτέρας· καὶ οὕτω προώρισε τὸν λόγον τοῦ ὄποιού οὖν ἥχου πρὸς τὴν δι' ὀκτὼ κύτους ἀντιφα-νίαν, ὅτι ὑπάρχει διπλάσιος, οὐχ ὅτι οἱ ἥχοι καθ' ἐστυνται δύνανται νὰ με-

(1). Ἀκμονες λέγονται ἀκτίναι τὰ χονδρὰ σῖδηρα, ἐπὶ τῶν ὄποιων βελλουσι τὸ πα-κτίρι καὶ τὸ πλατύνουν, καταπίνεται το.

τρηθώσιν (τοῦτο ἀδύνατον εἰς τὸν σκήνωπον μὴ εἰδότες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν φύσιν αὐτῶν) ἀλλ' ἀναφερόμενοι πρὸς τὰς κίτικας αὐτοῦ. Εἰδούμεν διπλάσιον ἔκεινον τὸν ἥγονον, ὅστις ἀπὸ κίτικων διπλασίουν πρέξενεται· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἰγνώδη σώγχτας ἔχουσι λόγον προσδιορισμένον τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ὅστις πολλάκις μὲν ἀριθμοὺς δύναται νὰ ἐκτεθῇ, μὲν γραμμῆς δὲ πάντοτε, διὰ τοῦτο κατὰ ταῦτην τὴν ἔννοιαν, καὶ οὐ μετ' ἄλλων διέθεσις, η διαφορὰ τῶν ἥγων δύναται νὰ ἐπηγρηθῇ μὲν ἀριθμοὺς καὶ μὲν γραμμῆς, ὅπερ ὑπῆρχεν ἢ ὑπόθεσις αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ πῶς ἔννοεῖται ἡ φύσις τοῦ δέξεος ἥγου καὶ τοῦ βαρέος.

§ 4. Καθὼς περὶ τῆς φύσεως τῶν σωμάτων δὲν ἔχομεν κακούς ταφῆ βιβλιστητε, ἀλλὰ πιθανολογίκας περὶ αὐτῆς φιλοσοφῶμεν, οὕτω καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἥγου πιθενά τινας λέγομεν, καὶ δὲ πρῶτον ἀναφέρομεν τὴν θρυλλούμενην ἔκείνην, καὶ ὑπὸ πολλῶν πλασιῶν ὄμολογωμένην πειραν, ἣτις ἔστιν αὐτῇ· ἐὰν δύο κιθίρχες πάντη ὄμοιας ἐπιθέσωμεν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ κρούσωμεν τὰς χορδὰς τῆς μιᾶς, αἱ σύμφωναι χορδαὶ τῆς ἄλλης ἀντηχοῦσι, καὶ φαίνεται φνεύρᾳ ὅτι τινάζονται, καὶ ἐπὶ ἀσφαλέστερον γίνεται ἡ αὐτὴ πειρά· ἐὰν εἰς ἐπὶ τὸ αὐτὸ δργανον, ὄπωσοῦν ἐπίκμηκες θέσωμεν δύο ἢ πλείους χορδὰς καὶ οὐ μὲν πρώτη καὶ οὐ ἐσχάτη ἔχωσι τὸ ὄμφανον, ἥγουν σημαίνωσι τὸ αὐτὸ ἴσον, αἱ δὲ ἄλλαι, αἱ ἐν τῷ μεταξὺ οὐχί· τότε τρέμει καὶ ἀντηχεῖ· αἱ δὲ μεταξὺ ἀκινητοῦσι καὶ οὐδὲν φθέγγονται. Ἐὰν δὲ φερθῶσι καὶ αὐταὶ εἰς τὸ ὄμφανον, τινάζονται τρέμουσαι ὄμδοισι· ἐὰν δὲ εἰς τὸ αὐτὸ δργανον δύο χορδαὶ συμφωνῶσι κατά τὸ ἀντίφανον, ἥγουν τὴν διὰ πίσσων, ταύτεστιν, ἐὰν οὐ μία χορδὴ δίδει ἥγονον δέκτερον τῆς ἀλλῆς, κρουσθείσης τῆς μιᾶς καὶ ἡχούσης, ἀντηχεῖ καὶ οὐδὲν ἄλλη, σαφέστατα κινουμένη, καὶ βεβαίουσι τὸ φρινδίμενον αὐτὸ οἱ τὰς μεγάλες λύρας ἔχοντες καὶ συμφωνοῦντες τὰς χορδὰς αὐτῶν καθὼς διὰ τῶν ὠτίων, οὕτω καὶ διὰ τῶν ὄφθαλμῶν.

§ 5. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι παρατηρήσεις, οἵ εἶδης:

Ἐσύνθετέ τις συμφωνίν καὶ ἔχεται τοὺς κύλους ἐνὸς δργάνου νὰ προσ-αρμόσῃ συμφώνους μὲν τὰς χορδὰς ἄλλου δργάνου· η πρώτη κύλων τῶν χορ-δῶν εὑρίσθη χωρὶς τοῦ σκεπάζματος ἔκείνου ὃπου μεταχειρίζονται διὰ νὰ

έμποδίζῃ κατάς εἰς τὸ νὰ ἡγεῖν πολλὰ ἔλευθέρως· καθὼς λοιπὸν ἡγγεῖν ὁ
κύλιός, τοῦ ἐνός, ὄργχου, ὁ ὑποιος, ἢ σύμφρυνς, ωὐ τὴν ἀσκεππ. γραφήν τοῦ
ἄλλου ὄργχου, ἡργίσεν ἡ χορδὴ κατὰ νὰ τινάξεται· ὥστε νὰ εὐγχλη και
ῆγον.

§ 6. "Αλλος εἰγεν ἡμιδιερρωγότκ κύθιον (συκομένο ποτήρι) ἐπὶ τῆς
πραπέτης, οὗτιος τὰ διερρωγότκ μὲν συνήποτον ἀλλήλους, κατός ἐψκλη
μὲ τὸν κύλιόν, ἀντηγοῦσε δὲ ὁ διερρωγός κύθιος, παρετήρησεν οὖν ἐξκο-
λουθῶν ἐν πρὸς ἐναὶ ὅλους τοὺς τόνους, καὶ εὑρεν δὲτε εἰς ἑκεῖνοι μόνον τὸν
τόνον ἀντηγοῦσεν ὁ κύθιος, εἰς τὸν ὑποιον εὐρίσκετο σύμφωνος καὶ προσέτι
παρετήρησεται δὲτε ἐνῷ καρύονται ἴσχυρότερον πᾶς τὰ ὄργχων εἰς μερικοὺς
ὅθιδγούς, δχι εἰς ὅλους νὰ τρίζωσι τὰ σκαμνί, οἱ ἀβκαί, καὶ ἄλλαι ἔ-
λιναι κατασκευαὶ τῆς οἰκίας.

§ 7. 'Ο ἥγος δὲ ἐκ τῆς φύσεως τάχα τοῦ ἡγώδους σώματος προέρ-
χεται, ἡ ὡς συρβισθηκάς εἰς τὴν οἰσίαν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιγίγνεται,
οἱ περὶ Ἀριστοτελῆς ἃς λύσωσιν κατά τὴν ἀπορίαν καὶ προσέτι ἃς ἀπο-
ρισθωσιν. 'Ο Ἀριστοτελῆς φυσικῶς περὶ τοῦ ἥγου ἐλάλησεν, ἡ μεταφορι-
κῶς. Ἐπειδὴ ἡμεῖς κισθνάμεθα δὲτε οὐδεὶς ἥγος γίνεται δίχα κινήσεως τοῦ
ἀέρος η τινχγμοῦ τῶν μερῶν τοῦ ἡγώδους σώματος, εἰς τοὺς κώδωνας λό-
γου χρέων ἐνσέω κινοῦνται· τὰ μέρη κατῶν, τοσούτον καὶ ἥγοσιν, ἐξαλεί-
φεται δὲ ὁ ἥγος κατοῦ, δτκν ἡ κίνησις ἡ ὁ τινχγμός τῶν μερῶν κατῶν ἀπὸ
ὑποικιν· ἡπιστε κατίκν ἥθελε πάντει.

§ 8. Τὸ κύτταρο συμβικνεῖ καὶ εἰς τὰς κιθάρας καὶ εἰς τὰς χορδάς, τῶν
ὑποιών οἱ τινχγμοὶ διακρίνονται καὶ μὲ γυμνοὺς ὄρθικλημούς. 'Ἐκν δὲ κύτται
κι χορδᾶς, ἐνῷ ἥγοντι, πιεσθῶσι πως μὲ τὸν δάκτυλον η μὲ ἄλλο τι σῶμα
ἀποθῆλλουσι παρευθῆς κάθε ἥγον, οὕτω καὶ τοῦ ἀέρος τὰ μόρια διὰ νὰ
προέενθωσιν ἥγον εἰς τὰ ἡγώδη σώματα, πρέπει νὰ τινάξωνται. Ἐπειδὴ
ἄλλεως ὁ κύλιός δὲν ἕδυνται νὰ σείσῃ τὴν χορδὴν τοῦ κιθάραλου η τὸ μέρος
τοῦ διερρωγότος (§ 6) κυάθιον, δυνατὸν καὶ η φύσις τοῦ ὡτός νὰ κισθένται
τὸν λεπτότερον τινχγμόν τῶν μορίων τοῦ ἀέρος, μὲ ὅλον ὑποῦ ὁ ὄρθικλμός
δὲν δύνται ἐνίστε νὰ τὸν δικκάνω καθὼς δισκοδεύεται νὰ διεκρίνῃ τοὺς
τινχγμοὺς τῆς χορδᾶς, δτκν ἥγη· τοὺς πολὺ δέντέρους ἥγους.

§ 9. 'Ἄξιοσημείωτον εἰς τὴν ὑπόθεσιν κατήν καὶ τὸ ραινόμενον τοῦτο.
Ἐκν σκώρου τινὸς μελίνου, καὶ ὑδάτος πλήρους τὰ γελην τρίψῃ τις κυκλικῶς
διὰ τοῦ δικτύου δὲν ἐμποιεῖται ἥγος, ἐάν μὴ πρότερον τὰ μόρια τοῦ τε
σκώρου καὶ τοῦ ἐν κύττῳ δικτύος χρέωνται νὰ τρέμωσιν οὕτως ὥστε τὸ ἐν

τῷ σκώρῳ ὥδιῳ νὰ ταράττηται προρχνῶς, καὶ πολλάκις καὶ νὰ ἐκγειλήσῃ,
καὶ νὰ γύνηται ἔξω τοῦ σκοποῦ.

§ 10. Καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ παρεπηροῦμεν ὅτι καὶ ἡ ἐπίτησις τῆς φωνῆς
μὲν ὅλον ὅπου ποιεῖ δυνατότερον τὸν ἥχον, μὲν τὸ νὰ γίνωνται ὅτε οἱ τινχγμοὶ¹
τῶν μορίων τοῦ ἥχωδους σώματος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ἀλλοίωσιν ὁ βραχμὸς
τοῦ τόνου δὲν λαμβάνει. Όθιν φάνεται ὅτι ἡ ἀλλοίωσις τοῦ τόνου, ἥγουν ἡ
ὅζυτης καὶ ἡ βραχύτης τότε γίνεται, ὅπου οἱ τινχγμοὶ αὐτῶν γίνωνται ἐν
δικόρδοις χρόνοις καὶ διῆς ἔκστος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

§ 11. Τὸ δὲ ποιόν, διπερ θεωροῦντι τινές εἰς τὴν μελωδίαν, εἰναι τοῦτο
συγκαχυμένη. Ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐτὸν τὸ ποιόν αὐτῶν, θεωροῦντες ταχύτηταν
βραχύτητας χρόνου, καὶ ὅζυτηταν βραχύτητας τῶν φύγγων, ἐστω καὶ ἐν δε-
κατημόριον φρεΐ εἴπειν τόνου τοιεύσται καὶ ἡ τοιεύστη ποιότης οὐδὲν ἡ πολ-
λὰ ὀλίγον τοῦ ποιοῦ διαφέρει ὥστε φύθερον ἥθιλεν ὄνομασθη τὸ ὄποιονον
αὐτὸν ποιόν, τρόπος τῆς χρήσεως τῶν φύγγων.

§ 12. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν καὶ τοῦτο, ὅτι κρούσης τὴν ἐπιμηκε-
στέρων χορδὴν, ἀντηγεῖ ἡ ἡμισείς αὐτῆς τὴν διπλωσῶν. Οταν δὲ κρούσμεν
τὴν ἡμισείαν αὐτήν, δὲν ἀντηγεῖ ἡ διπλασία μὲν ὅπου συμφωνοῦσι κατὰ
ἀντιφωνίαν, καὶ ἡ αἰτία, ἐπειδὴ ἡ ἡμισείς ποιεῖ δύο τινχγμούς, ἐνῷ ἡ δι-
πλασία ποιεῖ ἐν τινχγμόν ὥστε πρὶν νὰ τελειώσῃ ἡ διπλασία τῶν ἡμισειν
τινχγμάν, ἥγουν τὸν παλμὸν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος προσθήνει ἡ ἡμισείς μὲν ἐνκυ-
τίον τινχγμὸν καὶ ἐμποδίζουσα τὴν παρέταξιν πρὸς τὸ αὐτὸν μέρος τοῦ
τινχγμοῦ τῆς διπλασίας, ποιεῖ αὐτὴν νὰ ἡρεψήσῃ καὶ αὐτῇ ἐστίν ἡ παρ'
ἥμῶν ἐννοούμενη εἰς τοῦτο εὐλογορραγεστέρα κατίκα καὶ εἰς τοῦτον τὸν τρό-
πον πληροφορούμενης διτὸ τὰ ὅργανα, διπερ φυλάκτουσιν εἰς τὴν κλίμακαν αὐ-
τοῦ τὴν φυσικὴν ἔκταστον συγρωνίαν, ἀναρρέοντας πάντοτε τοὺς κυριωτέρους
ἥχους τῆς μελωδίας; εἰς μίκην χρυσόλοτάτην βάσιν, ἐμποιοῦσιν εἰς τοὺς ἀ-
κούοντας ζωηρότητα καὶ ἀνδρείαν, ισχυρότερον κινοῦντας τὰς νευρικὰς αὐτῶν
ἴνας· ἐξ ἐννυτίκας δὲ τὰ μὴ φυλάκτοντα μίκην τοιωτήν κλίμακα, κελώς τὰ
ἀσιετικά καὶ ἀλλα, ἐμποιοῦσιν εἰς τοὺς ἀπιστάτας χαυνότητας, πολλάκις δὲ
καὶ τὸν ὑπνον.

§ 13. Οἱ ἥχοι λοιπὸν γίνεται (§ 7) ἐκ τοῦ τινχγμοῦ τῶν μορίων τοῦ
ἀέρος καὶ τοῦ ἥχωδους σώματος· μόνον ὁ συσσεισμὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ
δὲν ἀρκεῖ εἰς τὴν ἔκτελεσιν τοῦ ἥχου, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐλατηῆρες πιεσθέντες
συσσείονται μὲν πλὴν ἥχον δὲν ἔκτελούσι· μικρὸς δὲ ἐπίκρουσις ἡ πλῆγμα
προσβάλλοντος σκληροῦ τινος σώματος, ἐξάγει παρευθύνει ἥχον ἀπὸ πολλὰ

έλαστική σώματα τὸ κάτο ουρεθίνεις καὶ εἰς τὸν χέρα, δηλ. ὅποια εδηποτοῦν ταχυγή τοῦ χέρος δὲν προξενεῖ ἡγού, ἀλλὰ ν̄ παλμώδης κίνησις τῶν μαρίων καύτοῦ, καθὼς εἰς τὸν χειρον μὲν πολλὴν ταχύτητα κινούμενος ὁ ἄνθρ., ἂν δὲν προσθίξῃς εἰς ἀλλα σώματα ἡ εἰς χέρη ἐνεντίφ φερόμενον κινοῦσι διὸ νὺν τιναγθεῖσαν τὰ μόρια καύτοῦ δὲν ἡγεῖ, καὶ οὕτω κυρίως τὸ μέσον δι' οὐ δικαδίδεται ὁ ἡγού, ὑπάρχεις ὁ ἄνθρ., ἂν δὲ δικαδίδεται πως ὁ ἡγού καὶ διὰ τοῦ ὑδάτος, τοῦτο σημαίνει διτε καὶ τὸ ὑδάρι ἡ ἔχει τινα ἐλαστικότητα ἢ ἐμπεριέχει μόρια χειρώδη.

§ 14. Ήχει δὲ ὁ περιεγόμενος ἄνθρ., διτε ἐκ τοῦ ἡγώδους σώματος ἐμποιῶνται εἰς αὐτὸν καὶ κατά κύματα κέντρον ἔχοντα αὐτὸν τὸ ἡγώδες σώμα, καθὼς γίνονται ὁμόκεντροι κύκλοι εἰς τὸ ὑδάρι, διτε ριθῆς τι σώμα εἰς αὐτό, καὶ οὕτω τὰ δμοικά μόρια τοῦ χέρος. Εὐθὺς διτε λάθωσι τὴν κίνησιν ἡ τὸν τιναγμὸν τὰ μεταδίδουσιν ἀμέσως εἰς τὰ προσεχῆ μόρια καὶ μένουσιν ἀκίνητα κατά τὸ προεκδιθέντα περὶ ἥμών νόμον¹ τῶν ἐλαστικῶν σωμάτων ὅθεν κατελαμβάνουσιν πως ἐκ θελήμου τενος, πανταχόθεν κεκλεισμένου ὁ ἡγού μεταδίδεται εἰς ἀλλην ὄδόν, χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ ἡ ὅρντης αὐτοῦ ἡ ἡ βιρρύτης, ἡ ἐκ καμπάνκης ὑλείνης, ἔνδον τῆς ὄποιας ἡγεῖ προσκρουσθέν τι ἡγώδες σώμα, ὁ ἡγού ὁμοίως μεταδίδεται πόρρω τῆς καμπάνκης αὐτῆς.

§ 15. Η δὲ ταχύτης, μὲ τὴν ὄποιαν δικαδίδεται κατ' εὐθείαν ὁ ἡγού, είναι τωράντι μεγάλη· διὸ ἀδύνατον κατ' ἀκρίθειν νὰ προσδιορισθῇ ἡ μὲν ἀλλὰ καὶ ἡ πυκνότης τοῦ χέρος· ἡ ζωηρότης, ἡ θεριβότης καὶ ἀλλα, καθ' ὄντας θοηθοῦσι τὴν ταχύτητα τοῦ ἡγού· οὕτω τὰ ἐνεντίφ αὐτοῖς ἐμποδίζουσι πως αὐτὴν τὴν ταχύτητα, ἐν γένει δὲ, τοσαύτη ἴστιν ἡ ταχύτης αὐτή, ὀστε εἰς διάστημα ἐνὸς λεπτοῦ δύναται, λέγουσι νὰ διατρέξῃ ὁ ἡγού πόδας περίπου 1038 ἡ 170· εἴτε δὲ ὁ ἡγού ὑπάρχει ὀξύς, ἡ βιρρύς, εἴτε ισχυρὸς ἡ ἀσθενής, τὴν διάστασιν εἰς ἣν δύναται νὰ φέρῃ, τὴν διάστρεψει εἰς τὸ καύτο τοῦ χρόνου διάστημα, δηλαδὴ ὄποιος καὶ ἣν ὑπάρχῃ ὁ ἡγού εὔρισκεται ισταχής καὶ ἀδύνατον μὲν νὰ διορισθῇ ἡ διάστασις εἰς ἣν ὁ ἡγού δύναται νὰ ἀκουσθῇ. Εὔκλως δὲ κατελαμβάνει τις, διτε ὁ ισχυρότερος ἡγούς ἐκτείνεται περισσότερον (καθὼς ἔγγνωσθι ἐκ πολλῶν ἐπιχνηληρθεισῶν περιτηρήσεων) πρὸς τὸ μέρος ὄποιοῦ φέρεται ὁ ἀνεμός, παρὰ εἰς τὸ ἐνοντίον μέρος ὁμοίως ἐκτείνεται πε-

ρισσόστερον, διταν εἰς τὸν ἡέρα εὑρίσκωνται καὶ ἥδη εἰρημέναι ποιότητες, καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ ἥχου βολθούσαι, καὶ τελευταῖον εὐκόλως κατακλυψάντες ἔκστος, διτι κάθε ἥχος ἀσθενεῖ περισσότερον, οἶσον περισσοτέρην ἢ τοῦ ἡ-
χώδους σώματος διάστασις· ἀσθενεῖ δὲ καθὼς τὸ ρῶς τοῦ λάθυποντος σώ-
ματος ἐν ἀντιστρόφῳ διπλασίονι, λόγῳ τῶν διεκτάσεων, ὥστε εἰς διπλα-
σίον διεκτάσιν ὁ ἥχος γίνεται τετραπλασίας ἀσθενέστερος, εἰς τριπλασίαν
ἐννεαπλασίας, καὶ οὕτω καθεῖται.

§ 16. Προσέτι ὁ ἥχος γίνεται ισχυρότερος ὅσον ὀλίγον ἀπέχει τὸ οὖς
ἀπὸ τὸ ἥχον σώματος, οἷσον εἴναι ισχυροτέρης ἢ δύναμις ἡ κρύσουσα τὴν χορ-
δήν, ἡ ὄποιονοῦ πλήττουσα ἡγάδες σώματος, καὶ ὅσον περισσότερον ἐνοῦνται
καὶ ἡγάδεις ἀκτίνες, τουτέστιν ἐκ τῆς ιδιότητος τῶν ἐπιφενειῶν (εἰς τὰς
ὄποις τὰ ἥχωδη (§ 14) κύματα, ἡ καὶ ἀκτίνες κύτῳ προσβάλλουσιν) εἰς
ὅσας ἀντανκλῶνται γωνίες· καθὼς ἐπίστανται οἱ μαθηματικοὶ καὶ οὗτας,
ἥτοι συνέρχονται εἰς σχῆμα κώνου ἢ παρέλληλοι μὴ οὖσαι ἀντανκλῶνται
ὅλῃ μετὰ τὴν προσβολὴν παρέλληλοι, καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον
φυνερόν, διὰ δὲ τὰ ἐν τῷ τρίτῳ μέρει εἰρημένη, καὶ οὕτα γίνενται πασὶ-
δηλοῖς εἰς τοὺς τετραγμένους κώνους, εἰς τὰς παρεβολικὴν ἔχοντας ἐπιφέ-
νειαν σάλπιγγας, καὶ εἰς τὴν ἐλλειπτικὴν ἐπιφάνειαν ἔχοντας κυρτάς, ἡ
θεωρίᾳ δὲ αὐτοῦ γίνεται καταληπτὴ μόνον εἰς τοὺς εἰδότες τὴν τῶν κω-
νικῶν τομῶν ἐπιστήμην.

§ 17. Καὶ ὁ ἐκ τοῦ πνεύμονος ἐξερχόμενος ἥχος, διτις ὄνομαζεται
κυρίως φωνή, διὰ τοῦ τιναγμοῦ τῶν μορίων ιδιαίτερος τινος κλειθρίς (γλωτ-
τίκης λεγομένης) ἐκτελεῖται ἡ γλώττα, οἱ μυκτῆρες, τὰ γείλη, ὅπως καὶ
ἄλλα συνταχθώσι, οὐδεμίαν προφορὰν λόγων, ἡ ὄμιλέν τινακνται νά παρεστή-
σωσιν, ἡ κλειθρίς δὲ κύτη δι' ἣς ἐξερχόμενος ὁ ἥχος ἐκ τοῦ πνεύμονος ποιεῖ
τὴν φωνήν, διάκειται εἰς τὸν λάρυγγα· εἰς τὸ σκνω μέρος δηλ. τῆς τραχείας
ἀρτηρίας, τὸ ὄποιον σύγκειται ἐκ χόνδρων, μυῶν καὶ ἀδένων, ὥστε διὰ τὴν
συστολὴν καὶ διεστολὴν τῶν μυῶν κύτην, ἡ κλειθρίς κύτη νά γίνεται στε-
νωτέρχ ἡ πλατυτέρα, τουτέστι νά ἐμπειρίχῃ περισσότερον δγχον ἀέρος ἢ
ὸλιγώτερον, ὅπερ ἔστι νά ποιῇ βρυτέραν φωνήν ἡ ὄξυτέραν, καὶ κι Ινες τῶν
μυῶν αὐτοῦ νά ἐκτείνωνται περισσότερον ἡ ὀλεγώτερον, ταῦτὸν ἔστι, νά
ποιῶσι ὄξυτέραν φωνήν ἡ βρυτέραν, καὶ ἐντεῦθεν ἡ μεταξὺ τῶν φυσιολό-
γων διεφωνία, δὲν πρέπει νά ύποληθῇ τὸ φυσικὸν δργχον τῆς φωνῆς ὡς
αὐλός ἡ ὡς ἐκ χορῶν συγκείμενον δργχον, γίνεται δὲ ἀνωρεῖης ἡ διατλεῖς
αὔτη, διταν στοχασθῶμεν ὅτι κατὰ τὸν ἑνα τρόπον καὶ κατὰ τὸν ἄλλον δὲν

έκτελειται ἄλλο, εἰ μὴ ὁ ταχύτερος ἐν τῷ κύτῳ γρόνιμη ἡ βρεδότερος τιναχυμὸς τῶν ἔλκαστικῶν μαρίων τοῦ ἄξεως, οὐδὲ γεννᾶται: (§ 10) ὁ δέπιτερος ἡ βρεδότερος ἥχος.

ΚΕΦΑΛΛΙΟΝ Γ'.

Περὶ συμφωνίας.

§ 18. Αἱ γορδαὶ ὡς ἐκ τῆς πείρας μανθάνουσιν, τότε μόνον (§ 10) δίδουσι τόνους δέπιτερους ὅταν τινάζονται ἡ πάλλουσι ταχύτερον δίδουσι δὲ τόνους βρεδότερους, ὅταν τονίωνται βρεδότερον καὶ καὶ τῆς κύτης παχύτητος γορδαῖ, ὅταν ὕστερον μὲ τὴν κύτην ἡ μὲ Ισον δύναμιν ἔκτεταμέναι, τόσον, ὃσον ταχύτερον τινάζονται, ὃσον ἔκτείνονται μὲ δύναμιν περισσοτέρην. Τούτων οὕτως ἐγνωσμένων λέγομεν ὅτι συμφωνίας ἔστι σύνθεσις δύο ἡ πλειόνων ἥχων, δέπιτερου δηλ., καὶ βρεδότερου εὐάρεστος εἰς τὴν ἀκοήν γνωμένη καὶ τοιεύτην ἔστιν ἡ τῆς συμφωνίας περιγραφή, ὅποις ἂν εἴη ἡ φυσικὴ τοῦ φρινούμενου αὐτοῦ κίτικ· φρίνεται δὲ τοῦτο, ὅτι συμβαίνει, ὅταν οἱ τιναχυμοὶ τῶν δύο αὐτοῦ ἥχων, κατίτοι ἐν διεργάροις γρόνιοις γινόμενοι, ὅμως οἱ τιναχυμοὶ τοῦ ἑνὸς συμπέτρως ἔχουσι πρὸς τοὺς τιναχυμοὺς τοῦ ἄλλου, καὶ τοῦτο ἡ πολλαπλασίας ἡ ἐπιμορφώς ἡ ἐπιμερώς καὶ πολλαπλασίως μὲν ἔστιν ὃταν οἱ τιναχυμοὶ τοῦ ἑνὸς πολλάκις περιέχονται ἐπό τὸν τιναχυμὸν τοῦ ἄλλου, τουτέστι καθ' ὃν γρόνιον γίνεται ὁ τιναχυμὸς τῆς μιᾶς γορδῆς τῆς παριστάσης τὸν ἑνὸν ἥχον, ἡ ἄλλη ἡ παριστάση τὸν ἄλλον ἥχον ποιεῖ τιναχυμοὺς 2 ἢ 3 ἢ 4 ἢ 5 κτλ. ἐπιμορφώς δὲ ὅταν τὸ ποσὸν τῶν τιναχυμῶν τοῦ ἑνὸς ἥχου περιέγει τὸ ποσὸν τῶν τιναχυμῶν τοῦ ἄλλου καὶ ἐν μέρος αὐτοῦ. Ἐπιμερώς δὲ ὅταν τὸ ποσὸν τῶν τιναχυμῶν τοῦ ἑνὸς ἥχου περιέχει τὸ ποσὸν τῶν τιναχυμῶν τοῦ ἄλλου, καὶ μέρη αὐτοῦ πλείον τοῦ ἑνός.

§ 19. Πρὸς πλείους δὲ διεσάρχοντι τούτων, ἐστιώσκει δύο γορδαὶ τοῦ αὐτοῦ μήκους, τῆς κύτης παχύτητος, καὶ μὲ Ισον δύναμιν ἐντεταμέναι καὶ ἐν πρώτοις, διὰ μὲν τὸ πολλαπλασίως λέγομεν αὐτοὶ οἱ γορδαὶ κρονόμενοι παριστῶσι τιναχυμοὺς ἐν τῷ αὐτῷ γρόνῳ Ισον, καὶ λέγεται, ὅτι συμφωνοῦσι κατὰ τὸ ὄμφωνον, ἥγουν ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸν Ισον, ἡ ἡμίσεις δὲ τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν, ὑπομοχλίψ μέσον δικιριθείσης, τινάζεται δις καθ' ὃν γρόνον ἡ ὀλόκληρος τινάζεται ἀπόκει, ἥγουν ποιεῖ τιναχυμοὺς διπλασίως ταχύτερους, καὶ παριστᾷ τὴν διεπασσῶν, ἥγουν τὸν δι' ὄκτον δέπιτερον

ῆχον (λέγεται δὲ δι' ὄκτω, ἐπειδὴ μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἔλλου ἦχου εὑρίσκονται ἕχοι ἔξι, ἡ τόνοι, καὶ δύο τὰ ἔκχρια κύτα γίνονται ὄκτω) καὶ προσούσης τῆς ὀξύτητος τῶν ἥχων, οἱ κύτοι ἕχοι πάλιν κατὰ συνέγειαν ἐπινεκτικοῦνται ὀξύτερως δἰς καὶ τρίς καὶ πολλάκις, συμφωνοῦσι δὲ αὐτοῖς οἱ δι' ὄκτω ἀντιφωνοῦντες ἕχοι ἐν λόγῳ τοῦ 2 : 1 ὡς πρὸς τοὺς τειναγμούς· (κατὰ δὲ τὸ μῆκος τῶν χορδῶν ἀντιστρόφως ὡς 1 : 2) ἡ συμφωνία κύτη πρώτη τῇ τάξει καὶ τῇ ἀξίᾳ, τῇ τάξει μὲν ὡς πρώτῃ, κατὰ πρώτην μὲν γάρ τομήν ἡ ὁλοσχετής χορδὴ διηρέθη εἰς δύο ίσα μέρη, τῇ δὲ ἀξίᾳ ὡς εὐχρεστοτέρη τοις τὴν ἀκοήν διὰ τὸ συγγενέστερον τῆς συμφωνίας, καὶ αὐτὴν ἡ δι' ὄκτω ἀντιφωνία τῶν ἥχων λέγεται ἐκκλησιαστικῶτερον ἐπτεφωνία, μὴ μετρουμένου τοῦ πρώτου Ισου, τὸ τρίτον μέρος τῆς μιᾶς αὐτοῦ χορδῆς ποιεῖ τιναγμούς τριπλασίας ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν διὰ διώδεκαν συμφωνίαν, ἡ διὰ πέντε ὑπερβάντη τῆς δι' ὄκτω. Τὸ τέταρτον μέρος; τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμούς τετραπλασίας ταχυτέρους καὶ παριστᾶ τὴν διὰ δικπασῶν. Τὸ πέμπτον τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμούς πενταπλασίας ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν διὰ διεκκενέτα συμφωνίαν ἦγουν τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, ὑπεράνω τῆς διὸς δικπασῶν. Τὸ ἔκτον μέρος τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμούς ἑξαπλασίας ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν διὰ διεκκενέτης συμφωνίαν, ἦγουν τὴν διὰ πέντε ὑπερβάντης διὸς δικπασῶν. Τὸ ὅγδοον μέρος τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμούς ὄκταπλασίας ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν τρίς διεκπασῶν.

§ 20. Ὄταν δὲ αἱ χορδαὶ ἔχωσι τὴν αὐτὴν παχύτηταν καὶ τὸ αὐτὸν μῆκος, αἱ τῶν τιναγμῶν ταχύτητες γίνονται ἐν λόγῳ τῶν τετραγωνικῶν ριζῶν, τῶν τεινουσῶν διυνάμεων, ἦγουν βίστρων δῆλο. ἐὰν δοσιν καὶ τεινουσκι αὐτοῖς διυνάμεις, ὡς 1 : 4 ἡ τετραπλασίας ταχείστα χορδὴ δίδει τὸν δι' ὄκτω ὀξύτερον ἦχον. Ἐὰν ὡς 1 : 16 δίδει τὴν διὸς δικπασῶν, ἐὰν ὡς 1 : 25 δίδει τὴν διὰ τριῶν μεγάλην ὑπεράνω τῆς διὸς διὰ πασῶν, ἐὰν ὡς 1 : 36 δίδει τὴν διὰ πέντε ὑπερβάντη τῆς διὸς δικπασῶν, ἐὰν δὲ ὡς 1 : 64 τὴν τρίς διεκπασῶν καὶ οἱ τοιοῦτοι ἕχοι συμφωνοῦσι διὰ τὸ γίνεσθαι ἐν τῷ αὐτῷ γρόνῳ τοὺς τιναγμούς τῆς χορδῆς, δι' ὧν φυσικῶς παριστῶνται, ὡς αἱ τετραγωνικαὶ ριζαὶ τῶν τεινουσῶν διυνάμεων, ἦτοι ὡς 1 : 2 ἡ ὡς 1 : 4 ἡ ὡς 1 : 5 ἡ ὡς 1 : 6 ἡ ὡς 1 : 8· ἀρχὸς δὲ πολλαπλάσιος ἐν τῷ διθέντι χρόνῳ ἀριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῶν μορίων τοῦ ἡχώδους σώματος ὑπάρχει, ὡς ἔοικεν, ἡ αἵτια τοῦ ναὶ γίνεται ἡ σύνθετις τῶν ἥχων, ἦγουν ἡ συμφωνία τούτων, εὐέρεστος εἰς τὴν ἀκοήν, ὁ ὄποιος ἀριθμὸς τῶν τιναγμῶν ἑξαπλασίας, ὡς εἰδομεγ

(§ 18) κ'. ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς γορθῆς, δ'. ἀπὸ τὴν τείνουσαν τὴν γορθὴν δύναμιν, καὶ γ'. ἀπὸ τὴν παχύτητα τῆς γορθῆς. Μη γένει δὲ οἱ ἀριθμοὶ τῶν τιναγμῶν εἰσὶν ἐν ἀντιστρόφῳ λόγῳ τοῦ μήκους καὶ τῆς παχύτητος τῆς γορθῆς; καὶ ἐν λόγῳ ὑποδιπλοίον τῶν τείνουσῶν δυνάμεων, δηλ. ἵκεντη ἡ γορθὴ τινάζεται παχύτερον, ἢ ὅποις εἴναι ἡ τον βραχυτέρης ἢ ἡ τον παχεῖς, ἡ τέλος πάντων τινάζεται ἀπὸ ἴσχυροτέρων δύναμιν. Εγουσι δὲ καὶ ὄρους κύτοι οἱ παλμοί, ἥδης ὁ κ. Εὐλερος ὅτι γάρνον ὄπτω δικτυῶν δύνανται τὰ ὄπτα καθηρῶς νά διεκρίνωσιν.

§ 21. Διὸ δὲ τὸ ἐπιμορφώς (§ 18) δικιρεθείσης τῆς μιᾶς κύτων τῶν γορθῶν ὑπομογγλίῳ, κατὰ τὸ ἐν τρίτον, κρουόμεναι χριστέραι, ὅποις τὰ δύο τρίτα τῆς τετμημένης, καὶ ἡ ὄλοκληρος, παριστῶσι τιναγμούς 3:2 οἱ λέγεται λόγος ἡμισίλιος, ἥγουν ὁ μεῖζων χριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης περιέχει τὸν ἔλασσον, καὶ ἐν τῶν δύο κύτοι, καὶ ἡ τοικύτη συμφωνία λέγεται διὸ πέντε ὡς πέντε φθύγγους περιέχουσα, μετρουμένων καὶ τῶν ἔκρων, ἐκκλησιαστικῶς δὲ λέγεται τετραρχίνη, περιέχουσα τόνους τρεις, καὶ ἡμιτόνιον δικιρεθείσης δὲ κύτης ὑπομογγλίῳ, κατὰ τὸ ἐν τέταρτον κρουόμενα τὰ 3:4 τετμημένης, καὶ ἡ ὄλοκληρος παριστῶσι τιναγμούς 4:3 καὶ λέγεται λόγος ἐπίτριτος ἥγουν ὁ μεῖζων χριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης περιέχει τὸν ἔλασσον καὶ ἐν τρίτον κύτοι, καὶ ἡ τοικύτη συμφωνία λέγεται διὸ τεσσάρων, ὡς τέσσαρες φθύγγους περιέχουσα, μετρουμένων καὶ τῶν ἔκρων, ἐκκλησιαστικῶς δὲ λέγεται τριώναν περιέχουσα δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον. Εἶναι δὲ δικιρεθῆ κύτη ὑπομογγλίῳ κατὰ τὸ ἐν πέμπτον, τότε ἀποτελοῦσι τιναγμούς 5:1 οἱ λέγεται λόγοι ἐπιτέταρτος, ὅποις ὁ μεῖζων χριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης περιέχει τὸν ἔλασσον καὶ ἐν τέταρτον κύτοι, καὶ ἡ τοικύτη συμφωνία λέγεται διὸ τριῶν μικρές ἡ ἡμιδίτονος, ἡ τρημιτόνιον, ἐκκλησιαστικῶς δὲ λέγεται διφωνίας τοῦ τετάρτου ἥγουν ἡ πλάνη, ἡ τοῦ πλαγίου τετάρτου. Εἶναι δὲ δικιρεθῆ κατὰ τὸ ἐν ἔκτον, τότε ἀποτελοῦσι τιναγμούς 6:5 οἱ λέγεται λόγοι ἐπίπεμπτος, ὅποις ὁ μεῖζων χριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης περιέχει τὸν ἔλασσον καὶ ἐν πέμπτον κύτοι, καὶ ἡ τοικύτη συμφωνία λέγεται διὸ τριῶν μικρές ἡ ἡμιδίτονος, ἡ τρημιτόνιον, ἐκκλησιαστικῶς δὲ λέγεται διφωνίας τοῦ πρώτου ἥγουν ἡ πλαγίου πρώτου, οἱ δὲ λοιποὶ ὡς 7:6 ἡ ὡς 8:7, ὡς 10:9 καὶ τὰ λοιπά, πλείον χρόνον θέλουσιν εἰς τὸ νά συμφωνήσωσι καὶ δὴ οὐδὲν ἡ ὄλιγον εὑρέστος γίνεται εἰς τὸ οὖς ἡμῶν, ἡ ἐκ τοῶν συμφωνίας.

§ 22. Διὸ δὲ τὸ ἐπιμερώς, (§ 18) λέγομεν ὅτι τῆς μιᾶς γορθῆς δικι-

ρεθείσσες κατά τὰ τρίχ πέμπτα, τότε τὰ τρίχ κατά πέμπτα καὶ ή δόλοκηρος ποιούσι: τινκχειούς: 3 : 3 καὶ λέγεται λόγος ἐπιδημερής, ἥγουν ὁ μεῖζων ἀριθμὸς τῶν τινκγμῶν τῆς τετραμένης περιέχει τὸν ἔλατον καὶ δύο τρίτην κατόπιν, καὶ ή τοικάτη συμφωνία λέγεται διὰ τοῦ μεγάλην, η ἐξέχορδων μεῖζον, ἐκκαὶ ποικιλοτάτην δὲ πεντακρωνίαν ἔπλωται. Ἐάν δὲ διειπεθῇ κατά τὰ πέντε δῆμος, τότε τὰ ἔπικα καὶ ὁ δόλοκηρος ἀποτελοῦσι τινκγμούς: 8 : 5 καὶ λέγεται λόγος ἐπιτριψιλής, ἥγουν ὁ μεῖζων ἀριθμὸς τῶν τινκγμῶν τῆς τετραμένης περιέχει τὸν ἔλατον καὶ τρίχ πέμπτα κατόπιν, καὶ ή τοικάτη συμφωνία λέγεται διὰ τοῦ μικρὰ η ἐξέχορδον ἔλατον, ως περιέχουσα τὴν διὰ πέντε καὶ ἡμιτέσσιν, ἐκκλησιαστικώτερον δὲ λέγεται πεντακρωνίας ἰδιαστέριως τοῦ πλαγίου πρώτου.

§ 23. Διὸς νῦν φέρωμεν δὲ ὑπὸ ὅψιν τὴν ἔκτεινεσσαν αὐτὴν θεωρίξων τῶν τιναχγμῶν, ἃς ὑποθέσωμεν τὸν γρόνον εἰς τὸν ὄποιον γίνονται οἱ τιναχγμοὶ τῆς ΑΕ χορδῆς (συγκη. 1) οὕτως ὥστε ΑΒ νὰ ὑπέρχῃ ὁ γρόνος ἐνὸς τιναχγμού, ΒΔ ὁ γρόνος ἀλλού τιναχγμοῦ καὶ καθεξῆς: εἰς τὸν ιδίον καρπὸν νὰ τινάχηται καὶ ἡ ἀλλὴ χορδὴ ΓΩ τῆς ὄποιας οἱ τιναχγμοὶ νὰ ὑπέρχωσι ταχύτεροι, οὕτως ὥστε ἐνῷ ἔκτεινεται ὑπὸ τῆς πρώτης χορδῆς ὁ τιναχγμός ΑΒ, ἡ ἀλλὴ χορδὴ νὰ ποιῇ τιναχγμούς δύο, ἢγουν ΓΙ ΙΚ, καὶ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ φαίνεται ὅτι εἰς τοῦτον τὸν τρόπον οἱ τιναχγμοὶ ἀρριοδιώτερον συμφωνοῦσι καὶ δὲν γίνονται πολλοὶ τιναχγμοὶ τῆς μιᾶς ἀντί πολλῶν τῆς ἀλλῆς, ὥστε καὶ τὸ οὓς νὰ δυσκολεύηται νὰ δισκρέπη τὴν κύτου συμφωνίαν, καθὼς εἰς τὰς λοιπὰς συμφωνίας, καὶ αὕτη ἡ συμφωνία ἐστίν ἡ δὲ ὄκτω ἀντιστοιχία διακρίσων λεγομένη.

§ 24. Έάν δέ καθ' ὃν γρόνον ἡ μίκη χορδὴ ποιῇ δονήματα δύο (σχῆμα).
2) ἡ ἔλλη ἐπειτεῖ δονήματα τρία: ἡ τοιχύτη διενομή τῶν γραμμῶν, καθὼς
εἰς τοὺς ὄρθρα λιγούς δὲν φάνεται: ἀσύμμετρος, οὗτα καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν ἡ
τοιχύτη διενομή τῶν τιναργῶν δὲν φάνεται: ἀγόνθις· καὶ αὐτὴ ἡ συμβανίζ-
έστιν ἡ λεγομένη διὰ πάντες, δευτέρη μὲν τῇ ἀξίᾳ, ὡς πρὸς τὴν διεπανών,
ἐγκριτωτέρις δὲ ὀλῶν τῶν ἄλλων. Τὸ σχῆμα 3 παριστά τὴν διὰ τεσσάρων,
ώς 4 : 3· τὸ σχῆμα 4 παριστά τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, ὡς 5 : 4· τὸ σχῆμα
5 παριστά τὴν διὰ τριῶν μικράν, ὡς 6 : 5· τὸ σχῆμα 6 παριστά τὴν διὰ ἑπτα-
μικράν, ὡς 8 : 5· τὸ σχῆμα 7 παριστά τὴν διὰ ἕξ μεγάλην, ὡς 5 : 3· τὸ
σχῆμα 8 παριστά τὴν διὰ δώδεκα συμφωνίαν, ὡς 3 : 1· τὸ σχῆμα 9 πα-
ριστά τὴν διὰ δεκαπέντε συμφωνίαν, ὡς 4 : 1.

§ 25. Τῶν δὲ ἀστυχώνων προκείμενοι τεῦται πρώτοι, τοιούτοις διαβάσας

(Νε. Οδ.) ἡτις ἔχει λόγον κατά τὴν ἐκτιθησιμότερην Κλίμακα (Σγ. 13.) ὡς 1080, πρὸς 960, ὡς 9 : 8, ἢ διὲ δύο (Οὐ. Τώς.), ἡτοι ἔχει λόγον ὡς 960, πρὸς 864, ὡς 10:9. Δεύτερον τὸ τρίτον (Οὖν, βεβί) ἄγουσι τρεῖς τόνοι κατά συνέχειαν ὀλοσυγχρετις, διπέρ ἔχει λόγον, ὡς 810, πρὸς 576, ὡς 15:8, ἢ ὡς 7 $\frac{1}{2}$ πρὸς 4, ἢ δὲ ἑπτά (Οὐ.Ν.ε.) ἡτοι ἔχει λόγον ὡς 960, πρὸς 540, ὡς 48:27, ἢ ὡς 12:6 $\frac{1}{2}$. Καὶ ἡ δὲ ἑπτά (Βεβ. νά) ἡτις ἔχει λόγον ὡς 1152. πρὸς 648 ὡς 16:9. Ἐντούτοις ριχνέται πόσην ἀθυμίκων δοκιμάζει τὸ οὖς ἡώς νά συμφωνήσωσι οἱ 9 τιναγμοὶ μὲ τοὺς 8, ἢ οἱ 10, μὲ τοὺς 9, ἢ οἱ 40, μὲ τοὺς 32, ἢ οἱ 15, μὲ τοὺς 8, ἢ οἱ 48, μὲ τοὺς 27, ἢ οἱ 16 μέ τοὺς 9. Ἐπειδὴ οἱ ἐν ὅλιγοις τιναγμοῖς συμφωνοῦντες ὅθιγγοι εὐάρεστοι εἰς τὴν ἔκοντα, οἱ δὲ ἐν πολλοῖς τιναγμοῖς δυσαρέστας, οἵτινοι ἀπογράφωντα λόγον ἔχει τὸ φυσικὸν φυσινόμενον τοῦτο, δηλαδὴ, ἐκ τῆς δικηρόρου συμφωνίας τῶν τιναγμῶν καὶ ἡ διέρρορος συμφωνίας τῶν ἥγων.

§ 26. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν γορδῶν λαμβάνεται ὁ διὲ τοῦ λάρυγγος εἰς συγῆμα καλύνθρου εἰσερχόμενος ἀήρ, δηλοντάς ἐπιμηκέστερος, ἢ ἡτοι τὸν ἐπιμήκης, ἢ διέμετρον ἔχων μεγχλειτέραν ἢ μικροτέραν. Ὁθεν διὲ τὸν χρηστόν ἦχον χρειάζεται ἀήρ περισσότερος, παρὸ τὸν ὄξυν, διὸ μεγαλύνεται ἡ κλειθρία, διὰ δὲ τὸν ὄξυν σμικρύνεται· καὶ ἐκ τούτου α'. οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία καὶ ὅσοι ἄλλοι φᾶλλουσιν εἰς τὰ ὑψηλὰ μικρὸν τὸν λάρυγγα καὶ τὴν κλειθρίαν στενωτέραν ἔχουσιν· οἱ ἄνδρες καὶ οἱ εἰς τὰ χρηστὰ φᾶλλοντες ἔχουσι μεγαλείτερον τὸν λάρυγγα καὶ πλατυτέραν τὴν κλειθρίαν, τὰ ζῶα ὅπου ἔχουσι χαμηλοτάτην φωνὴν. ἔχουσι μεγαλώτατον λάρυγγα καὶ πλατυτάτην τὴν κλειθρίαν β'. δέκτερος γίνεται ὁ συριγγός, εἴτε διὰ τῶν χειλέων, εἴτε διὰ τίνος ὄργανου, διου μάρχει μικροτέρα ἢ ὅπῃ γ'. εἰς δόους τοὺς αὐλοὺς κλεισμένων τῶν ὅπῶν ἡ ἀμοιβαίως ἀνοιγομένων, καὶ δὴ ἡ ἡχώδης ὅπῃ πλατυτέρη γινομένη, ἢ στενωτέρη, χαμηλότεροι γίνονται οἱ ἦχοι ἢ ὑψηλότεροι δ'. τὰ μουσικὰ πτηνὰ ἔχουσι στενωτέραν καὶ σκληρότεραν τὴν κλειθρίαν, ὅθεν ϕᾶλλουσι καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ ἡ αἰτία ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἀκρωδῆς κύλινθρος ὡς μία τῶν χορδῶν θεωρεῖται, εἰς τὴν ὅποιαν εἰ ἀριθμοὶ τῶν τιναγμῶν κατῆ; γίνονται κατά τοὺς προεκτεθέντας λόγους, δηλ. μεγχλειτέρον ἔχων τὸν δέκοντα ἢ τὴν διώμετρον, ἢ καὶ τὰ δύο, ἡγεῖ τὰ ὑψηλά. Ὁθεν ματαίν ὡς προεπομέν (§ 17) ἡ διαφωνία ἐκείνη τῶν φυσιολόγων, καὶ ἐπειδὴ εἰς κάθε εἶδος ὄργανου διὰ τὴν διεχροὰν τῶν ἥγων, ἀλλο δὲν θεωρεῖται, παρὰ ὁ διάφορος ἀριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῶν μαρίων τοῦ ἡχώδεως σώματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ εὐρέσεως τῶν συμφωνιῶν.

§ 27. Οστις δὲν ἔγυμάσθη εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Μουσικῆς, διακόλως ἔνος ἀμέσως τὴν δύναμιν κύτων τῶν λέξεων δι' ὄκτω, διὸ τριῶν μεγάλη καὶ μικρή, διὰ πέντε, διὸ τεσσάρων καὶ τὸ λιτό, διὰ τοῦτο πρὶν νὰ ἐπιχειρούμεν τὴν δικίρεσιν τοῦ μονογέρδου η τῆς διεπικεστῶν, πρέπει νὰ επιπλευτεῖται τινα περὶ τοῦ πρότου τῆς αὐτῆς εὐρέσεως, καὶ δὴ λέγομεν ὅτι ἐκκριτος δύναται νὰ μάθῃ διὰ ζώσης φωνῆς μόνον (καὶ τοῦτο γάρ (§ 17) ὅργανον) τοὺς ξακλύγους εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις φθόγγους, καὶ νὰ καταλάβῃ διὰ μαθηματικῶν λόγων τα καὶ γραμμῶν τὴν θεωρίαν κύτου, λαμβάνων ὡς ὁμολογουμένως κύτας τὰς ὑδηρές ἐγνωμόνεντας πείρκας τῶν τιναγμῶν, διὰ τοῦτο διὰ γραμμῶν (§ 9) μόνον καὶ ἡμίων παριστῶμεν ἐνταῦθι τοὺς λόγους τῆς συμφωνίας τὸ πλείστον ἐξ τῆς φυσικῆς, ὡς διδειγμένης εἰληφότες. Εστω οὖχ γορδὴ τις ἡ ΚΚ γραμμὴ (γράμμα 10) καὶ ζητηθήτωσεν τὰ σημεῖα αὐτῆς, καθ' ἣ τημθεῖσα δώσει τοὺς ὄκτω τῆς διεπικεστῶν φθόγγους· πρῶτον ἡ ὀλοσχερής γραμμὴ ΚΚ παριστᾶ ἐνα φθόγγῳ, ἔστω οὕτος τὸ Ισον ἡ ὁ πρῶτος φθόγγος τῆς διεπικεστῶν διεπικεστῶν. Εἰς τὴν προποίησιν τῆς παπαδικῆς εὐρίσκομεν ὅτι, η δι' ὄκτω ἀντιρρωνία παριστῆται μὲ τὰς ὄκτας αὐτὰς συλλαλθέσες, οἷον: Νέ, οὐ, τώς, ούν, ἄ, νέ, βαί, Νε, οἱ ὄποιαι ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὴν διεπικεστῶν καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὴν τρίς διεπικεστῶν καὶ οὕτω καθεδῆσι. Αὕτη ἡ προποίησις, ἐπειδὴ ἐγένετο ἀπὸ ἀνδρῶν οὐ μόνον ἄγιους ἀλλὰ καὶ μαθηματικοὺς ἐπιστήμονες, διὰ τοῦτο τὰς ιδίκις συλλαλθέσεις ἔκεινων τῶν ἄγιων ποιητῶν καὶ πρώτων θεμελιωτῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς μεταχειρίζομεθ καὶ ἡμεῖς πρὸς διεπικεστῶν τῆς διεπικεστῶν, οὓς τε Ιεράρχας αὐτάς, καὶ οὐδεμιᾶς οὔσης ἀνάγκης νὰ ἐπινοήσωμεν ἀλλας, ὅνγχουσιν ἀντὶ σαρηνέας προδεινόσσες· λέγομεν οὖν, ὅτι τὸ Νε καὶ ἄρχη καὶ τέλος ὑπάρχει τῶν κατὰς συνέχειαν διεπικεστῶν, καὶ σημειοῦμεν πρὸς διεπικεστῶν εἰς μὲν τὴν πρώτων διεπικεστῶν δι' ἐνὸς σημείου, εἰς δὲ τὴν δευτέρων διὰ δύο σημείων //, εἰς δὲ τὴν τρίτην διὰ τριῶν σημείων /// κτ).

§ 28. Οθεν εἰρήσθω Νε ὁ φθόγγος τῆς ὀλοσχερούς ΗΚ' ταύτης τημηθεῖσης μέσον κατὰ τὸ Η'' ἔσεται Η''Κ ὡς 2 : 1· ἀρχ κατὰ τὸ Η'' η γραμμὴ αὐτῆ τημθεῖσα δώσει τὸ σημείον (§ 19) τῆς διεπικεστῶν, η δι' ὁ..τῷ Νε'' καὶ δὴ συμπεραίνομεν ὅτι ἐνδον τῶν σημείων Η'' καὶ Η' περιέχονται ὅλαι αἱ ἔνω εἰρημέναι συλλαλθεῖ ὄκτω η φθόγγοι, ἐπειδὴ οἱ λόγοι τῶν μέσων ἐξ εἰσι

ηττονες του 2 : 1, οποις καὶ βεβηκιούμεθα οὐτως: ἡ βρι οὐσα δι' ἐπτὸν εὐ-
ρεθῆσται (§ 23) κατὰ τὸ σημείον Ζ'. ὅταν γείνῃ ὡς 15 : 8 :: ΗΚ : ΖΚ, ἡ
όποις κατὴ βρι, ὡς ἑπτάρωνος τῇ Νέ δὲν πρέπει νὰ συνηγῇ μὲ κατέν, ὡς
ἀγγληρὰ εἰς τὴν ἀκοὴν ἡ κατὸν συμβωντε μὲ δὲν τοῦτο κατ' ἀκολουθίαν
ἡμιποροῦν νὰ ἡχήσουν, ἥγουν ἐνῷ παντες ἡ μία, τότε νὰ ἡγητὴ ἡ ἀλλη, ἡ δὲ
διὰ τοῦ μεγάλη οὐσα (§ 24) ὡς 3 : 3, εὐρεθῆσται τὸ κατὰ τὸ Ε σημείον,
οπου τὸ νά, ὅταν γείνῃ 3 : 3 :: ΚΚ : ΕΚ· ἡ δὲ α'. οὐσα διὰ πάντες, εὐρεθῆ-
σται κατὰ τὸ σημείον Δ'. ὅταν γείνῃ 3 : 2 :: ΗΚ : ΔΚ ἡ δὲ οὐσα διὰ
τεσσάρων εὐρεθῆσται κατὰ τὸ σημείον Γ'. ὅταν γείνῃ 4 : 3 :: ΗΚ : ΓΚ, ἡ
δὲ διὰ τριῶν μεγάλη, ἔχουσα ὡς 5 : 4 εὐρεθῆσται κατὰ τὸ β σημείον διου
τὸ τάς. "Οταν γείνῃ ὡς 5 : 4 ὡς ΗΚ : ΒΚ, ὡς μεζών τόνος ἔχων (§ 25) ὡς
9 : 8 : εὐρεθῆσται κατὰ τὸ σημείον Α, οπου τὸ ού, ὅταν γείνῃ ὡς 9 : 8:
οὐτως ΗΚ : ΑΚ.

§ 29. Ἰστέον ὅτι ἐλέγθησαν εἰς κατὴ τὴν διεκρίσειν ἡ διὰ τοῦ μεγάλη
ἡ διὰ τριῶν μεγάλη καὶ ὁ μεζών τόνος, ὡς ἀρμονικῶτερα τῶν μικρῶν ὡς
ὁψόμεθα ἐφιξῆς: τὰ μεταξὺ Η' καὶ Γ. ἡ α καὶ λ. ἡ β καὶ Ε, ἡ λ καὶ Η'
δικοτήματα λέγονται διὰ τεσσάρων, ἐπειδὴ ἐν ἑκάστῳ κατῶν τῶν δικοτη-
μάτων, τέσσαρες φθόγγοι μετροῦνται, καὶ δὲν κατὰ τὰ δικοτήματα ἐν-
λογικεισίν, ὡς 4 : 3, τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ Γ'. καὶ Ζ'. διάστημα, ἥγουν τὸ
οῦν, βρι ὑπάρχει τρίτονον, οὐχὶ ὡς τὰ λοιπὰ ἐκ μεζονος, ἐλάσσονος καὶ
ἐλαχίστου.

§ 30. Τὸ μεταξὺ Η' καὶ β'. ἡ α καὶ Γ ἡ β καὶ Δ', ἡ Γ'. καὶ Ε, ἡ Δ
καὶ Ζ', ἡ Ε καὶ Ζ'' διάστημα λέγεται δίτονος ἡ διὰ τριῶν καὶ ἐπειδὴ οἱ
φθόγγοι ἔχουσιν, ὡς ἡδη εἰδομεν, τὰ ἀπ' ἀλλήλων δικοτήματα ἔνιας, διὰ
τοῦτο εὑρίσκεται καὶ διὰ τριῶν μεγάλη ἡ δίτονος ἡ ΗΒ ἡ ΓΕ ἡ ΔΖ, δὲν
λόγον ἔχουσα: (§ 24) ὡς 5 : 4, καὶ διὰ τριῶν μικρά (ἢ τριημιτόνον ἡ ἡμι-
δίτονον) ἡ ΒΔ καὶ ΕΗ'' ἀμφότερει λόγον ἔχουσα: (§ 24) ὡς 6 : 5, ἡ δὲ διὰ
τριῶν μικρά αΓ ἐλλείπει $\frac{1}{10}$ τοῦ λόγου τοῦ 6 : 5, ὡς συγχειμένη ἐξ ἐλάσ-
σονος τόνος καὶ ἡμιτόνον, ὡς δειχθῆσται ὑπάρχει δέ, ὡς 6 : 5 μειον $\frac{1}{10}$,
Ἄτε οὖσα εἰς τὴν ἐκτεθη ἱσομένην κλίμακα (Σχ. 10) κατὰ τοὺς προεκτεθίν-
τας ἡρόους, ὡς 960 : 810.

§ 31. Τὸ ἀπὸ τὸ Η' εἰς τὸ α διάστημα λέγεται τόνος μεζών, ἀπὸ δὲ
τὸ Α. εἰς τὸ Β. τόνος ἐλάσσων, ἀπὸ τὸ Β'. εἰς τὸ Γ. ἡμιτόνον μεζόν, ἀπὸ
τὸ Γ εἰς τὸ Α τόνος μεζών, ἀπὸ τὸ Α εἰς τὸ Ε' ἐλάσσων καὶ ἀπὸ τὸ Ε
εἰς τὸ Ζ τόνος μεζών καὶ ἀπὸ τὸ Ζ εἰς τὸ Η ἡμιτόνον μεζόν ἄλλοι τινές

τὸ διάστημα κατὸ ἀπὸ τὸ Δ εἰς τὸ Ε ποιοῦνται μεῖζουν τόνουν, ἐκλαμβάνοντες κατὰ συνέγειραν δύο μεῖζουν τόνους, ἥγουν τὸ ἀπὸ τὸ Γ εἰς τὸ Δ διάστημα καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Δ εἰς τὸ Ε, ἀρμονικώτερον ὅμως ὡς ἐν τῷ ἔξης κεφαλαίῳ ὑψόμετρον καὶ ἀρμοδιώτερον εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μούσικὴν, τὸ νῦν ληγθῆ τὸ διάστημα Δ εἰς τὸ Ε ἐλάσσων τόνος, ὥστε τὸ ἀπὸ τοῦ Η εἰς τὸ Β διάστημα, ὃ ὡς ३ : ४ νῦν συμφωνή μὲν τὸ Γ εἰς τὸ Ε, ὅπου ὁ τρίτος ἥχος (ἢ ὁ βιρίζεις), ὃς ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου, ψέλλονται καθὼς εἰς τὸ: «τῇ ὑπερμέχῳ» τοῦ Κλεδᾶ, εἰς τὴν λιξιν «Τῇ ὑπερμέχῳ».

§ 32. Πρὸς πληροφορίαν δὲ περισσοτέρων καὶ πραγματικῶν δύνηται τις νῦν ἀποδεῖξεν τεῦται, γινομένης τῆς περικρίσεως διὰ μιᾶς ὄλικης; γορδῆς ἵπσης παχείας (§ 20) καὶ μιᾶς δυνάμεως τὴν τάσιν ἐχούσης καὶ περινομένης δι' ὑπομογύλιον, κατ' αὐτὰ τὰ ἥχη εὑρεθέντως σημειών τῆς γραμμῆς Η'Κ'.

§ 33. Σημείωσαι δὲ ὅτι η δι' ὄκτω Η'Η" διηγέρθη εἰς διὰ πέντε (Δ) καὶ εἰς διὰ τεσσάρων (Γ), οὕτως ὥστε η διὰ πέντε ὑπέρχει πλησιεστέρα τοῖς τὸν βιρύτερον ἥχον, ἥγουν ἀπὸ τὸ Η εἰς τὸ Λ κατέ·η διὰ τεσσάρων πλησιεστέρα τοῖς τὸν δέσποτερον ἥχον, ἥγουν ἀπὸ τὸ Δ εἰς τὸ Η" καὶ ἐὰν αὐτοὶ οἱ τρίτοι ἥχοι οἱ Η Γ Δ ἥχοισιν ὅμοιοι γενήσεται ἀριστη ἡ συμφωνία, χωρὶς νῦν προξενηθῆ εἰς τὸ οὖς καρμίκια δισταρέσκειχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὸς τῆς διατονικῆς διαιρέσεως τῆς διαπασῶν, ή τῆς γραμμῆς Η'Κ ὡς μονοχρόδου θεωρουμένης, καὶ ὅτι εἰς τὴν διαίρεσιν αὐτὴν θεωρεῖται λόγος ἀρμονικός.

§ 34. Η περὶ τῆς ἔκτεθείσης (Κεφ. Δ') διακρίσεως τῆς διαπασῶν ἐντελεστέρα θεωρίᾳ προϋποτίθεται τρόπον τινὰ τὴν γνῶσιν τῶν ἀναλογῶν διὰ νῦν γένη εύκαττληπτοτέρα, διὰ τοῦτο πρέπει ἐνταῦθα νὰ ἐκθέσωμεν ὀλίγα τινα περὶ αὐτοῦ ἐν συνόψει, πρὸς πληρεστέρων διασκελίζντη ἡ ἀναλογία θεωρεῖται (ὅσον ἀνήκει εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν) τριγῶς: α' διταν στοχασθῶμεν πάσον ὑπερέχει ἡ ὑπερέχεται ὁ εἰς ἀριθμός τοῦ ἑτέρου, τότε θεωροῦμεν τὸν ἀριθμητικὸν λόγον, καὶ καλοῦμεν αὐτὸν ἀναλογίαν ἀριθμητικὴν οἷον: 1, 3, 5, 7 καὶ τὰ λοιπά, ἐπειδὴ τὸ 3 ὑπερέχει τὸ 1 κατὰ 2, ὅμοιας κατὰ 2 ὑπερέχει καὶ τὸ 5 τοῦ 3 καὶ τὸ 7 τοῦ 5 β') διταν στοχασθῶμεν ποσάκις περιέχει ὁ εἰς ἀριθμός τὸν δλλον, ἡ περιέχεται παρ' αὐτοῦ, τότε θεωροῦμεν τὸν γεωμετρικὸν λόγον, καὶ καλοῦμεν αὐτὸν ἀναλογίαν γεωμε-

τρικήν, οἷον: ὡς τὸ 1 πρὸς τὸ 3 οὗτα τὸ 5 πρὸς τὸ 15, ἐπειδὴ ὁσάκις τὸ 3 περιέχει τὸ 1, τοσάκις καὶ τὸ 15 περιέχει τὸ 5 γ') ὅταν στογχοθῶμεν μεταξὺ τριῶν ἀριθμῶν, ὅτι ὁσάκις περιέχει ὁ μείζων τὸν ἔλεχοιστον, τοσάκις περιέχει καὶ ἡ μεταξὺ μείζωντος ἀριθμοῦ καὶ ἔλεχοσσον; διεκριθεῖ, τὸν μεταξὺ ἔλεχοσσον τὸν ἀριθμοῦ καὶ ἔλεχοιστον διεκριθεῖ, τότε θεωροῦμεν τὸν ἀριθμονικὸν λόγον, οἷον: 6, 8, 12· οἱ λόγοι οἱ ἐν τοῖς τρισιν κύτοις ἀριθμοί, κατὰ τοῦτο ἔχουσι τινὰ ὄμοιότητα, καθότι ὡς ὁ 12 διπλάσιος τοῦ 6, οὕτως ἡ μεταξὺ 12 καὶ 8 διεκριθεῖ, ἥγουν τὸ 4, διπλασία τῆς μεταξὺ 8 καὶ 6 διεκριθεῖ, ἥγουν τοῦ 2, καὶ ἡ τοικύτη ὄμοιότης ἡ ἀναλογία λέγεται ἀριθμονική, ἐπειδὴ κατὰ ταῦτα τὴν ἀναλογίαν ἐκτελεῖται ἡ συμφωνοτέρα τῆς διατονικῆς κλίμακος διείρεσις.

§ 35. Τοῦτο δὲ δείκνυνται εἰς τοῦτον τὸν τρόπον, ἡ συμφωνία 3 : 2, ἢτις διὰ πέντε λέγεται, εὐχρεστοτέρα (§ 25) εἰς τὴν ἀκούσην, τῆς συμφωνίας 4 : 3, ἢτις λέγεται διὰ τετράρων πρὸς τούτους, ὅταν πολλοὺς ἥγους ἀκούσωμεν, εἰς τὸν βιρβύτερον (§ 11) ἀνάγγομεν τοὺς λοιπούς, διὸ καὶ ὁ βιρβύτερος λέγεται βάσις, καὶ οἶοντες τῶν Κοινῶν θεμέλιον λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ παρεισχθεῖς ἥχος Δ μεταξὺ τῆς Η' καὶ τῆς Η'' γραμμῆς ὑπάρχει μέσος κατὰ τὴν ἀνών εἰρημένην ἀριθμονικὴν ἀναλογίαν, συμφωνῶν μὲ τὸν Η' κατὰ τὴν διὰ πέντε, καὶ μὲ τὸν Η'' κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων. Ο δὲ παρεισχθεῖς ἥχος Γ'. ὑπάρχει μέσος, κατὰ τὴν εἰρημένην ἀριθμονικὴν ἀναλογίαν, συμφωνῶν μὲ τὸν Η' κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων καὶ μὲ τὸν Η'' κατὰ τὴν διὰ πέντε, διὸ καὶ εὐχρεστοτέρα, εἰς τὴν ἀκοήν ἡ συμφωνία τοῦ Δ μετά τοῦ Η' ἡ τοῦ Γ' μετά τοῦ Η''.

§ 36. Καὶ εἰς σχρεστέραν τούτων ἀνάδειξιν, ὃς ἀναγκῆται τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς (Σχ. 10) Η'Κ δι': ἀριθμῶν 60 (ἢ 180, πρὸς ἀποδυγὴν τῶν αλλομέτων). Οὕτως οὖν, ἐὰν ὑποτεθῇ ἡ Η'Κ. μερῶν 180, ἡ ὑψίσεις κατῆς ἔσεται μερῶν 90, ὃ δὲ μεταξὺ 180, καὶ 90. μέσος ἀριθμονικὸς ἀνάλογος ὑπάρχει ὁ 120, τὰ δύο τρίτα δηλαδὴ τοῦ ἀριθμοῦ, 180. Ἐπειδὴ ὡς 180, πρὸς 90, οὕτως, 180, ἥπτον 12), πρὸς 120, ἥπτον 90, οὕτως, 60, πρὸς 30. Καλῶς δὲ γενομένης τῆς διατιρέσεως τῆς γραμμῆς Η',Κ. τὰ 120, αὐτῆς μέρη εὑρεθήσονται κατὰ τὸ σημεῖον Δ. ἀλλ' ἐπειδὴ, Η',Κ. Ισον 180, πρὸς Δ.Κ. Ισον 120, οὕτω 3 : 2 συμφωνεῖ ἀρχ ὁ ἥχος Δ, μὲ τὸν ἥχον Η'' κατὰ τὴν διὰ πέντε, προσέτι, Δ.Κ. Ισον 120, πρὸς Η''.Κ. Ισον 90, οὕτω, 4 πρὸς 3, ἀρχ, ὁ αὐτὸς ἥχος Δ, συμφωνεῖ μετά τοῦ ἥχου Η'' κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων, καὶ λοιπὸν, διηρέθη ἡ διαπατῶν Η', Η'' ἀριθμονικῶς, εἰς διὰ πέντε

καὶ εἰς διὰ τεσσάρων. Κατὰ δὲ ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν εὑρίσκεται ὁ ἥχος Γ'. κατὰ τὰ 135 μέρη τῆς Η'. Κ. γραμμῆς, ἐπειδὴ 180 πρὸς 135 ἰσον 45, καὶ 135 πρὸς 90 ἰσον 45 ὁ ἵσος λόγος διὰ τῆς ἀριθμητικῆς ἀναλογίας, οὗτος συμφωνεῖ τῷ ἀνάπταν κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων μὲτὸν ἥχον τὸν βαρύτερον Η', καὶ κατὰ τὴν διὰ πέντε μὲτὸν ἥχον τὸν ὁξύτερον Η''. ως 4. πρὸς 3· ἀλλ' ἡ τοιύτη διακίρεσις τῆς διαποκοσῶν, ὑποδειεστέρη, διὸ καὶ τοις πλιγίοις ἥχοις κεκλήρωται, ὡς ὄψιμεθεί εἰς τὸ περὶ ἥχων Κεφάλαιον.

§ 37. Οἱ δὲ μεταξὺ τῆς Η'Κ, ισον 180, καὶ τῆς ΔΚ, παρεισαχθεὶς ἥχος Β. εὑρίσκεται κατὰ τὰ 144 μέρη τῆς Η'Κ, γραμμῆς ἣτε δὴ τὸ 144, μέσος ἀρμονικὸς ἀνάλογος τοῦ 180, καὶ τοῦ 120, ἐπειδὴ, ως 180 πρὸς 120, οὔτως, 180, ἥττον 144 πρὸς 144, ἥττον 120, οὔτω 36 πρὸς 24, ἢ πρὸς ὁ Β' ἥχος πλέον σύμφωνος μὲτὸν βαρύτερον ἥχον Η'. παρὰ μὲτὸν ὁξύτερον Δ. καὶ τωδόντι, πρὸς μὲν τὸν Η' ἔχει, ως 180, πρὸς 144 οὔτω 5 πρὸς 4, κατὰ τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, (§ 24.) πρὸς δὲ τὸν Δ. ἔχει ως 144 πρὸς 120, οὔτως 6 πρὸς 5, κατὰ τὴν διὰ τριῶν μικράν, ἢ πρὸς ὁ Β' ἥχος ἀρμονικὴν φυλάκτων ἀναλογίαν, συμφωνεῖ εὐαρεστότερον μὲτὸν Η'. ἥχον, παρὰ μὲτὸν Δ.

§ 38. Εἳστι δὲ μεταξὺ τῆς ΗΚ. γραμμῆς καὶ τῆς ΔΚ. παρεισαχθῆ ἥχος κατὰ ἀριθμητικὸν λόγον, εὑρίσκεται μέσον τοῦ 180, καὶ 120 μέσος ἀριθμητικὸς ἀνάλογος ὁ 150, οὗτον ὁ κατὰ τὰ 150 μέρη ἥχος συμφωνεῖ μὲτὸν βαρύτερον ἥχον Η'. κατὰ τὴν διὰ τριῶν μικράν, ἔχων ως 180 πρὸς 150, οὔτως 6 πρὸς 5, μὲτὸν ὁξύτερον δὲ Δ. κατὰ τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, ἔχων ως 150, πρὸς 120, οὔτως 5 πρὸς 4· ἡ τοιαύτη διμωζ-διακίρεσις δέν σημειοῦται εἰς τὴν διατόνικὴν κλίμακα, εἰպῇ ὅταν ἔχωμεν νῦν διακρίσωμεν τοὺς τόνους εἰς ἡμιτόνια.

§ 39. Καθώς διγρέθη ἡ Η'Δ. διὰ πέντε, οὔτω διακρίται καὶ ἡ ΓΗ''. διὰ πέντε κατὰ τὸ Ε'. ωστε ὁ κατὰ τὸ Ε. ἥχος νῦν εὑρίσκεται κατὰ 108 μέρη τῆς Η'Κ γραμμῆς, ἣτε δὴ τὰ 108, μέσος ἀρμονικὸς ἀνάλογος τοῦ 135, καὶ τοῦ 90, ἐπειδὴ 135 ισον Γ.Κ. πρὸς 90, ισον Η'Κ. οὔτω 135 ἥττον 108 πρὸς 108. ἥττον 90 οὔτως 9 πρὸς 6. καὶ ὁ κατὰ τὸ Ε. αὐτὸς ἥχος νῦν συμφωνεῖ μὲτὸν βαρύτερον μὲν Γ. κατὰ τὴν διὰ τριῶν μεγάλην ως 135 πρὸς 108 οὔτω 5 πρὸς 4 μὲτὸν ὁξύτερον δὲ Η'' τὴν διὰ τριῶν μικράν ως 108 πρὸς 90, οὔτως 6 πρὸς 5.

§ 40. Πρὸς πούτοις λέγω ὅτι ὁ μὲν κατὰ τὸ Ε. ἥχος συμφωνεῖ μὲτὸν βαρύτερον αὐτοῦ Η' κατὰ τὴν διὰ ἑξ μεγάλην, καὶ μὲτὸν ὁξύτερον Η''. κατὰ τὴν διὰ τριῶν μικράν. Καὶ οὔτω μὲτὸν κατὰ τὸ Ε'. αὐτὴν διακίρεσιν, διακρίται ἡ διαποκόσων Η'.Η''. εἰς διὰ ἑξ μεγάλην ως 180 πρὸς 108, οὔτω 5 πρὸς

3, καὶ εἰς διὰ τριῶν μικράν. ὡς 108 πρὸς 9), οὗτος 6 πρὸς 5· ὁ δὲ κατὰ τὸ Β. ἕγχος ἐξ ἐνυπνίου, ἥγην συμφωνεῖ μὲν τὸν ἑκάτερον Η', κατὰ τὴν διὰ τριῶν μεγάλην ὡς 180 πρὸς 144, οὗτος 5 πρὸς 4 καὶ μὲν τὸν ἑκάτερον Η'. κατὰ τὴν δι' ἐξ μικράν ὡς 144 πρὸς 10). οὗτος 8 πρὸς 5.

§ 41. Ἐκ τῆς πρώτης δικιρίσεως (§ 36) τῆς διαποσῶν εἰς διὰ πέντε καὶ εἰς διὰ τεσσάρων, καὶ ἐκ τῆς διευτέρης δικιρίσεως εἰς διὰ τεσσάρων, καὶ εἰς διὰ πέντε, διηλαθῆ μὲν τὸ νῦν ὑπέργυρον ΓΚ, ἵσσον 135, καὶ ἡ ΔΚ, ἵσσον 120, καὶ ὡς 135 πρὸς 12), οὗτος 9 πρὸς 8, ἐκ τῆς ἀναλογίας κύτης προσδιωρίσθη περὶ τοις ἄρχυσθαις ἔρμονικοις ὁ λόγος τοῦ μεῖζονος τόνου. Ἔστω ἡ ΉΑ, τὸ ἐνυπνίου μέρος τῆς χορδῆς ΗΚ, λέγω δὲ ὁ ἕγχος Α ἀπέχει ἀπὸ τὸν ἕγχον Η', τόνον μεῖζονα ἐνν. Καὶ τὸ διτόνον ΗΒ. δικιρίσθαι κατὰ τὸ σημεῖον Α, ἔρμονικῶς μὲν αὐτὸν τὸν ἕγχον Α, ἀπειδὴ ΗΚ, (ἵσσον 180) πρὸς ΑΚ. (ἵσσον 100) τὰ ὄκτω δηλαδὴν τῶν ἐννέα τοῦ (18) οὗτος 9 πρὸς 8, καὶ 180 πρὸς 144, οὗτος 180, ἡπτὸν 160, πρὸς 160, ἡπτὸν 144, οὗτος 5 πρὸς 4 καὶ ἐξ ἀρχιρεθῆ κύτης ὁ μεῖζων τόνος ἐκ τοῦ διτόνου ΗΒ. γενεῖ ὁ ἐλάσσων τόνος ΑΚ, (ἵσσον 160) πρὸς ΒΚ (ἵσσον 144) οὗτος 10 πρὸς 9.

§ 42. Πρὸς τούτους λέγω, δὲ ἐάν μεταξὺ τοῦ Η' καὶ τοῦ Β, κατεσταθῇ ἄλλος ἕγχος μέσος ἀριθμητικὸς ἀνάλογος, αὐτὸς ἀπέχει ἀπὸ τὸν Η' ἐλάσσονα τόνων, καὶ ἀπὸ τὸν ἕγχον Β, τόνων μεῖζονος, τὸ ἐνυπνίου τοῦ προτεθέντος Α, ἀπειδὴ μεταξὺ 180 καὶ 144, μέσος ἀριθμητικὸς ἀνάλογος εὑρίσκεται ὁ 162, φρενὸν ἀρχῆς δὲ ὡς 180 πρὸς 162, οὗτος 10 πρὸς 9· ὁ λόγος δηλαδὴν τοῦ ἐλάσσονος τόνου, ὡς 162 πρὸς 144, οὗτος 9 πρὸς 8. ὁ λόγος τοῦ μεῖζονος τόνου.

§ 43. Οὗτος εὑρίσκομεν εἰς τὸν λόγον τοῦ μεῖζονος ἡμιτονίου τοῦ ὄντος μεταξῦ Β. (ἵσσον 144) καὶ Γ. (ἵσσον 135) ἑστις ὑπέργυρος ὡς 144 πρὸς 135, οὗτος 16 πρὸς 15. Κατὰ τὸν κύτην τρόπον δικιρίσθεται καὶ τὸ ἐσχάτον διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ Ε εἰς τὸ Η'', εἰς μεῖζον τόνον ὡς 9 πρὸς 8, οὗτος 108 πρὸς 96, καὶ εἰς ἡμιτονίον μεῖζον ὡς 16 πρὸς 15, οὗτος 96 πρὸς 90.

§ 44. Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν τρόπον ἀπεκτίθεται ἡ δικίρεσις τῆς διαποσῶν εἰς ἑπτὰ διαστήματα, συνιστάμενα εἰς τόνους μεῖζονος, τόνους ἐλάσσονος, καὶ ἡμιτονίας. Ἐχομεν καὶ τὴν διὰ τριῶν μεγάλην καὶ τὴν μικράν. Ἐχομεν προσέτι καὶ τὴν δι' ἑπτὰ ΗΖ, ἥτις οὐ ποιεῖ (§ 24) συμφωνίαν. Καὶ ἐκ τούτων μανθάνομεν, διτις ἡ γραμμὴ ΗΚ εἰς τοῦτον τὸν τρόπον πρέπει νῦν δικιρίσθη, ἵνα παρέξῃ τοὺς περισσοτέρους τῆς Μουσικῆς τόνους καὶ

τὰς συμφωνίας. Καὶ ὅτι δὲν δικριτεῖται ἡ Ή'Κ εἰς τηλέκυττα ἵση, ἢ τὸν αὐτὸν λόγον ἀεὶ ἔχοντα, ἐπειδὴ ἂν καὶ οἱ τόνοι αὐτῶν δικριθέντες ὁ εἰς μετά τὸν ἔλλον ἥσχον εὐρίσκετοι εἰς τὴν ἔκσοήν, ὅμως δὲν γίνεται δύνηται· τόσοι πολλοὶ τόνοι συνενόμενοι νὰ συμφωνῶσιν ακτιώς εἰς τὴν ἥδη ἐκτείνεσκαν ἄρμονικωτέραν τάχτην δικριτεῖν τῆς διεπαφῶν.

§ 43. Ἀλλοι· τινὲς πρὸς εὑρέσιν (§ 37) τοῦ Β. ἥγου οὐ λαμβάνουσι τὸν ἄρμονικὸν μέσον τοῦ 180 καὶ 120, ἀλλὰ τὸν Γεωμετρικόν, ὥστε ὁ κατὰ τὸ Β. ἥχος νὰ ὑπάρχῃ κατ' ὄμοίκνυν διφωνίαν ἀπὸ τὸν Π'. ἥχον καὶ πρὸς τὸν Δ. καὶ οὗτος εὐρίσκουσιν αὐτὸν κατὰ τὰ 180 καὶ 120 ἵστον 148, πάντες ἔκτη τῆς Ή'Κ γραμμῆς, ἥτοι βιρρύτερον τοῦ ἄρμονικοῦ (νεκνίς) σχεδὸν μιχ ἴλλσσον διέσει, διὸ καὶ λέγετον ὀνόμασσαν, πρὸς ἀντιδικεστολὴν τοῦ ἄρμονικοῦ Β (νεκνές) δοτις ὑπάρχει κατὰ τὰ 144 μέρη τῆς Ή'Κ. Τούτου τοῦ (λέγετος) τρίφωνος πρὸς τὰ κάτω εὐρίσκεται ὁ πρωτόδικος λεγόμενος, λόγον ἔχων πρὸς τὸν λέγετον ὡς 4 πρὸς 3, ἥγουν τὸν λόγον τῆς, διὰ τεσσάρων, ἔχει ὁ λέγετος καὶ τετράρχωνον εἰς τὰ ἄνω μὲ τὸ ὄποιον συμβανεῖ κατὰ τὴν διὰ πάντες, ὁ ὄποιος τετράρχωνος ἀποκριθεῖσται ἐπομένως δι' ὄκτω ἀντιφωνίας τοῦ πρωτοδίκεως. Πίετες δὲ χάριν σαφηνείας πρωτόδικον οὐ λέγομεν, ἀλλὰ τὸν μὲν λέγετον σημειοῦμεν οὕτω: λΓτ τὸν εἰς τὰ κάτω τρίφωνον αὐτοῦ

σημειοῦμεν οὕτω: λΓτ τὴν δὲ τετραρχῶν τοῦ λέγετος ἡ ἀντιφωνίαν τοῦ εἰς τὰ κάτω αὐτοῦ τριφώνου σημειοῦμεν οὕτω: λΓτ, ἐπειδὴ περιττὸν λογιστῶμεν νὰ παρεισαξάμεν νέα σημείων καὶ λεξίες, ἀνάγκης μὴ οὔσης. Οἱ τοιούτοι δὲ ἥχοι ὡς μὴ ἄρμονικῶς πρὸς τοὺς λοιποὺς διατονικούς, οὔτε παρά τοῖς ἐπιστήμοσιν ἐν χρήσει οὔτε λέγονται κατ' αὐτὸν ἐκκλησιαστικοί, ἐπειδὴ οἱ τέσσαρες ἄρμονικοὶ ἥχοι Α. Β. Γ. Δ. ὑπάρχουσι χυρίων ἐκκλησιαστικοί, ἥγουν διάνυνες, νεκνές, νευρές, ἀγιακές, ὡς ὄψιμεθα εἰς τὸ περὶ ἥχων. Καὶ οἱ τέσσαρες κατὰ ἄρμονικὸν ἀκριβῆ λόγον εἰς τὴν δικτονικὴν αλίμακκαν (§ 36, 37, 41) παρεισαχθέντες, ἐνῷ ὁ λέγετος κύτος πρὸς τὸ μὴ ἔχειν κατὰ ἄρμονικὸν λόγον, οὔτε κατ' ἀκρίβειαν διὰ ὄπολογ-σιμοῦ εὐρίσκεται, ἀλλὰ μόνον ὡς ἔγγιστα¹.

(1) Σημβάλλει δὲ πρὸς πλείους ἀπόδημον νὰ ἐπισυναρθῇ ἐνταῦθα καὶ ιδίᾳ περὶ τῆς ἐγκριτωτέρας διατονικῆς τῶν Ἑλλήνων αλίμακος τοῦ τὰ ἀλληνικὰ θαυμασίως παριστῶντος σοργῶν συγγραφέως τοῦ νέου Ἀναχράσεως Κεφ. κζ'. Ο ἀξιόλογος αὐτὸς ἀνήρ ἀρρενίστετο τὸν λόγον τῆς δε' ἀκτῶν ὡς 2 πρὸς 1, τῆς διὰ τεσσάρων ὡς 4 πρὸς 3 καὶ

§ 46. Τούτων δὲ πρωτηγείστατων ἀπόντων, ὡς ἔργον φυσικῶν τε καὶ μαθηματικῶν, συνάργουμενοῖς ἐστι. ἡ ἐκτίθεσις κατὰ παρ' ἄλλων διαίρεσις τῆς διαποσῶν ὑπέρχει τὸ πλέον φυσικὴν καὶ μετὰ λόγου, εἰς τὴν ὅποισιν καὶ ὁ εἰς τόνος ἡ φθόριγος μετὰ τὸν ἔλλον, καὶ οἱ ἐπτὸν διηλαχθὲν κατὰ συνέγεισιν, καμμίσκον ἔνδιξιν εἰς τὸ οὐς δὲν προξενοῦσιν καὶ περισσότεροι εἰς κατὴν παρὰ εἰς ἔλλον διειρίσιν συναγούντες, ἀρμονικώτερον συμφωνοῦσιν, εἰς τρίπον ωστε τὰ προτερήματα τῆς ἐκτίθεσις κατῆς δικινέσιος, ἔλλον διειρίσεις τῆς διαποσῶν δὲν τὰ ἔχει. Καὶ φάνεται. ὅτι κατ' αὐτὴν καὶ οἱ πελκοὶ θεοὶ προτέρες τῆς Ἐκκλησίας νόος ἐμελοδίργησαν ἀρίστως τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔργατα, ὡς εἰς θείους ὕμνους, καὶ ἀγνηλεικὴν ἀρμονίαν ἔχουσάντα, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔπης εργάστερον καὶ ἐκαληπτικούτερον ἀποδειγμήσεται.

§ 47. Τὸ 11 συγῆς παριστᾶ τῆς Η'Κ γραμμῆς τὴν ἡμίσειν διηρημένην κατὰ τὴν προεκτεθείσαν ἀρμονικὴν διειρίσιν τῆς διαποσῶν, ὑποτεθείσης τῆς ὅλης διηρημένης εἰς τρίς ἔξικοντα, ὡς γον 180 μίρη πρὸς ἀπο-

τῆς δὲ πάντες ὡς 3 πρὸς 2, καὶ δὴ τὸν λόγον τοῦ μείζονος τόνου ὡς 9 πρὸς 8 σημειοῦ τὸν λόγον τοῦ ἡμιτονοῦ, τῶς, οὖν, ὡς 256 πρὸς 243, ὡς 16 πρὸς 15 $\frac{3}{16}$ ἔγουν τὸ διάστημα τοῦ ἡμιτονού μικρότερον πως τοῦ ἡμιτέρου (διὰ τὴν ἀτελειαν ἵσως τῆς μητὸς τοῦ ρυγάνου), καθὼς καὶ ἡ κράσις temperamentum παρ' Εὐρωπαίοις, τῶν φθόργων, ὃντος ὡς 16 πρὸς 15, οὐδὲ δὲ μεγαλείτερον, καθὼς τινῶν ὡς $\frac{1}{16}$ πρὸς $\frac{1}{15}$ ὡς 16 πρὸς 14 $\frac{1}{15}$. Εἶτα ὑποτιθεὶς τὴν ὅλην γροῦθον εἰς 8,192 μέρη ἵσα διηρημένην, ἐκτίθησι τὴν δεκάριαν τῆς αλιμακος, ἀρχήμανος ἐκ τοῦ θεί (ἐπιδὴ λέγει δὲ προσλαμβανόμενος οὐκ τὸν τάχις περιεσγάμων· ἔτι κατ' ἐκεῖνον τὸν γρονόν) κατὰ τούτων τὸν τρόπον σι. Ἡ βαῖ, ἴσων 8,192 μι., Ἡ Νέ ἴσων 7,776· τρι., Ἡ οὐσίαν 6,912, πι., Ἡ, τῶς ἴσων 6,144. καθὼς δὲ τεσσάρων ἀπὸ τοῦ θεί· τα., Ἡ οὐσίαν 5,832, καθὼς ἡμιτόνον ἀπὸ τοῦ τῶς· sol. Ἡ, Ἡ ἴσων 5,184 καθὼς μείζων τόνος ἀπὸ τοῦ οὐν· ὥστε κατ' αὐτὸν νόον εὑρίσκεται εἰς κατὴν τὴν διατονικὴν αλιμακα, τὸ μὲν ἡμιτόνον μείζο., σι, ut Ἡ, mi, fa, ὡς 256 πρὸς 243, ὡς 16 πρὸς 15 $\frac{3}{16}$, Ἡ δὲ τριῶν μικρὰ πι., sol., ὡς 92 πρὸς 27, ὡς 6 πρὸς 5 $\frac{1}{15}$, Ἡ δὲ τριῶν μεγάλη ut, mi, ὡς 81 πρὸς 64, ὡς 5 πρὸς 3 $\frac{3}{16}$. Καὶ οὕτω μὲν δὲ πολὺς καὶ τῷροντι φιλέλλην συγγραφεὺς τοῦ γένους Ἀναχέρσεως, τὸ καθ' εὐτὸν τεχνικὸν τῆς Μουσικῆς τῶν αἰσθητικῶτάτων Ἑλλήνων ἐκθέτει εἰς τὸ σορὸν αὐτοῦ σύγγραμμα· οἱ δὲ ἀστατικῶς τὰ ἐλληνικὰ ἔρευνόντες, καὶ τὰ τῶν ἀστατικῶν ὡς ἐλληνικὰ διεργμήσοντες, φάνονται διτοιούτως διακάθησαν μὲν αὐτὰ τὰ ἀστατικά, ὃστε κατ' ἦδιαν ἀρέσκειν ποιοῦσιν εἰς τὰ πράγματα τὴν κρίσιν, ἐκλαμβάνοντες ὡς ἐκκλησιαστικὰ μελλ τὰ πεστενγκάρια, τὰ μουστεάρια, καὶ ἄλλα, τὰ διποτὰ ὡς μελη ἀνάρμοστα καὶ σρόλλοντα κατέ τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀρμονικὴν διάρεσιν τῆς αλιμακος, δικλείσονται τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, τῆς σορῶς τε καὶ ἀρμονικῶς, ὡς εἰδομεν, συγχρητηθείσης.

φυγήν τῶν κλασμάτων· (§ 36) προπέτι ḡκίνεται εἰς τὸ συχῆμα κύτῳ πόσα τούτων τῶν 180 μερῶν ἐμπεριλαμβάνει: τὸ κάθε διαστήμα τὸ μεταξὺ δύο οὐθόγγων, ὃπου φάνεται καὶ κύτῳ καὶ συλλεκτί τῶν οὐθόγγων (§ 27) ὡς προειπομέν, τὰ ὁποῖα διαστήματα εἰς τὴν δευτέρην διαπεπτῶν γίνονται τὸ ημέριον τούτων, εἰς τὴν τρίτην διαπεπτῶν τὸ τέταρτον, εἰς τὴν τετάρτην τὸ διγδυον καὶ καθεξῆς πάντοτε εἰς τὴν ἐπομένην διαπεπτῶν ἔχονται τὰ διαστήματα αὐτὰ τὸ ημέριον τῆς προηγηθείσης, λαμβανομένης δὲ ὅλης τῆς Η'Κ. γραμμῆς τοις 180 ἔσεται οὕτως:

Η'Α. Τόνος μεζων, ὡς 180 πρὸς 160, οὕτως 9 πρὸς 8.

ΑΒ. Τόνος ἑλάσσων, ὡς 160 πρὸς 144, οὕτω 10 πρὸς 9.

ΒΓ. Ἡμιτόνιον μεζων, ὡς 144 πρὸς 135, οὕτω 16 πρὸς 15.

ΓΔ. Τόνος μεζων, ὡς 135 πρὸς 120, οὕτως 9 πρὸς 8.

ΔΕ. Τόνος ἑλάσσων, ὡς 120 πρὸς 108, οὕτω 10 πρὸς 9.

ΕΖ. Τόνος μεζων, ὡς 108 πρὸς 96, οὕτως 9 πρὸς 8.

ΖΙ'. Ἡμιτόνιον μεζων, ὡς 96 πρὸς 90, οὕτω 16 πρὸς 15.

Η'Β. Δίτονον διὰ τριῶν μεγάλη, ὡς 180 πρὸς 144, οὕτω 5 πρὸς 4.

ΓΕ. Δίτονον, ὡς 135 πρὸς 108, οὕτω 5 πρὸς 4.

ΔΖ. Δίτονον, ὡς 120 πρὸς 96, οὕτω 5 πρὸς 4.

ΑΓ. Ἡμιδίτονον (§ 30) ἢ διὰ τριῶν μικρὰ οὐ πάντα ἀκριβῆς, ὡς 160 πρὸς 135, οὕτως 6 πρὸς 5 $\frac{1}{10}$.

ΒΔ. Ἡμιδίτονον ἀκριβέστερον, ὡς 144 πρὸς 120, οὕτως 6 πρὸς 5.

ΕΗ''. Ἡμιδίτονον ἀκριβέστερον, ὡς 108 πρὸς 90, οὕτως 6 πρὸς 5.

Η'Γ. Τριφωνία διὰ τεσσάρων, ὡς 180 πρὸς 135, οὕτω 4 πρὸς 3.

ΛΔ. Τριφωνία διὰ τεσσάρων, ὡς 160 πρὸς 120, οὕτω 4 πρὸς 3.

ΒΕ. Τριφωνία διὰ τεσσάρων, ὡς 144 πρὸς 108, οὕτω 4 πρὸς 3.

ΓΖ. Τρίτονον (§ 25) ἀσύμφωνον ὡς 135 πρὸς 96, οὕτω 5 $\frac{1}{2}$: 4.

ΗΔ. Τετράφωνον διὰ πέντε, ὡς 180 πρὸς 120, οὕτω 3 πρὸς 2.

ΑΕ. Τετράφωνον διὰ πέντε μικρόν τι ἑλειπέτες, ὡς 160 πρὸς 108, οὕτω

3 πρὸς 2 $\frac{1}{10}$.

ΒΖ. Τετράφωνον ἀκριβέστερον διὰ πέντε, ὡς 144 πρὸς 96, οὕτω 3 πρὸς 2.

ΓΗ''. Τετράφωνον διὰ πέντε ἀκριβέστερον, ὡς 135 πρὸς 90, οὕτω 3 πρὸς 2.

Η'Ε. Πεντάφωνον διὰ ἑξ μεγάλη, ὡς 180 πρὸς 108, οὕτω 5 πρὸς 3.

ΑΖ. Πεντάφωνον διὰ ἑξ μεγάλη, ὡς 160 πρὸς 96, οὕτω 5 πρὸς 3.

ΒΗ''. Ἡμιπεντάφωνον διὰ ἑξ μικρά, ὡς 144 πρὸς 90, οὕτως 8 πρὸς 5.

Η'Π'. Η διεπικούρησης ἡ χαρτογραφία, νές 180 πρὸς 90, αὐτω 2 πρὸς 1.

§ 49. Ἐκ τῶν μέγιστων τοῦδε εἰρημένων εὐκόλων κατελαμβάνει ἐκκτος τι ἔστι συμφωνική, καὶ τίς ἡ κίτικη τῆς συμφωνίας κύτης. Ἐπιειδὴ ἡ μὲν δι'
ὅκτὼ συμφωνίας ἐκ τῶν ὑπὸ κύτης περιεχομένων ὅκτὼ (ἢ ἕπτὰ μὴ μετρου-
μένου τοῦ Ισοῦ) ὄγκιον ὀνόμασται δι'
ὅκτὼ ὁ δὲ λόγος κύτης ἡς; 2 πρὸς 1
ἐκ τῆς δικιρίσεως τῆς γεράθη, διότι ἡ ἐκ τῆς ἡμίσεις περιστάμενος ὄγκος
δυσὶ (§ 19) τιναγμοῖς, δι'
ὅκτὼ χαρτογραφίας ὑπέρχει τῆς ἀλογηφεροῦς τιναγ-
μὸν ἐν τοιούσιοις ὄμοιώσις ἡ διὰ πέντε, ἡ διὰ τεσσάρων, ἡ διὰ ἔξι μεγάλη, ἡ
διὰ ἔξι μικρά, ἡ διὰ τριῶν μεγάλη, ἡ διὰ τριῶν μικρά, κατὰ τοὺς περιεχο-
μένους ὄγκους καὶ τὰς ποσότητας τῶν τιναγμῶν, ὡς προείπομεν, ἔχουσι τὴν
ὄνοματον. Η διεπικούρησης δικιρίσεις εἰς διὰ πέντε καὶ εἰς διὰ τεσσάρων χρ-
μονικῶς, εἰς διὰ τεσσάρων καὶ εἰς διὰ πέντε χριθμητικῶς ὄμοιώς δικιρίσεις
εἰς διὰ ἔξι μεγάλην καὶ διὰ τριῶν μικράν, εἰς διὰ ἔξι μικράν καὶ διὰ τριῶν
μεγάλην. Περιέχει δὲ τόνους μείζονας τρεῖς, ἐλάσσονας δύο, καὶ ἡμιτόνια
μείζονας δύο. Οταν δὲ λέγω Η'ΠΑ ὑπέρχει τόνος, ἐννοῶ διτεῖς ἡ γραμμὴ Η'Κ
περιβάλλεται μὲν δὲν τὴν γραμμὴν ΑΚ, ἡ διὰ ἔξι μεγάλη περιέχει δύο μεί-
ζονας τόνους, ἐννοῶ ἐλάσσονας καὶ ἡμιτόνιον ἐν. Η διὰ ἔξι μικρά περιέχει δύο
μείζονας τόνους, ἐννοῶ ἐλάσσονας καὶ ἡμιτόνιον τόνον. Η διὰ ἔξι μεγάλη χρημονι-
κῶς δικιρίσεις εἰς διὰ τεσσάρων καὶ διὰ τριῶν μεγάλην, χριθμητικῶς δὲ εἰς
διὰ τριῶν μεγάλην καὶ εἰς διὰ τεσσάρων, ὥστε ἡ διὰ τεσσάρων νὰ ὑπέρχῃ
χρωτέρω. Η διὰ πέντε περιέχει διὰ τριῶν μεγάλην καὶ διὰ τριῶν μικράν,
καὶ τοῦτο χρημονικῇ δικιρίσει, ὥστε ἡ διὰ τριῶν μεγάλη να ὑπέρχῃ κατω-
τέρω. Περιέχει προσέτι τὴν διὰ τεσσάρων ὄμοιον μὲν ἐν τοῖς μείζονας τόνον. Τοῦτ'
ἔστι πιρέγει δύο μείζονας τόνους, ἐννοῶ ἐλάσσονας τόνον καὶ ἐν ἡμιτόνιον
μείζον. Η διὰ τεσσάρων περιέχει μείζονας τόνον, ἐλάσσονας τόνον καὶ ἡμιτό-
νιον μείζον. Η διὰ τριῶν μεγάλη περιέχει τόνον μείζονας καὶ τόνον ἐλάσ-
σονας, καὶ ἐξαν δικιρίθῃ χρημονικῶς, ὁ μείζων τόνος ὑπέρχει κατώτερος καὶ ὁ
ἐλάσσων χρωτέρος, ἐσαν δὲ χριθμητικῶς, ὁ ἐλάσσων τόνος ὑπέρχει κατώτε-
ρος καὶ ὁ μείζων τόνος ἀνώτερος. Η διὰ τριῶν μικρά περιέχει μείζονας τό-
νον καὶ ἡμιτόνιον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς χρημονικωτέρας δικιρίσεως; τῆς
διεπικούρησης περὶ δὲ λεπτοτέρας τινος τῶν χρυσιοτέρων δικιρίσεων ἐν τῷ
ἔχεις κεραλκίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

Περὶ τῆς κοινῆς τῶν ἀρχαίων Μουσικῆς καὶ περὶ τῶν τριῶν γενῶν,
διατονικοῦ, χρωματικοῦ καὶ ἑταῖρον.

§ 49. Καθὼς ὅλαι τί μαθήσεις, οὕτω καὶ ἡ Μουσικὴ προϊόντος; τοῦ
χρόνου, ἐφίσσειν εἰς τὴν προϊόντην τελείωτην καὶ εἰς τὴν ἀτέλεινν κύτην
ἐμεταχειρίζετο τρόπους τινὰς καὶ λέξεις, ὅπου δὴ δὲν ὑπέργειασιν ἐν γρά-
σει, καλὸν δῆμας νὰ μὴ ἔγνωσται καὶ πότε τοὺς Μουσικὴν ἐπειγγελμένους, καὶν
αἱ σημαντικώτεροι· οἱ παλαιοὶ οὖν εἶχον συμφωνίας μόνον τὴν διπασῶν,
τὴν διὰ πέντε καὶ τὴν διὰ τεσσάρων, εἰς τρόπον ὅτι ἡ διὰ πέντε εὐρίσκε-
ται κατωτέρω καὶ ἡ διὰ τεσσάρων ἡνωτέρω, δηλ. πρὸς τοὺς διευτέρους γη-
χους, διτον ἄνηλ. διηρείτο ἀρμονικῶς, ὡς προείπομεν. Εὐρίσκετο δὲ καὶ ἡ διὰ
τεσσάρων κατωτέρω, διτον διηρείτο ἀριθμητικῶς, ὅθεν ὅλην τὴν Μουσικὴν
εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς ἐμπειρελάμβανον: 12, 9, 8, 6, ὥστε 12 : 6 ὑπῆρ-
χεν ἡ διπασῶν, 12 : 8 ὑπῆρχεν ἡ διὰ πέντε καὶ 12 : 9 ὑπῆρχεν ἡ διὰ
τεσσάρων. Ἐγνώριζον προσέτει καὶ τὸν μείζονα τόνον ὡς 9 : 8, ἐκ τῆς ἐπα-
ναλήψεως τοῦ ὄποιον ἀνεπλήρου τὰ ἀλλα διαστήματα, τὰ διποσοῦν μεγάλως.
Δέν ἔχομεν δῆμας σαρῆ ιδέαν, ποιέι δικιρέσει γράμμενοι ἐφεύρισκον πολλὰ
ἄλλα τῶν τόνων μέρη· διὰ νὰ ἴξηγήσωμεν δὲ κατά τινας τρόπουν τὰς τῶν
ἀρχαίων ιδέας, πρέπει νὰ διαφρέσωμεν γραμμήν τινα, ὥστε ἐκ τῆς δικιρέ-
σεων κύτης νὰ ἔννοήσωμεν ὁ πασοῦν τὸ σύστημα τῶν ἀρχαίων. ὅχι ὅτι ἐμε-
ταχειρίζοντο εἰς τὰ δργανα κύτῶν μίαν μόνον χορδὴν, ἀλλὰ μὲ τὴν διακρί-
σιν τῆς μιᾶς νὰ ἔννοήσωμεν τοὺς λόγους τῶν εἰς τὰ δργαναν ἐν χρήσει
χορδῶν.

§ 50. *Εστω χορδὴ ἡ γραμμὴ ἡ Ή'Κ (σχ. 11) αὐτῇ δώσει τὴν δικ-
πασῶν ὡς εἰδούμεν (§ 28) κατὰ τὸ Η' τὴν διὰ πέντε κατὰ τὸ Δ καὶ τὴν
διὰ τεσσάρων κατὰ τὸ Γ., καὶ τὸν πρῶτον παρ' ἡμῶν λεγόμενον μείζονα
τόνον κατὰ τὸ Α. ὅπου δηλ. τὸ ἔννετον μέρος τῆς Ή'Κ (τὸν ὄποιον αὐτὸν
μόνον τὸν τόνον ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι). ὅθεν τὰ διαστήματα Η'Γ καὶ ΔΗ'
διήρεουν εἰς δύο μείζονας τόνους καὶ ἔμενε μικρόν τι μέρος, τούτεστιν ἐκ
τῆς γραμμῆς Ή'Κ (ἢ ΔΚ) ἀφήρουν τὸ ἔννετον μέρος καὶ οὕτω προσώριζον
τὴν ἀνοδὸν ἐνὸς τόνου δῆμοις ἐκ τοῦ λειψόνου τῆς γραμμῆς, ἀφήρουν
προσέτει τὸ ἔννετον μέρος καὶ οὕτω προσώριζον τὴν ἀνοδὸν ἐνὸς ἐ-
τέρου μείζονος τόνου ἔμενε καὶ μετεῖν αὐτοῦ τοῦ δευτέρου μείζονος
τόνου καὶ τῆς διὰ τεσσάρων μικρόν τι τοῦ τόνου μέρος τὸ ὄποιον ἀν-

μαζίν λειμμακ, ὡς λειψάνον τῆς διὰ τεσσάρων, ἀρχιμετέρων ἀπ' κατόπιν των δύο μετάδον τόνων καὶ κατὸ τὸ λειμμακ εὐρίσκεται νῦν εἰχει λόγου, ὡς 19 : 18 περίπου· ἐκεστον δὲ τόνον διέρρουν εἰς ἡμιτόνου μετάδον, ὅπερ ὄντος καὶ λειμμακήν καὶ εἰς δίεσιν, κατὸ δὲ τὸ μετάδον ἡμιτόνου δὲν ὑπάρχειν θεωρεῖ τῷ λειμμακτὶ ἀλλ' ὅληγόν τι μεγάλεστερον. εἰς τρόπον ὥστε ἀρχιμετέρων τοῦ λόγου 17 : 18 ἐκ τοῦ λόγου 9 : 8 ἔμενεν ἡ δίεσις, ὡς 18 : 17· ὅληγόν δὲν διέρρεον τὸ λειμμακ, ἡ ἀποτομὴ καὶ ἡ δίεσις, ἐπειδὴ ἡ μὲν ἀποτομὴ ἦν ὡς 17 : 16, ἡ δὲ δίεσις ὡς 18 : 17 καὶ τὸ ἀλληγούστον πάντων τὸ λειμμακ, ὡς 19 : 18· ἕρχε τὸ ἡμέτερον ἡμιτόνου μετάδον λόγου ἔχον, ὡς 16 : 10· καὶ τὸν τρίτον τούτων, ἀποτομῆς λέγω, δίεσις καὶ λειμμακτὸς μετάδον ὑπάρχειν καὶ ταῦτα μὲν ἵκεντα περὶ τῆς δικτυρίσεως τοῦ δικτυονικοῦ τῶν ἡργάτων, ὅτι τὰ ἄλλα γένη, ὡς ζεικεν, οὐκ ἔσκεν ἐγρήσει· νῦν δὲ περὶ τῶν τρίτων γενῶν τῆς Μουσικῆς λέγομεν.

§ 51. Τελειωτοιουμένης ἕρχε τῆς μουσικῆς θεωρίας, ἐπενθήτησεν ἐντελέστερον καὶ τὰ τρίκ γένη, δικτυονικόν, χρωματικόν καὶ ἐναρμόνιον πῶς ἐμεταχειρίζοντο οἱ παλαιοὶ τὰ τοικύτα μίσχ, δίσκοιον νῦν ἀποφροίσῃς τις, συμπεριέντει δὲ ὅτι τὸ δικτυονικὸν ἐλέγετο οὕτω, καθότι εἰς τὸ γένος κατὸ οἱ τόνοι δὲν διγραῦντο εἰς ἀποτομῆς καὶ δίεσις, ἀλλ' ἀπλῶς μὲ τόνους καὶ λειμματα τὸν ἀνηργεῖτο, καὶ δὲν ἦτο τρόπος τὸ δικτυονικὸν γένος νῦν μὴ ἐμπεριέγγει καὶ λειμμακτε, ἐπειδὴ τότε δὲν ἥθελεν ἔχει οὕτε δὲ τεσσάρων οὗτε διὰ πέντε, καὶ κατὸ σχεδὸν ἡ δικτυονικὸν ἥθελεν εἶναι εἰς κατὸ ἀποτομῆς οὕτως οὐκανήσιας δύο λειμματα εἰς καθέ δικτυονικὸν ἑπτάπετρο νῦν ἔχει οὐκέτι τὸ ἄμεσως τὸ ἐν μετά τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον τὸν τρίτον ἥθελεν προένθη σύγγυσις εἰς τὴν τέλιν τῶν συμφωνιῶν, ἄλλως μὲ τοῦ καρίσκωνται εἰς καθέ διὰ πασῶν πέντε τόνοι καὶ δύο λειμματα, ἑπτάπετρον ἐναλλάξ νῦν τοῦτον δύο τόνοι καὶ ἐν λειμμακ καὶ πάλιν τρεῖς τόνοι καὶ ἐν λειμμακ.

§ 52. Τῶν παλαιῶν τὸ σύστημα τῆς Μουσικῆς περιείχε μόνον δύο δικτυονικά, ἥθελον δὲ νῦν δικτυονέμουν τὰς δύο κατὰς δικτυονικῶν τέσσερα τετραχορδά, τὰ ὄπουσιν ἐὰν ἐτίθεντο κατὰς συνέχειν, δηλ. ἐὰν τὸ τίταν τοῦ ἐνὸς τετραχόρδου ὑπάρχειν ἡ ἡργὴ τοῦ ἄλλου. δὲν ἐτέλοντα δύο δικτυονικῶν ὅθεν εἴχον τὸ τρίτον τετράχορδον ἔχειωστον ἡπό τὸ δεύτερον, τούτοτεστιν ἐπειδὴ μετὰ τὸ πρῶτον λειμμακ (ἡ ἡργὴ τῆς δικτυονικῶν κατ' αὐτοὺς ὑπάρχει τὸ πρὸ τῆς πρώτως μεγάλης διὰ τριῶν λειμμακ, ὡρίουν τὸ βασικόν τοῦ σγήλιον εἰς τὴν § 45) ὑπάρχουσι δύο τόνοι, καὶ μετὰ τὸ διύτερον λειμμακ ὑπάρχουσι τρεῖς τόνοι. Κύλογον ἐφάρη νῦν ἡργήσουν ἡπό κατούς τούς τρεῖς τόνους;

ένας ξεχωριστὸν τόνον, ἥγουν νάχαριζωνται τὰ δύο τετράχορδα ἡπὸ τὴν ἀλλὰ δύο, ὅθεν ὑπόμενον τὸ τέλος τοῦ δευτέρου τετραχύροντος μέσην. Ταῦτον ἔστι τὸ μέσον ὄλου τοῦ συστήματος, ἢ τῶν τετραχύρων, το δικιροῦν δῆλο. τὴν μίαν διαποχῶν ἡπὸ τὴν ἀλλην, ἥτοι ἥρχετο πάλιν ἡπὸ τοῦ βραχίου, τὴν ἀντιφανίαν τῆς πρὸ αὐτῆς διαποχῶν καὶ οὔτως πρὸς ἡνταπλάκωσιν τῶν δύο διαποχῶν ἐγρειάσθη νάχαρισταν ἡλλον ἐν τόνον, τὴν ἀντιφανίαν δῆλο. εἰς τὰ κάτω κυτῆς τῆς μέσης, ὄνομάσαντες κυτῆν προσληψθεντένον, ως ἐν τῷ ἑκῆς διειχγένεματι δῆλον.

Κατὰ φύσιν διαιρέσις τοῦ μονοχόρδου.

		Nήτη ὑπερβολέων τόνος	AΔ''	
	ά'	Τρίτης ὑπερβολέων διάτονος τόνος	Δ'	
ού'		Τρίτης ὑπερβολέων τόνος	Γ'	Tetrapáχορδον
	τρ'ς	Nήτη διεξευγμένων τόνος	B'	ὑπερβολέων
	ού'	{ Διεξευγμένων διάτονος τόνος	Δ''' A'	συναφὴ
	Nέ'	Nήτη συνημμένων τόνος		
		{ Τρίτη διεξευγμένων ἡμιτόνον ἢ λεῖμμα	Γ'''	Tetrapáχορδον
		συνημμένων διάτονος τόνος		διεξευγμένων
	βαί	Παρεκμάσθη τόνος;	B'''	
ούν		Τρίτη συνημμένων ἡμιτόνον		
	νά	Μέση τόνος	AΔ'	
τῶς	Ξ			Διεξευγμένης
ού	ά	μέσων διάτονος (ἢ λιχανῆς) τόνος	Δ''	
Nέ	ούν	Παρυπάτη μέσων ἡμιτόνον ἢ λεῖμμα	Γ''	Tetrapáχορδον
τῶς		ὑπάτη μέσων τόνος	B''	μέσων
ούν		ὑπάτων διάτονος (ἢ λιχανῆς) τόνος	Δ'Α''	συναφὴ
Nέ		Παρυπάτη ὑπάτων ἡμιτόνον ἢ λεῖμμα		
βαί		ὑπάτη ὑπάτων τόνος	B'	Tetrapáχορδον
νά		προσληψθεντένος	A'	ὑπάτων

§ 53. Τὸ μὲν κατώτερον τοῦ τετραχύροδου λέγεται τετράχορδον ὑπατῶν, ἐπειδὴ οἱ βιχρύτεροι ἥχοι ως βάσεις (§ 35) καὶ ως ἥχοι κυριώτεροι

θεωροῦνται καὶ μὲν ὅπου οἱ ὁξύτεροι φίνεται τάχη λεγόστεροι, διανε
έκ τις μακρόθιν ἀκούγει τὴν Μουσικήν, πρότερον τοὺς βραυτέρους ἄγους ἀ-
κούει καὶ ἔπειτα τοὺς ὁξύτερους, ἢ δὲ ὑπερτέρους μάκτονος ἀνίκει καὶ εἰς τὰ
δύο τετράγορδα, ἐπειδὴ ὑπάρχει τὸ τέλος τῶν πρώτων καὶ οὐ ἡργὴ τοῦ δευ-
τέρου, ἥγουν τοῦ τετραγόρδου τῶν μέσων τὰ δύο τετράγορδα τῶν συνημμέ-
νων παρεισῆθη, διότι ὅταν η διεπικεδῶν Νέ Λέ διειρεῖται ἀριθμητικῶς
καθὼς (§ 36) προποδετήθη, συμβάνει πρῶτον ἢ δύο τεττάρες καὶ ἔπειτα
ἢ διώ πέντε, ἥτις καὶ τὸ οὖν προσθίνει κατὰ δύο τόνους καὶ ἡμίτονον,
ἐνῷ ἀριθμοκῶς δικιρεθεῖσαν ἢ διεπικεδῶν κατὰ καὶ τὸ οὖν, εἴγε κατὰ σειρὰν
τόνους τρεῖς καὶ εἰς τοῦτον τὸν τρίτον κατὰ τοὺς ἑκατησικούς (ώς
εἰς τὸ πασχπνούριον τοῦ Γαζῆ) ἢ τρίτος ἥγεις τὸ νανό, ἔγων ισον τὸ οὖν,
διὸ τοῦ συνημμένου κατὸ τετραγόρδου ὡς πλάγιος πῶς τοῦ τεττάρου βέλ-
λεται, διὸ καὶ ἐκ τοῦ οὖν καθὼς καὶ ἐκ τοῦ Νέ, ἢ διώ τριῶν μεγάλη τῷ
κύτῳ λόγῳ εὑρίσκεται, ὡς ៥ : 4, ὅπερ εἰς τὴν κλίμακαν τινῶν νεωτεριστῶν
δίνει ἀληθεύει.

§ 54. Σημειώσκει δὲ ὅτι καὶ τοὺς τρεῖς φθόγγους τοῦ συνημμένου τε-
τραγόρδου εἰς φθόγγος βαῖ μόνον διεφέρει τῶν φθόγγων τοῦ διεζευγμένου τε-
τραγόρδου, διηλονότερον τρίτη συνημμένων διεφέρει τῆς παραμέστης, ἢ δὲ συ-
νημμένων διέκτονος (ἢ παρανήτη συνημμένων) μὲν τὴν τρίτην τῶν διεζευγμέ-
νων φθόγγος ὁ κύτος. Οὐ δὲ φθόγγος κύτος ὁ διεφέρων εἰς μὲν τὴν σειρὰν
τῶν διεζευγμένων τετραγόρδου καλεῖται **Βαῖ**, τὸ ὅποιον κατὰ **Βαῖ** εἰς τὸ
τετραγόρδον τῶν συνημμένων γίνεται βραυτέρουν καὶ φίνεται τεττεύντερον,
ἢ φθοριώτερον ἀπηγούμενον καὶ τοῦ νάνο εἰς τὸ **Βαῖ**, ὡς ἡτοί τοῦ τῶς
εἰς τὸ οὖν κύτον διέ τοῦ διέ τρίτους τοῦ **Βαῖ** ἐλαχον πις καὶ οἱ Ακ-
τῖνοι, καὶ τὴν μὲν διεπικεδῶν κατὰ τὸ τετράγορδον τῶν διεζευγμένων λίγουσι
Βαῖ φυσικὸν (le duro) τὴν δὲ κατὰ τὸ τετράγορδον τῶν συνημμένων λέ-
γουσι **Βαῖ** χλιδύνον (le mol le) ὅτι δὲ οἱ Ακτῖνοι ἐλαχον τὰς ἡργὰς τῆς
μακρθεώς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων.

§ 55. Φχίνεται ὅτι οἱ ἡργάτοι διέρεσσιν τὸ σύστημα ὅλη τῆς Μου-
σικῆς, ἥγουν καὶ τὴν ἡργὴν ἡνὸς εἰς τὴν μέσην, καὶ ἡνὸς εἰς τὸ τέλος εἰς
τέσσαρα τετραγόρδα πρὸς εὐκολίαν τῆς ἐπιστήμης κατῆντος πρῶτον ἐπειδὴ
ὅποιος συνηθίσει καὶ τονίσῃ καλῶς τοὺς φθόγγους τοῦ ἴντος τετραγόρδου δύ-
νατας: καὶ ὅλον τὸ σύστημα νάνο τονίσῃ, διό καὶ τέσσαρες μόνον γραμματο-
στικάς συλλαβῆς ἐμεταχειρίζοντο τῶν φθόγγων τε τὰ τη τὸ ἂνανες, νέ-
νες, νανα, ζγια, φθάνει μόνον νά παρατηρήσῃ καλῶς τὰς συναρχάς καὶ τὰς

διεξένεται δεύτερον ἐκ τῆς θεωρίας τῶν τετραγόρδων προσορίζονται εὐκόλως καὶ οἱ ἀπεργοσκλητοὶ φθόγγοι καὶ εἰς τὰ τρία γένη τῆς Μουσικῆς, ὡς θέλομεν ιδεῖ κατωτέρω.

§ 56. Καὶ ὁ τέταρτος ἥχος τοῦ στιγματορίου διὰ τοῦ συνημμένου τετραγόρδου ψάλλεται τὰ πολλά, τοῦ Α' τῷ Δ' συναρθέντος, καὶ τότε εἰς τὸν φθόγγον τῆς μέσης πιθετεῖ τὸ σημεῖον ξ̄ ἔναρξις λεγόμενον, δηλοῦν πάντας τὴν ἔναρξιν τοῦ συνημμένου τετραγόρδου, διὸ καὶ τὸ κεκρηγμένον τοῦ τετάρτου ἥχου τὸ παλαιὸν ποιεῖ τέλος εἰς τὴν μέσην (ἥτις τρέπεται εἰς νέκνες ἡ κατά τινας λέγετος (§ 45) διὸ τοὺς λοιποὺς στίχους κύτου τοῦ κεκρηγμένου ὃν τρόπον καὶ τὸ Ἐωθινὸν τοῦ κύτου δ' ἥχου τὸ παλαιὸν λήγει εἰς τὴν μέσην τρεπομένην εἰς νέκνες διὰ τοὺς ἐναρμονίους στίχους τῆς δοξολογίας, εἰς τὴν παππαδικὴν ὅμως ὁ τέταρτος (Δ') ἥχος προβάλλει κατὰ τὸ διεξευγμένον τετράγορδον. Ἐπ' ἀρχῇ δὲν μετετβάλλει τὸ μέλος κύτου εἰς γραμματικόν, περὶ οὗ κατωτέρω.

§ 57. Πρός τούτοις εἰς τὰς μαρτυρίας (ἥ λέγεται) τῶν ἥχων, ἥγουν ἀντνες, νεανές, νανά, ἀγικ., ἡ Α' Β' Γ' Δ' ἡ εἰς τὰ σύμβολα κύτων (Σχ. 12) τοῦ μὲν πρώτου τετραγόρδου ἐτέθη μίκρα ὀξεῖς ‚, τοῦ δὲ διευτέρου ὀξεῖς δύο “· εἰτα ἡ διεξένεται σημειώστηκε μὲ τὸ Δ διεξένειν διπλοῦν ἡ τετράζωνον πρώτου ἥχου, εἰς δὲ τὰς μαρτυρίας τοῦ τρίτου τετραγόρδου ἐτέθησαν ὀξεῖς:” καὶ εἰς τοῦ τετάρτου τετραγόρδου τὰς μαρτυρίας ἐτέθη τὸ 4, τὴν ὑψηλὴν δηλοῦν εἰς δὲ τὸν τελευταῖον φθόγγον ἐτέθησαν δύο ὀξεῖς μὲ τὸ Δ δηλοῦσα τὴν δικτυσῶν τοῦ προσλαμβανομένου ὡσάν ὅποι ἡ πρώτη ἀντιφωνία ὑπῆρχε μέση σημειωθεῖσα μὲ μίκρα ὀξεῖς, καὶ μὲ Δ δηλοῦσα τὴν πρώτην ἀντιφωνίαν ἡ δικτυσῶν τοῦ προσλαμβανομένου.

§ 58. Γίνεται προσέτι φανερὸν ὅτι ἐκ τῆς θεωρίας καὶ συνεργῆς κύτων τῶν τετραγόρδων ἐποίησε καὶ ὁ Πλουσιαδήνος ὁ ιερεὺς τὴν εἰς τὴν προποιεῖσθαι τὴν παππαδικήν Σοφωτάτην Πρεξαλλογήν, συζήκει τὸ Δ' μὲ τὸ Α': τὸ β' μὲ τὸ Α', τὸ Δ' μὲ τὸ Γ' καὶ τὸ Γ' μὲ τὸ β'. διχῶς δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ β', ητοι δηλοῖ τὸ γλιθίσιν βι: καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸ Γ ἡ οὖν ἡ δηλοῖ τὸ φυσικὸν βι: καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸ νεανές: καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ δικτονικοῦ γένους, γῦν δὲ περὶ τοῦ γραμματικοῦ καὶ ἐναρμονίου λέγομεν.

§ 59. Τὰ γένη της μαρτυρίας καὶ ἐναρμόνιον ἐπισημάτερχ ἦν, ὡς ἔχοντα ὑψηλοτέρους τινας καὶ λεπτοτέρους διδασκαλίζουν εἰχον δὲ πάροις τοῖς ἀρχαῖοις τὴν αὐτὴν ἔκτασιν, ἕξισούμενος μὲ δύο δικτυσῶν, διηρροῦντο δὲ τὸν κύτον τρόπον εἰς τέσσερα τετράγορδα, οὗτον καὶ χορδαὶ καὶ ὄποις εἰς τὸ δικτονι-

κόν, ἡ ἀρχὴ (ὑποτιθεμένης τῆς πρώτης ἀρχῆς τῆς δικτιωνικῆς κλίμακος (§ 35) ἐκ τοῦ 3η) ὑπάρχουν ἡ τίλη τοῦ τετράγραμμον, καὶ κύται ἔμενον καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο γένη, γραμματικὸν δὲ, καὶ ἐνεργόν, ἀμετακίνητον. Ή μόνη διακρίση ἡν δτι εἰς τὸ γραμματικὸν μετὰ τοῦ ἡμιτόνου ἡντι δύο τόνων, δηλ. τῆς διά τριῶν μεγάλης ἐπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡμιτόνον ἐλασσον καὶ διὰ τριῶν μικράκ καὶ λοιπὸν κατ' ἄλλον τρόπον ἐπρεπε νὰ δικριτέται τὸ κάτι τετράγραμμον, δηλ. εἰς ἡμιτόνον μεζον, ἡμιτόνον ἐλασσον καὶ τριγραμμιτόνον εὐρίσκεται δὲ καὶ εἰς μαρκοὺς συγγραφεῖς ὅληνς περὶ τοῦ γραμματικοῦ μέλους τετέτη. «Τὸ δὲ γράμμα μελωδεῖται ἐπὶ μὲν τῷ ξερῷ κατὰ τὸ τριγραμμιτόνον καὶ ἡμιτόνον· εἰπὶ δὲ τὸ ὅξον ἐνεντίος καθ' ἡμιτόνον καὶ ἡμιτόνον καὶ τριγραμμιτόνον» (Εὐκλείδεου εἰσηγωγῆ ἁρμονική). "Απόστον δὲ εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτήν, ὅποις τάχη ἐννοοῦσι τὰ ἡμιτόνια, τὸ μεζον δηλ. ἡ τὸ ἐλασσον.

§ 60. Τὸ δὲ ἐνεργόν τον προέχουν ἄλλως, δηλαδὴ ὅλα τὰ τετράγραμμα οὐτω διερροῦντο, ὥστε εἰς τὸ ἐνεργόν μείον νὰ γηγενέσται διάστημα ἐνὸς τόνου, ἄλλα μόνον δίτονον. Τὸ δὲ ἡμιτόνον μεζον ἐπρεπε νὰ εὐρίσκεται διεγραμμένον εἰς ἡμιτόνον ἐλασσον, ἥγουν δίεστον μεζον καὶ εἰς δίεσιν ἴλασσον, τούτεστι ἐνεργόν.

§ 61. Διὰ νὰ γίνωσι δὲ ὅλα κύτα κατεληπτὰ εἰς τοὺς πρωτοπείρους, πρέπει νὰ ἔκθεσωμεν προηγουμένως μερικὰς δικρίσεις· φάνεται δὲ δτι ταῦτα τὰ δύο γένη δὲν ἐλήρθησαν εἰς χρῆσιν, εἰμὴ μετὰ τὴν εὐρεσιν τοῦ μεζονος καὶ ἡττονος τόνου. Εἰπομέν εὐνωτέρω (§ 28) τὸν τρόπον, καθ' ἓν εὐρέθη ὁ μεζον τόνος, ὡς 9 πρὸς 8· εἰπομέν καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν εὐρέθη ἡ διὰ τριῶν μεγάλη, ὡς 5 πρὸς 4, ἵνα τῆς ὑποίκης ἐάν ἀρχιρήθῃ ὁ μεζον τόνος; 9 πρὸς 8, μενεὶ ὁ ἐλάσσον ὡς 10 πρὸς 9· ἀρκεῖται δὲ οὐτως; ἐπειδὴ θελομεν ν' ἀρχιρέσωμεν τὸν λόγον 9 πρὸς 8 ἀπὸ τὸν λόγον 5 πρὸς 4, λέγομεν ὡς 9-πρὸς 8, οὐτω 5 πρὸς 4 $\frac{1}{2}$ καὶ οὐτως εὐρίσκεται: ὁ ἐναπολειρθεὶς λόγος, ὡς 4 $\frac{1}{2}$ πρὸς 4, οὐτω 10 πρὸς 9· ὁ λόγος δηλαδὴ τοῦ ἐλάσσονος τόνου. Τὸν αὐτὸν τρόπον ἐάν ἐκ τῆς διὰ τεσσάρων ἀρχιρέσης τὸ δίτονον, μενεὶ ὁ λόγος τοῦ μεζονος ἡμιτόνοιο, δηλαδὴ ἐάν θελωμεν νὰ ἀρχιρέσωμεν τὸν λόγον 5 πρὸς 4 ἀπὸ τὸν λόγον 4 πρὸς 3, ἐγκαττάειοθίσεται ὁ λόγος τοῦ 16 πρὸς 10· ὁμοίως ἐάν εἰς τὸν μεζον τόνον λόγον ἔχουνται, ὡς 9 πρὸς 8, προστιθῇ τὸ μεζον ἡμιτόνοιο τὸ ὡς 16 πρὸς 15, γίνεται ἡ διὰ τριῶν μικρά· προστιθεται δὲ οὐτως, ἐπειδὴ ἔχουμεν νὰ προσθέσωμεν τὸν λόγον 16 πρὸς 15 εἰς τὸν λόγον 9 πρὸς 8, λέγομεν ὡς 16 πρὸς 15, οὐτως; 8 πρὸς 7 $\frac{1}{2}$ καὶ 9 πρὸς 7 $\frac{1}{2}$, οὐτως; 6 πρὸς 5, ὁ λόγος; τῆς διὰ τριῶν μικρᾶς·

ἐὰν δὲ ἀρχιρεῖθῇ τὸ ἡμιδίτονον, ηγουν ἡ διὰ τριῶν μικρά, λόγον ἔχουσα, ὡς
6 πρὸς 3, ἐκ τοῦ διτέτονου, λόγον ἔχοντος ὡς 3 πρὸς 4, ἐγκαταλειρθίσεται
τὸ ἐλάσσον ἡμιτόνιον ἢ ἡ μείζων δίεσις, καὶ δὴ ἐὰν ἀρχιρεῖθῇ τὸ μείζον
ἡμιτόνιον ἐκ τοῦ ἐλάσσονος τόνου, μεντὸν λόγος τοῦ κυτῶν ἐλάσσονος ἡμι-
τονίου ἡ τῆς μείζονος δίεσις, ὡς 25 πρὸς 24. Εάν δὲ ἀρχιρεῖθῇ κυτὴ ἡ
μείζων δίεσις ἢ τὸ ἐλάσσον ἡμιτόνιον, λόγος ἔχουσα ὡς 25 πρὸς 24, ἐκ τοῦ
μείζονος ἡμιτονίου λόγον ἔχοντος ὡς 16 πρὸς 15, ἐγκαταλειρθίσεται ἡ ἐ-
λάσσων δίεσις ὡς 128 πρὸς 129, τὸ τετραπλόν σχεδὸν τοῦ τόνου. Τὸ δὲ
κύματα εὑρίσκεται ἀρχιρείθεντος τοῦ ἐλάσσονος τόνου ἐκ τοῦ μείζονος, καὶ
ἔστιν ὡς 81 πρὸς 80.

§ 62. Καὶ ἐκ τούτων ἐντελεστέρως τε καὶ λεπτομερέστερον συνάγο-
μεν δοτὶ ἡ διπλασίων συνίσταται ἀπὸ τρεις μείζονος τόνους, δύο ἐλάσσονας,
καὶ δύο μείζονας ἡμιτόνια. Τὸ μείζον ἔξχυρον ἦτοι ἡ διὰ ἑξ μεγάλη συνί-
σταται ἀπὸ δύο μείζονος τόνους, δύο ἐλάσσονας καὶ ἐν ἡ-
μιτόνιον μείζον. Ἡ διὰ τεσσάρων συνίσταται ἀπὸ ἑνα μείζονα τόνον, ἑνα ἐ-
λάσσονα καὶ ἐν ἡμιτόνιον μείζον. Ἡ διὰ τριῶν μεγάλη συνίσταται ἀπὸ ἑν
τόνον μείζον καὶ ἑνα ἐλάσσονα. Ἡ διὰ τριῶν μικρὰ συνίσταται ἀπὸ ἑν
μείζονα τόνον καὶ ἐν ἡμιτόνιον μείζον. Ὁ ἐλάσσων τόνος δικιρεῖται εἰς ἡμι-
τονίου μείζον καὶ εἰς ἐλαττον, ηγουν εἰς ἡμιτόνιον μείζον καὶ διεσιν μεί-
ζον ἡ ἀπλῶς διεσιν. Ὁ μείζων τόνος δικιρεῖται εἰς τόνον ἐλάσσονα καὶ
κύματα. Καὶ τοῦ μείζονος ἡμιτονίου τὸ δείγμα ἔστι κατὰ τοὺς ἐκκλησια-
στικοὺς ἡ φθορὰ τοῦ νεκροῦ, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ νεκρεών εἰς τὸ νεκρὸν εὑρίσκεται
(§ 31) τὸ ἡμιτόνιον. Τοῦ δὲ ἐλάσσονος ἡμιτονίου ἡ τῆς μείζονος διέσεως
τὸ δείγμα κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τὸ ἡμιφωνόν ἔστιν, ἐπειδὴ ἐκ διαι-
ρέσεως τοῦ ἐλάσσονος τόνου ἀποκαθίσταται. Τῆς δὲ ἐλάσσονος διέσεως τὸ
δείγμα κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς τὸ ἡμιφθορον, ἐπειδὴ ἐκ δικιρέσεως φθο-
ρᾶς ἀποκαθίσταται (τὸ γάρ ἡμιτόνιον τῇ φθορῇ τοῦ νεκρα παριστάνουσι).
Καὶ αὐτῇ ἡ ἐλάσσων δίεσις γίνεται δικιρείθεντος τοῦ ἡμιτονίου, ὡς ἥδη ει-
δομεν, εἰς μείζονα διεσιν καὶ ἐλάσσονα. Τούτων δὲ τῶν τριῶν διειγμάτων
τὰ χαρακτηριστικὰ εἰς τὸ περὶ φθορῶν δεικνύονται. Τῶν δὲ λεπτοτέρων
διαιρέσεων ἡ χρῆσις τε καὶ κλήσις ἀγνωστος εἰς ἡμᾶς. Ἰσως ἡ διὰ ζώσης
φωνῆς παράδοσις ἐποιεὶ διαφορὰν αὐτῶν τῶν λεπτοτήτων. Ἐπειδὴ διὰ νά
παρκστήσῃ τις διὰ γραφικῶν σημείων ὅλας τὰς λεπτότητας τῆς μελῳδίας
πρέπει νά ἐπινοηγη σημείον διὰ νά παριστῇ. καὶ τὸ δεκτημόριον σχεδὸν

τοῦ τόνου, ὡς δῆλον εἰς τοὺς ἀριστούς ὁρμητικούς. Τοῦτο δίνεται τις ἴσεις νὰ ὑποσχεθῇ, οὐγὶ δημος ποτὲ κύτῳ νὰ ἐκτέλεσῃ. Αὐτὸν τὰ τρία γένη, διατονικόν, χρωματικόν καὶ ἐναρμόνιον μεταχειρίζονται ἔγους μερικές χροδές κοινάς, ἕτοι τὴν πρώτην (τὸ θαυματικόν), τὴν διατέραν (τὸ Νέον), τὴν πέμπτην (τὸ οὐνόν), τὴν ὄγδοην (τὸ βασικόν), τὴν ἑννάτην (τὸ Νέον), τὴν δεκάτην (τὸ οὖν), τὴν δεκάτην πέμπτην (τὸ βασικόν). Διὸ ἀμετακίνητος καὶ αὐτὸν λέγονται. Πρές τούτοις τὸ διατονικόν καὶ χρωματικόν ἔγουστος κοινάς Ἑλλής τινάς χροδές, αἱ ὄποιαι καὶ διὰ τοῦτο λέγονται οὐδέτεραι. Καὶ κύτῳ εἰσὶν ἡ τρίτη τὸ οὖν, ἡ ἐκτη τὸ ἄ, ἡ δεκάτη τὸ οὐ, ἡ δεκάτη τρίτη τὸ κ'. Αἱ δὲ λοιπαὶ κινηταὶ λέγονται.

§ 63. Προσβάνει τὸ διατονικόν μὲν δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον καὶ πάλιν μὲ τρεῖς τόνους καὶ ἡμιτόνιον καὶ τοῦτο ἐνκλλᾶται μεταξὺ δὲ τῶν δύο μειζόνων τόνων παρεισάγει (§ 53) τὸν ἐλάσσονα ως ἐνάρμοστον κατὰ συνέχειαν δύο μειζονες τόνοι.

§ 64. Τὸ χρωματικόν προσβάνει μὲν ἡμιτόνιον μείζον, ἡμιτόνιον ἐλάσσον (τὰ ὄποια κύτῳ ὅμοι ἀποτελοῦσιν ἐλάσσονα (§ 62) τόνον) καὶ διὰ τριῶν μικράν (ἡ τριημιτόνιον) καὶ οὕτω καθεξῆται.

§ 65. Τὸ δὲ ἐναρμόνιον προσβάνει ἀρχόμενον ἀπὸ τόνου μείζονα, εἰτά μὲ δίεσιν μείζονα καὶ μὲ δίεσιν ἐλάσσονα (ἡ ἐναρμόνιον) καὶ μὲ δίεσιν καὶ οὕτω καθεξῆται. Δυνατὸν δὲ καὶ τὰ τρία κύτῳ γένη νὰ συναρθῶσιν εἰς ἓν ὄργανον, ἐπειδὴ τὸ ἡμιτόνιον μείζον σύγκειται (§ 62) ἐκ μείζονος διέσεως καὶ ἐλάσσονος ως καὶ ἐν τῷ διαγράμματι (Σχ. 13) δῆλον.

§ 66. "Οτι μὲν κατὰ θεωρίαν ἰπποτημονικήν, ἐπερειδυμένην τῇ πείρᾳ ἐγένετο ἡ τῆς διατονικῆς κλίμακος διάκρισις, ἀπεδείχθη ἀπογεώτωτος" μένει τώρα νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ παλαιὰ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ κατὰ ταύτην συνερχοτήθη. Καὶ εἰς βεβίωσιν τῆς ἀληθείας κύτης μαρτυρεῖ ὁ Ἱωάννης ὁ Κουκουζέλης, εἰς τῶν περιπόστων καὶ θείων μουσικῶν τῆς Ἀντολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, παριστῶν τὸ ἐν εἰδεῖ διδαχοκαλίξ; μάθημα κύτου, τὸ εἰς τὴν προπατρίδειν τῆς παττεροκητῆς μέγχι ίσου λεγόμενον ἢ παραβάλλωμεν λοιπὸν κύτῳ τὰς ἐκτεθίσεις κύτης τῆς διατονικῆς κλίμακος διαπέσεις, καὶ μὲ ἐκείνας τῆς χρωματικῆς καὶ ἐναρμονίου διὰ νὰ βεβηθῶμεν τὴν περὶ τούτου ἀλήθειαν.

§ 67. Τὸ μάθημα κύτῳ ἀρχεται ἐκ τοῦ προσληφθενούμενου, καὶ εἰς μὲν τὴν λέξιν Στρεπτὸν κατέρχεται ως ἡμιτόνιον τι περισσότερον ἀπὸ τὴν εἰς τὰ κάτω ἀντιρωτίκην τοῦ ἄ, ἥγουν τοῦ διατόνου τῶν μίσων. Είτε ἐκ τοῦ

προσλαμβανομένου ἀνίσχεται εἰς τὸ Νέ, ἥγουν εἰς τὴν παρυπότην μέσων μέσην γραδὴν ἡ φύσις τοῦ κοινοῦ (§ 50) καὶ εἰς τὸ γραμματικὸν γένος, ἐξ οὗ ἀρχεται τοῦ γραμματικῶν ὄδεσμον ἀπὸ τὴν λίξιν θεωρήσομεν; μέγρι τῆς λέξεως στράγγιομα . . . τὴν δὲ τελευτάκιν τοῦλαθήν, κατῆς τῆς λέξεως τὰ ἀνάγνων εἰς τὴν παρυπότην μέσων, ἥγετο ἀνταποκρινόμενον εἰς ἑκατὸν τοῦ δικτονικοῦ οὐν, ἀρχεται ἔκειθεν τοῦ δικτονικῶν ὄδεσμον μέγρι τῆς λέξεως Πυρκαλη . . . τές δὲ τελευτάκις δύο συλλαβής αὐτῆς τῆς λέξεως τικὴ εἰς γραμματικὸν μέλος ἀνήγει, κατὰ τὰς οὐδετέρας κοινὰς γραδῆς τοῦ δικτονικοῦ γένους καὶ τοῦ γραμματικοῦ (§ 62) ὄδεσμον ἐκ τοῦ ἢ εἰς τὸ οὐ, ὅπου ἀναδέχεται καὶ τὴν νενενόντη φύσιον (περὶ ᾧ ἐν τοῖς ἐρεῖτης ἐροῦμεν) ἐναρμόνιον παριστάσαν μέλος ἐξανθλουθοῦν δὲ τὸ τοιοῦτον μέλος καὶ γράμμενον ἐντοτε διὰ τῶν συνημμένουν τετραγύρδου τῷ γλιθκῷ βρι. (§ 54) φθίνει μέχρι τῆς λέξεως στιγμοῦν, ἐν καταλήγοντι εἰς τὸ ίσον οὐ, ἥγουν τοῦ δικτονικοῦ τῶν ὑπατῶν, ἐξ οὗ φθίνει δικτονικῶς εἰς τὸ οὐν, ἥγουν τὴν παρυπότην μέσων, λέγον τὴν λίξιν βρέχει· καὶ διὰ τῆς λέξεως κατῆς δηλοὶ ὅτι ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἥγος βρέχει εἰς τὸ ίσον οὐν, καὶ προσέπι τὴν δηλοῖ ὅτι καὶ βρέχει ὁ τετράφωνος γίνεται εἰς τὸ αὐτὸ ίσον, ὡς εἰς τὸ περὶ ἥχων ἐροῦμεν. Εἰτα ἐκ τοῦ ίσου οὐν ἀνέρχεται δικτονικῶς εἰς τὴν λίξιν διχτά. Ἐπειτα εἰς τὴν λέξιν σήμερον δεικνύεται τὸ οὖν ὡς Νέ, ἐξ οὗ καὶ ἀνέρχεται γράμμενον τῷ τετραγύρδῳ τῶν συνημμένων μέγρι τῆς τρίτης ὑπερβολέων οὐν, εἰς τὴν λέξιν ἐπτά φωνας. Τονίζον δὲ τὴν λέξιν διπλασιός ληρούντες ἀλλην μίαν φωνὴν ἔξωθεν, τὸ δικτονικὸν διπλασίδη τῶν ὑπερβολέων, ἥγουν τὸ δέ καὶ τέλος μετερχόμενον πέλιν εἰς τὸ οὖν καὶ γράμμενον ὄμοιως τῷ τετραγύρδῳ τῶν συνημμένων καταλήγει εἰς τὸ ά, παριστῶν αὐτὸ κατά τὸ ίδιον τοῦ τετραγύρδου αὐτοῦ τῶν συνημμένων, ὡς πρώτον ἥγον, καὶ οὕτω τὸ μάθημα αὐτὸ ήψητο τῆς α καὶ τῆς ἀντιφωνίας αὐτοῦ ἡ διαποσῶν α, καὶ τῆς διαποσῶν κατοῦ α', μεταποιοῦν ὅμως τὸ ὑφος τοῦ οὐν εἰς ἔκεινο τοῦ Νέ, ὡσαν νά ἐλεγεν ὅτι εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὑφος ἐνδεκκ (ἢ δώδεκκ μετρουμένου καὶ τοῦ ίσου) φωναὶ εἰσὶν, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ Νέ εἰς τὸ οὐν εἰσὶ φωναὶ (καὶ μεταλλαγχθεῖσαι) 3, καὶ ἀπὸ τοῦ ἢ εἰς τὸ ά' εἰσὶ φωναὶ 15 μετρουμένου καὶ τοῦ ίσου) καὶ 15 ἥττον 3 ίσον 12 ἡ ἐνδεκκ ἔνει τοῦ ίσου.

“**γ**θο.” αἱ τάυτα μὲν κατόως ἐμρισκεται “εἰς πάντας” μῖσλις, ὃντις ὁ εκθώς παρήλλαξεν αὐτὸ ἀφιρέσαντες ἀπὸ τὴν εἰς κατὸ πρώτην φύσιον τοῦ νανά δύο φωνάς, ἀπὸ δὲ τὴν δευτέραν μίαν. Ὅστε εὑρίσκεται κατ' αὐτοὺς ἥλαττωμένον φωνάς τρεῖς· ἐποίησαν δὲ Ιωας τοῦτο, ἐπειδὴ ἀνέρχεται πολύ,

Πλὴν τὸ μέθηρικ κύτο ἐγένετο ὡς μία γῆσδε; διὸ νῦ παραποτήσεις τὴν Διὸς λακπατῶν, καὶ τοιχὸς μεγάλης ὑποστάταις; καὶ ἵππος δὲν ἔγει ὑπελκόντων νήν, εἰς τὴν λέξιν θυρίς, ἀντὶ νῦ ἐνέβητε δύο φωνὰς ἃς κατέληγε μίκην, χωρὶς νῦ διεργίσειρ, τὸ βιβλίον του ποιῶν τὸ νεκρόν ὡς οὐκ, καὶ εἰς τοῦτο τὸν τρόπον καταληπτάντι μίκην τριχωνίς; διὸ οἰκενομίκην τῆς φωνῆς κύτοῦ καὶ ἃς μὴ φθείρῃ διὸ ἀγάπην Θεοῦ, τοιούτων σοφῶν αὐτογεγράφων τὰ ποιήματα, πολλὰ κατὰ ἀλλήθευτην ἐπαθεῖν ἢ ἄργυρος Ἑκκλησιαστικὴ Μουσικὴ ἐπὸ τὰς γειράς τῶν ἁμαθῶν.

§ 69. Ἐμπεδοντται ὄμοιώς τὰ εἰρημένα καὶ διὰ τοῦ αἰνοῦζοντός του τὴν γειράζο, τοῦ ἴδιου κίτον θυμητού ἐκκλησιαστικοῦ μελῳδοῦ Ἱωάννου, τοῦ διδασκαλίου τῶν διδασκαλῶν, καθὼς φέντος ὁ Μανιουὴλ Χρυσότροπος ὁ Ακριπτάρης· ἔρχεται οὖν ὁ Κορκκαζίλης εἰς τὸ μελῳδικόν κύτο διπλὸ τοῦ Νέ, εἰτε εἰς τὸ «τοσοῦ» μιτκοθέλλει· ἐν εἰδέσι γραμματισμοῦ τὸ τοῦ, ὡς τὸ νχ, καὶ δὴ εἰς τὴν λέξιν «γειράζο» δεικνύει τὸ οὐ ὡς ς, ἐπιφίρων πως, καὶ τὸ νενκνω μέλος. Καὶ τοιχύτηρ συνερῇ τοῦ νεκρες (§ 58) εἰς τὸ ονκανες, ἔγουν τὸ τώς, εἰς τὸ νῦ φθένη μέγετον τῆς λέξιες «επλοσθήσοντες» εἰτε δὲ τὴν λέξιν «γειραστότητος», τὴν μὲν «γραμμα συλλαβήν» φέρων ἐκ τοῦ μετεβληθέντος «τώς» εἰς τὸ «κνά» τέσσαρες φωνὰς κάτω, παριστῷ τὸν προσλημβανόμενον νχ· εἰθ' οὗτοι καταλήγει οὐπλῶς εἰς τὸ Νέ, τὰς δὲ λοιπὰς συλλαβάς «στότητος» ἐκ τοῦ Νέ δικτονικῶς ὄθεύμων μέχρι τελους ἀναπληροῖ.

§ 70. Ἐκ τοιτῶν δὲ καταλημβάνειν ἔκκεστος, διτι τοιχύτης ποικιλότητης ἐξ ἴδιας διαχρέεσως οὔτε ἡ Κλερινέτη, ὅσον καὶ ἡν τὴν ἐπιτελευθῆτις, οὔτε τὸ δίκωλον Τρυπούριον, οὔτε ἑτερόν τι ἐν παραισχυθῇ μιτκῶν τῶν δύο κύτοῦ κώλων τέγγυσμα, οὔτε καμμίχ κώλη μηγχνή δύνκεται νὰ ἔκτελέσῃ τὰ δοσκ ἔκτελον γραρίς χαριμαδίκν τὰ ἔργυρα δοσκ, να τα συμμανοῦντας ἀμέσως τὰς γορδίκς (§ 26) κύτον κατὰ τὸ φυντασθεῖν ἐνήγηρας ἥ-ήχον.

§ 71. Ὄτι δὲ τὸ χρωματικὸν μέλος πρὸς τὸ δικτονικὸν ἕχει ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὸ ἔκτεθέν κύτο διέγραμμα (σχ. 13) δείκνυται προσέτι καὶ διὰ τοῦ Τροπαρίου τῶν ὠρῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως «Οτε Ἰωσήφ παρθένε λύπη ἐτιτρώσκετο». Τὸ τροπάριον αὐτὸν ἔρχεται ίσων ἔχον εἰς τὸ τώς, ἥγουν εἰς τὴν ὑπάτην μέσων, κατέρχεται δὲ καὶ ἀνέρχεται γραμματικῶς μέχρι τῆς λέξεως «ταρχττεσχι» εἰτε τὴν λέξιν ἔγνο- ἔντζει εἰς τὸ οὖν, ἥγουν εἰς τὴν παρουπάτην τῶν μέσων, ἀνερχόμενον ἐπὸ τοῦ τως, ἡμιτόνιον κάκειθεν ἔπειται δικτονικῶς τοῦ ἄ, ἥγουν τοῦ μέσου δικτόνου, καὶ προ-

Έπίνει κατά διεζευγμένον τετράχορδον μέχρι τοῦ Νέ', δηλαδή τὴν τρίτην τῶν διεζευγμένων τελειοῖς δὲ τὴν λέξιν ἀγνοῶν εἰς τὸ οὐκ εκτέχεται ἀπηγοῦν χρωματικῶς μέχρι τῆς λέξεως ἀπαντα εἰς δὲ τὴν λέξιν ἐννοῶν μεταποιεῖται δικτονικῶς εἰς τὸ Νέ', ἥγουν τὴν παρυπότην μέσων, καὶ προ-
βλέψεις δικτονικῶς μέχρι τῆς λέξεως γάρ. Είτε δὲ τῇ κύτῃ τῆς Κλίμακος διαιρίσει, μικρόν τι χρωματικῶς, μικρόν τι πάλιν δικτονικῶς προσθίνων, ποιεῖ τὴν λέξιν δοξάζουσι δικτονικῶς εἰς τὸ οὐ, ἥγουν τῶν ὑπτῶν διάτονον χρωματίζων δὲ τὰ τελευταῖς τῇ λέξεως πατρὶ εκτελήγει πά-
λιν χρωματικῶς διθεν ἅρξατο εἰς τὸ ίσον τως. Ιδού καὶ ἐκ τοῦ προτερίου αὐτοῦ δείχνυται, ὅτι τὸ χρωματικὸν μέλος διάκειται πρὸς τὸ δικτονικόν κατὰ τὴν ἐκτεθείσαν (σχ. 13) δικίορεσιν τῆς Κλίμακος.

§ 72. Πρὸς τούτοις ἀπογείεται· ὁ διεύτερος ἡχος, καὶ ἐναρμονικῶς μὲ-
τὸ μέλος τοῦ νευκνῶ. Πραχθείγυμται δὲ εἰς μὲν τὸ ἄπλως χρωματικὸν κύ-
του ὑφος, πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὸ «αἴτιοι θελάσσας», εἰς δὲ τὸ ἐναρμόνιον
τὸ χρώμενον τεταρτημορίῳ τόνου ὡς εἰς τὸ Διάχρημα (σχ. 13) εἰς τὰ τῆς
όλοσχεροῦς χορδῆς μέρη 829 $\frac{1}{2}$ δηλοῦται τὸ «βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένω»,
ὅπερ καὶ ἄπλως χρωματικῶς δύνεται φάλλεσθαι χρώμενον ἀντὶ τῶν 829 $\frac{1}{2}$
τὰ 864 τῆς χορδῆς μέρη.

§ 73. Καὶ τεῦται μὲν δικιριθείσης τῆς Νέ, ἀ διὰ πέντε κατὰ ἀρμο-
νικὸν λόγουν ὥστε, ἡ διὰ τριῶν μεγάλη νὰ εὑρίσκεται κατωτέρᾳ τῆς διὰ
τριῶν μικρᾶς· εἰ δὲ δικιριθῇ αὐτῇ ἡ διὰ πέντε κατὰ ὄμοισαν διφωνίαν, ὥστε
εἶναι τὸ ίσον τοῦ νευκνῆς μέσην γεωμετρικὴν ἀνάλογον μεταξὺ τοῦ 1080 καὶ
720 (§ 45) ἥγουν μεταξὺ τοῦ Νέ καὶ τοῦ ά, κατὰ τὰ 881, 8 μέρη τῆς χορ-
δῆς (Σχ. 13) τότε γίνεται ἄλλο ίσον δευτέρου λέγετος λεγόμενον, ὡς τὸ «ἐν
βυθῷ κατέστωσε ποτε» τοῦ Μπερεκέτο πλὴν τὸ τοιοῦτον μέλος ἀσύμ-
φωνον, ὡς προείπομεν (§ 45) καὶ ἀνάρμοστον τοῖς ἀρμονικοῖς λόγοις (§ 24,
36) ὑπέρχει δέ, ὡς εἰδομέν, ὁ φθόγγος λέγετος βαρύτερος τοῦ τως, περίπου
τεταρτημορίου τόνου. Τὸν κύτον λόγουν ἔχει καὶ ὁ λεγόμενος πρωτόβαρυ;
πρὸς τὸν βαρι, σχεδὸν ὡς 128 πρὸς 125, ἥγουν ὁ πρωτόβαρυς βαρύτερος τοῦ
βαρι, περίπου τεταρτημορίου τόνου. Ἡ δὲ διὰ πέντε Νέ ἀ δικιρεῖται καὶ
ἀριθμητικῶς (§ 38) κατὰ τὰ μέρη τῆς ὄλοσχεροῦς χορδῆς 900 (Σχ. 13)
 $\frac{1080-720}{3}$ καὶ γίνεται ἡ μετὰ τοῦ Νέ διὰ τριῶν μικρά, καὶ ἐπειτὴ διὰ τριῶν
μεγάλη, καθὼς εἰς τὸ τροπέριον τῶν 'Ωρῶν «Διὰ τὸν φόβον τῶν 'Ιουδαίων»
τοῦ Ἰωάννου πρωτοψάλτου, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀριθμητικὴ διακρεσίς ὑπάδεε-

στέρχ μὲν τῆς ἁρμονικῆς, ἀρρεῖδος ὅρως ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ἔνσειν
τῶν λέξεων, παριστάνουσαν νέκρωσιν καὶ θαλάτην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ πᾶν διατονικῶν, πηγούν τούπων τῶν μελωδιῶν.

§ 74. Διγῶς ἐκληριζόντεται ἡ λέξις ἥχος: σημαίνει μὲν καὶ τὸν φθόγγον τοῦ ὄποιονούν τυμάκτος τῆς ὀλογρεψέντος γραμμῆς ΗΚ (Σγ. 10) σημαίνει δὲ καὶ τὴν τοιάνδε ἡ τοιάνδε πρόσθεν τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, περὶ τοῦ ὄποιού διευτέρου κύτου σημαντικόντος γίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος Κερχλαῖσου ὁ λόγος: ἔστιν οὖν ἥχος: συλλογὴ δὲν τῶν τρίγγων τῶν μεταξὺ δύο ὄρων κατὰ ἑντιφωνίαν συμμετανόντων, ἡ ἥχος καὶ διαπτεσῶν τὸ κύτον ἔστιν, ἐξὸν μὲν τὴν λέξιν διαπτεσῶν ἐννοήσωμεν δὲν τούς: φθόγγους τούς εἰς μίκην δι' ὅπτών ἑντιφωνίαν περιγραμμένους. Καὶ πρὸς πλείσιν σχρήνειν καταγραφήτωσαν φθόγγοι 15 ἐπειδὴ ἐκ δύο διαπτεσῶν συνεκροτείτο (§ 52) δὲν τὸ διέστερυν τῆς μουσικῆς κατὰ τὴν σειρὴν τοῦ φυσικοῦ βαθίου (§ 54) τοῦτον τὸν τρόπον:

Νεκγ. αν. νεκν. νχν. κγ. κν. νεκν. νχν. κγ. αν. νεκν. νχν.
Νέ. ού. τως.* ούν. ς. νχ. βχι.* Νέ. ού. τως.* ούν. ς. νχ. βχι.* Νε***
Η'. Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η''. Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η''.

§ 75. Ἐν τῷ διαγράμματι τούτῳ τὸ μεταξὺ Β. καὶ Γ. διέστερυν
ὑπάξει: ἡμιτόνιον μεζ'ον διὸ καὶ μὲν ἀστερίσκον εὐρίσκεται σημειωμένον,
ὅμοιως καὶ τὸ μεταξὺ Ζ. καὶ Η'' διέστερη. Διὸ λοιπόν εἰρίσκονται μεζ'ον
(§ 62) ἡμιτόνια εἰς καθέ διαπτεσῶν τὰ ὄποια ἡμιτόνια δύνανται διερρέωσαν
νά διετεθοῦν μὲν τούς διασχερεῖς τόπους: ἐπειδὴ ἡ πρώτη διαπτεσῶν ΗΗ''
ἔχει τὸ πρώτον ἡμιτόνιον εἰς τὸν τρίτον τόπον, καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὸν
εἴδομον ἡ δεύτερη διαπτεσῶν ΛΑ ἔχει τὸ πρώτον ἡμιτόνιον εἰς τὸν δεύτερον
τόπον καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὸν ἕκτον ἡ τρίτη διαπτεσῶν Β.Β. ἔχει τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν πρώτον καὶ εἰς τὸν πέμπτον τόπον ἡ τετάρτη Γ.Γ. ἔχει τὰ
ἡμιτόνια εἰς τὸν τέταρτον καὶ εἰς τὸν ἑδόμον τόπον, ἡ πέμπτη Δ.Δ. ἔχει τὰ
ἡμιτόνια εἰς τὸν τρίτον καὶ εἰς τὸν ἕκτον τόπον, ἡ ἑκτη Ε.Ε. ἔχει τὰ
ἡμιτόνια εἰς τὸν δεύτερον καὶ εἰς τὸν πέμπτον τόπον ἡ ἑδόμη Ζ.Ζ. ἔχει
τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν πρώτον καὶ εἰς τὸν τέταρτον τόπον. Καὶ εἰς κύτο τὸ
διατονικὸν σύστημα ἔξω ἀπὸ κύτους τούς τρόπους τῶν διαπτεσῶν ἔλλος
τρόπος νά ἐπινοιθῇ ἀδύνατον.

§ 76. Καὶ ἔστι κατὰ τὴν Κλίμακα τοῦ συνημμένου τῶν τετραγράμμων.

ῆγουν κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ χλιδχνοῦ βχί, προσῶμεν, πάλιν τρέπον δικφορετικοὶ δὲν εὐρίσκονται, ἀλλὰ καὶ κύτοι, εἰ καὶ εἰς δικπησῶν ἄλλων δικόρων γραμμάτων παραλληλισθῇ κύτη. Ἐκτεθήτω ἡ σειρὰ τοῦ χλιδχνοῦ βχί, ἢτις δικφέρει ἀπὸ τὴν ἅνω σειρὰν μόνον (§ 34) καθ' ἐνα φθόγγον.

αγικ αγιας

Νεαγ. αν. νεαν. ναγ. αν. νεαν. ναν. αγ. αν. νεαν. ναν. αγικ

Νέ. ού. τάς. ούν. ἀ' νά. βχί. Νέ'. ού'. τώ'ξ. ούν. ἔ'. νά'. βχί'. Νέ''

Η'. Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η'' Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η''

§ 77. Ὁρᾶς οὖν ὅτι ἡ μὲν Η'.Η'', διαπισῶν εἰς τὴν σειρὰν κύτου τοῦ χλιδχνοῦ βχί, ἔχει τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν τρίτον καὶ ἑκτὸν τόπον, τὸ ίδιον καθώς ἔχει αὐτὰ καὶ ἡ διαπισῶν Δ.Δ, εἰς τὴν σειρὰν τοῦ φυσικοῦ βχί· ὅθεν τὸ αὐτὸ μέλος γίνεται ψευλομένου ἀσμάτος τινὸς εἰς τὴν διαπισῶν Δ.Δ τοῦ φυσικοῦ βχί, ἡ εἰς τὴν διαπισῶν Η'.Η'' τοῦ χλιδχνοῦ βχί. Ὄμοιώς ἡ Α.Α διαπισῶν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ χλιδχνοῦ βχί, ἔχει τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν δεύτερον καὶ πέμπτον τόπον, καθὼς ἡ διαπισῶν Ε.Ε, εἰς τὴν σειρὰν τοῦ φυσικοῦ βχί, ἡ διαπισῶν ΒΒ τοῦ χλιδχνοῦ βχί ἔχει τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν πρῶτον καὶ τέταρτον τόπον, καθὼς ἡ διαπισῶν Ζ.Ζ. τοῦ φυσικοῦ βχί, ἡ διαπισῶν Γ.Γ. τοῦ χλιδχνοῦ βχί συμφωνεῖ μὲ τὴν διαπισῶν Η'.Η'' τοῦ φυσικοῦ βχί, καὶ ἔχουσι τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν τρίτον καὶ ἑβδομόν τόπον· ἡ διαπισῶν Δ.Δ. τοῦ χλιδχνοῦ βχί συμφωνεῖ μὲ τὴν διαπισῶν Α.Α. τοῦ φυσικοῦ βχί, καὶ ἔχουσι τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν δεύτερον καὶ ἑκτὸν τόπον· ἡ διαπισῶν Ε.Ε. τοῦ χλιδχνοῦ βχί συμφωνεῖ μὲ τὴν διαπισῶν Β.Β. τοῦ φυσικοῦ βχί, καὶ ἔχουσι τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν πρῶτον καὶ πέμπτον τόπον· τελευταίον ἡ διαπισῶν Ζ.Ζ. τοῦ χλιδχνοῦ βχί ἔχει τὰ ἡμιτόνια εἰς τὸν τέταρτον καὶ ἑβδομόν τόπον καὶ συμφωνεῖ μὲ τὴν διαπισῶν Γ.Γ. τοῦ φυσικοῦ βχί.

§ 78. Ἐκ τούτων δῆλον ὅτι ἐπτὰ μόνον εἰδή διαπισῶν εὐρίσκονται αὐτὰ δὲ ποιοῦσιν εἰς τὴν μελῳδίαν διάφορον ἀποτελεσμα, δηλαδὴ ἀλλα ἐμποιοῦσι λύπην, ἀλλα χράν καὶ ἀλλα ἀλλο διεγέρουσι πάντως· καὶ ἐπειδὴ ἔκαστη διαπισῶν δύναται νά διαιρεθῇ καθὼς εἰπομένη ἀνωτέρω, ἵτοι ἀρμονικῶς εἰς διαπέντε καὶ διατεσσάρων, οὕτως ὥστε ἡ διαπέντε νά εὐρίσκεται χρυπλοτέρα τῆς διατεσσάρων, ἡ ἀριθμητικῶς, ὥστε ἡ διατεσσάρων νά εὐρίσκεται χρυπλοτέρα τῆς διαπέντε (§ 35) διὰ τοῦτο ποριζόμεθα εὔκολως τοὺς κυριωτέρους, ἡ δεσπόζοντας λεγομένους φθόγγους τοῦ δοθέντος, ἤχου καθ' οὓς γίνονται αἱ μεσότητες, αἱ στάσεις καὶ αἱ καταλήξεις. Ἡ ἀρχὴ μιας μελῳδίας μένει εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀκουόντων ὡς βάσις καὶ δρος αὐτῆς τῆς

μελωδίας· καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν κύτην πρέπει νὰ γίνωνται εἰς ἄκλιον ἀναλόγους φθόγγους κι διπλοπάτην, ἥγουν κι πρὸς ἀνεσιν στάσεις, καὶ καθὼς τις ρητορικὸς λόγος ἔγει μὲν διάφορα μέρη, ὅλος δὲ κύτης τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ρήτορος ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ τοῦ λόγου, οὕτω καὶ ἡ καλὴ μελωδία ἔχει μὲν τὰ διάφορα κύτης μέρη, καὶ μικρόν τι ἀναπαύεται ἡ φωνὴ τῆς στάσεως, πλὴν κύτης οἱ φθόγγοι πρέπει νὰ ἔχωσι λόγους τινὰς συμφωνίας, μὲν τὸ ἴσον τῆς ἀρχῆς κύτης τῆς μελωδίας. Ἐπειδὴ ἡ μνήμη τῆς πρώτης προσθετικῆς τοῦ ἥγουν μένει ὑπασοῦν εἰς τὸν νοῦν, καὶ διὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνην πρέπει νὰ συμφωνοῦν οἱ λοιποὶ φθόγγοι, καθ' οὓς ἔχει νὰ γίνῃ ἡ στάσις. Ἀλλος δὲ φθόγγος δὲν συμφωνεῖ κακλιτέρον εἰς τὴν διαπασῶν παρὰ ἡ δικτύντες ὡς προσδεῖξαν. Λιὸν οἱ ἥγοι εἰς τοὺς ὄποις ὡς ἐπὶ τὸ πλειστὸν γίνονται κι στάσεις, εἰς τὴν διὰ πέντε λέγονται κύριοι καὶ ἡγεμονικοί. Εκείνοι δὲ εἰς τοὺς ὄποις γίνονται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κι στάσεις εἰς τὴν διατεσσάρων λέγονται πλάγιοι καὶ ὑποδεέστεροι, ἐπειδὴ ἡ διατεσσάρων δὲν ὑπέρχει τύσον εὐάρεστος εἰς τὴν ἀκοὴν (§ 24) καθὼς ἡ διαπάντες, οἷον εἰς τὴν διαπασῶν II'Η' ψέλλουντες, ἐπειδὴ ποιῶμεν τὰς στάσεις εἰς τὸ καὶ καὶ εἰς τὸ τάς πρῶτον δηλαδὴ εἰς τὴν δικτύντες, καὶ ἐπειτα εἰς τὴν διατριῶν μεγάλην, τὴν πρὸ τῆς δικτύντες, τότε ὁ ἥγος λέγεται κύριος. Ἐὰν δὲ εἰς αὐτὸν τὸ εἶδος τῆς διαπασῶν ψέλλουντες ποιῶμεν τὰς στάσεις μᾶλλον εἰς τὸ οὐν ἥγουν τὴν διατεσσάρων, ἥτις λέγεται δικτύντες ἀντιστροφος, ἐπειδὴ κύτη (§ 30) ἔχει δικτύντες τὸ Νέ', καὶ προσέτι ἐστὸν γένρη ἡ στάσις εἰς τὸ νά, ἥγουν τὴν δικέν, ἥτις ἔστι διατριῶν μεγάλη μετὰ τὸ οὖν, τότε ὁ ἥγος λέγεται πλάγιος, καὶ ἡττον ἡγεμονικός.

§ 79. Ἀμφιεξάλλουσι πολλοὶ ἐὸν τάχις ἀργασιόν ἔψελλον μὲν φθόγγους διερρόουσι, δηλαδὴ ἐὸν ἔψελλον ὅμοι, ἄλλοι εἰς τὸ χρητὸν, ἄλλοι εἰς τὸ μέσον, ἄλλοι εἰς τὸ ὑπόλοιν, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ὑψηλότερον, καθὼς εύρισκεται εἰς τὴν προπατίδειν τῆς Παπαδικῆς ἐν Τροπάριον τοῦ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλη εἰς ἥγον δεύτερον «Θεοτόκε Παρθένε» (συνθεμένον κατὰ τὸν δρόμον τῶν τετραφωνιῶν, δηλαδὴ κατά τὸν τροχὸν τοῦ ἰδίου ποιητοῦ, εἰς ἓσω καὶ ἔξω, ἥγουν εἰς ὑψηλὸν καὶ χρητὸν, ὃν ἡ διαφορὰ δύο τετραφωνιῶν οὐχὶ δὲ ἐπτάφωναι κατὰ τῶν ἀντιφωνῶν τὸν δρόμον) ἡ μᾶλλον ἔψελλον ὅμοι τὸν αὐτὸν φθόγγον καθὼς τὴν σήμερον ψέλλουσιν εἰς τὴν μεγάλην Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ εὔρισκεται καμπίλη διαφορὰ φθόγγων εἰς τοὺς συμφάλλοντας, εἰς ἣ ἔκεινη μόνον ὅπου ἐνοτε συμβάνει, ὅταν οἱ ζυδρες (§ 26) φέλλωσι μὲν παιδία, ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τῶν παιδίων συμ-

φωνεῖ μὲ τὴν ἀντιρρίνειν τῶν ἁνδρῶν, ἐνῷ οἱ ζυνθεῖς ψέλλουσιν εἰς τῆς κατωτέρω δικηποσῶν τοὺς τόνους· ὅπως καὶ ἡ τὸ πρᾶγμα κατό εἰναι βέβαιον, ὅτι ἡμπορεῖται οὐ μελαθήτε νὰ ὑπάρχῃ εὑχετήτος εἰς τὴν ἀκοήν καὶ ἡ λειψη κατὴ τὴ δικρούτη τῶν χρυσηλοτέρων καὶ ὑψηλοτέρων δικηποσῶν εἰς τοὺς συμψέλλοντας, ἐπειδὴ ὅλη ἡ τέγην τῆς ἀστρονίκης εἰς τοῦτο συνίσταται, εἰς τὸ νὰ ἀκούωνται διλαχθῆ ὄμοι ὅθιγγοι σύμφωνοι μὲ τοὺς πλέον χρυσηλοτέρους (§ 35) ἢ μὲ τὸ ίσον τῆς μελαθίκης καὶ ἡ εἰς τὴν ίδικν δικηποσῶν εὐρίσκοντα κατό οἱ φθίγγοι, ἢ εἰς ἔλλην σύμφωνοι, ὅλιγη γίνεται ἡ ἐκ τούτου δικηφορά· φείνεται λοιπὸν ὅτι διὰ τοῦτο ἐπενοθήσαν οἱ ἥχοι καὶ κανόνες τῶν ἀστράτων, ὡς τε νὰ φυλάξτηται οὐ μελαθίκη τὸν ίδιον ἥχον, ἥγουν τὴν δοθείσαν δικηποσῶν, ἢ ὡς τε νὰ μὴ γίνωνται εἰς αὐτὴν κι στάσεις καὶ κι καταλήξεις ἀλλαχγοῦ, περὶ ὅπου ἀποκτεῖται εἰδῶς; τῆς μελαθίκης τοῦ ἀπηγγεμένου ἥχου.

§ 80. Διὰ τῆς δικηρέσεως τῆς δικηποσῶν εἰς δικέντες καὶ εἰς δικτεσσάρων εὐρίσκονται: (§ 78) οἱ φθίγγοι τῶν στάσεων, δικηρίνονται δὲ καὶ οἱ κύριοι ἥχοι τῶν πλαγίων ὅθεν τοὺς ἥχους, εἰς οὓς ἡ χρῆσις τῆς δικέντες κυριωτέρε, τοὺς ὠνόμασταν ἥχους κυρίους. Τοὺς ἥχους δέ, εἰς οὓς ἡ χρῆσις τῆς δικτεσσάρων κυριωτέρε, ὠνόματαν ἥχους πλαγίους. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ δικτονικόν γένος ἐπτὰ εἴδη δικηποσῶν (§ 78) εὐρίσκονται, ἐπρεπεν δοι οἱ ἥχοι νὰ ὑπάρχωσι τὸν ἀριθμὸν δεκακτέσσαρες, ἥγουν ἐπτὰ κύριοι κατὰ τὴν ἀρμονικὴν διαίρεσιν τῆς δικηποσῶν, καὶ ἐπτὰ πλαγίοι, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν αὐτῆς δικηρέσιν πλὴν εἰς δόλον τὸ σύστημα κατὸ τῶν ἐπτὰ δικηποσῶν, μὲ τὸ νὰ εὐρίσκηται μίζ, ἢ ὅποις δὲν δύναται νὰ δικηρεθῇ ἀστρονικῶς εἰς τὴν δικέντες, οἷον ἡ Ζ.Ζ. τῆς ὄποικης, ἢ δικέντες Ζ.Γ. περιέχει δύο ήμιτόνια καὶ δύο τόνους, καὶ ἔτι μίκη δικηποσῶν, ἢ ὅποις δὲν δύναται νὰ δικηρεθῇ ἀριθμητικῶς εἰς δικτεσσάρων, οἷον ἡ Γ.Γ. τῆς ὄποικης, ἢ δικτεσσάρων Γ.Ζ. περιέχει τόνους τρεῖς, διὰ τοῦτο μένουσι γνήσιοι ἥχοι μόνον δώδεκα· θέτεν καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἰχον δώδεκα μόνον ἥχους, ἔξ δηλαδή κυρίους καὶ ἔξ πλαγίους τῇ ὑπὸ προθέσει δηλουμένους οὕτω κατὰ τάξιν ὡς ὄρχες.

§ 81. Ὁ πρώτος ἥχος τῶν παλαιῶν ἀπηγγείτο εἰς τὴν δικηποσῶν Α.Α., καὶ ἐλέγετο Δώριος· μετεχειρίζετο δὲ παρ' αὐτῶν εἰς μεγάλας ὑποθέσεις· καὶ αὐτὸν τὸν ἥχον ἐνέκρινεν ὁ Πλάτων ὡς ἀρετῆς πρόξενον· ὑπάρχει δὲ ἥχος κύριος καὶ ἔχει τὰς στάσεις εἰς τὴν δικέντες αὐτοῦ Ε, καὶ εἰς τὴν δικτεσσάρων Γ.

Ο δεύτερος ἥχος τῶν παλαιῶν ἐλέγετο ὑποδώριος, εὐρίσκετο δὲ κάτω ἀπὸ τὸν δώριον μίκη δικτεσσάρων, ἵνα ἔχῃ πρῶτον αὐτὴν τὴν δικτεσσάρων,

καὶ ἔπειτα τὴν διεπέντε ὡς πλάγιος ἔκεινον· ὑπάρχει: ἔπειτα ἡ διαππεσῶν κύτου Ε.Ε. ἔχουσα μικρὸν τὴν διεξῆ: μεταχειρίζεται δὲ τὰς στάσεις τοῦ πρώτου ἥχου Α. καὶ Γ. κυριώτερον δὲ τὰς ίδιους τοῦ πρώτου, ἥγουν τοῦ Α., τὸ ὅποιον ὡς πρός τὸν φθόγγον Ε. ὑπάρχει διατεσσάρων.

'Ο τρίτος ἥχος τῶν παλαιῶν ὑπάρχει κύριος, καὶ ἐλέγετο ὁρμῆνος· ἐπιτήδειος δὲ εἰς τὸ νῦν διερεθίσης ὄργην· τούτου ἡ διαππεσῶν Β.Β. κι δὲ στάσεις Ζ. καὶ Δ.

'Ο τέταρτος ἥχος τῶν παλαιῶν ἐλέγετο ὑπερρύμηνος· ὑρχετο εἰς τὸ Ζ. καὶ εἶχε τὰς στάσεις εἰς τὸ Β. καὶ Δ. εἰς τρόπον διτεῖς ἀρχὴν τοῦ μπορρυγίου ἔχει διατεσσάρων τὴν ἀρχὴν τοῦ φρυγίου καὶ δὲν φάνεται κύτου πλάγιος.

'Ο πέμπτος ἥχος τῶν παλαιῶν ὑπάρχει κύριος καὶ ἐλέγετο λύδιος· ἀκμόδιος δὲ εἰς τὸ ἱμποιησαὶ λύπην, εἶχε διαππεσῶν Γ.Γ. τὰς διαστάσεις Η. καὶ Ε. λέγεται δὲ κοινῶς διτεῖς ἐφεύρεν κύτουν ἡ Σαπφώ.

'Ο ἕκτος ἥχος τῶν παλαιῶν ἐλέγετο ὑπολύδιος· ὑρχετο εἰς τὸ Η. τὰς δὲ στάσεις κύτου ὡς πλάγιος εἶχεν εἰς τὸ Γ. καὶ Ε.

'Ο ἕβδομος ἥχος τῶν παλαιῶν ὑπῆρχε κύριος καὶ ἐλέγετο μιξολύδιος, ἀκμόδιος δὲ εἰς τὸ κακτευνάσαι ὄργην· εἶχε διαππεσῶν Δ.Δ. τὰς δὲ στάσεις εἰς τὸ Α., καὶ Ζ.

'Ο ὅγδοος ἥχος τῶν παλαιῶν ἥχος ἐλέγετο ὑπομιξολύδιος· ὑρχετο εἰς τὸ Α. τὰς δὲ στάσεις κύτου ὡς πλάγιος εἶχεν εἰς τὸ Δ. καὶ Ζ.

'Ο ἑννυχτος ἥχος τῶν παλαιῶν ὑπῆρχε κύριος καὶ ἐλέγετο λιδίος· ἀκμόδιος εἰς τὴν λυπηρὰ ἐπη· εἶχε διαππεσῶν Ε.Ε. τὰς δὲ στάσεις κύτου Β. καὶ Η.

'Ο δέκατος ἥχος τῶν παλαιῶν ἐλέγετο ὑποκιόδιος· ὑρχετο εἰς τὸ Β. τὰς δὲ στάσεις κύτου, ὡς πλάγιος; εἶχεν εἰς τὸ Ε. καὶ Η.

'Ο ἑνδέκατος ἥχος τῶν παλαιῶν ἐλέγετο Ἰόνιος· ἡ Ἱάστιος χαρίες· ὑπῆρχε κύριος γράμμενος τῇ διαππεσῶν ΗΗ καὶ δὴ εἶχε τὰς στάσεις κύτου εἰς τὸ Δ. καὶ Β.

'Ο δωδέκατος ἥχος τῶν παλαιῶν ὑποιόνιος· ὑρχετο εἰς τὸ Δ. τὰς δὲ στάσεις κύτου ὡς πλάγιος εἶχεν εἰς τὸ Η. καὶ Β.

§ 82. Οἱ ἑκτειθέντες κύτοι ἥχοι τῶν παλαιῶν καὶ ἄλλοι εἰς αὐτοὺς μετὰ τοῦτα προστεθέντες, καθὼς συνχρόμεν ἀπό τὸν Ἀριστοζένην καὶ ἀλλοις, ὑπέρχουσιν ἀγνώριστοι εἰς ἡμᾶς. Λέγουσι δὲ τινες διτεῖς τὸ αὐτὸ μέλος ψυλλόμενον εἰς διαφόρους φθόγγους τῆς κλίμακος ἡ διαιρέσεις, ἡ στάσεις

έλαμβνεις (καθώς σχεδὸν καὶ τῶν Βύρωποιών ἡδη) δικρόσεους ὄνομασίς
ῆχων, καὶ δὲ διεκρίνετο ὁ εἰς ἥχος τοῦ ἔλλον, εἰψὴ ἡπὲ λίδια τινὰ χρε-
κτηριατικά, λόγῳ μὴ ἐργασιεύμενα. Ἐπικρατεῖστέρα δὲ γνώμῃ περὶ τῶν
Ισων καὶ τῆς ποσότητος τῶν ἕχων τῶν χρυζίων ἐστίν κῦτη, ὅτι ὁ ὑποδά-
ριος ὁ βαρύτερος πάντων τῶν ἕχων, ἵσον εἴχε τὸ βαῖ καὶ ὁ δάριος τὸ τώξ
μίκρη δικτεσσάρων (§ 81) ὀξύτερος· διό συνκρῆτης (§ 58) ἀνανές μὲν νεκνές·
ὁ βαρύτερος ὑπορρύμιος είχεν ἵσον τὸ νέ καὶ ὁ λίνος λεγάμενος είχεν ἵσον
τὸ οὐν μίκρη δικτεσσάρων ὀξύτερος ἀπὸ τὸ νέ. Ὁ ὀξύτερος ὑπορρύμιος είχεν
ἵσον μίκρη διεσιν κατωτέρω τοῦ Νέ, καὶ ὁ φρύγιος είχεν ἵσον μίκρη διεσιν ἀνω-
τέρω τοῦ οὐν. Ὁ βαρύτερος ὑπολύδιος είχεν ἵσον τὸ οὐ ὁ δὲ Αἰδίλιος, ὡς
βαρύτερος λύδιος είχεν ἵσον τὸ ς, μίκρη δικτεσσάρων ὀξύτερος ἀπὸ τὸ οὐ.

‘Ο ὀξύτερος ὑπολύδιος είχεν ἵσον μίκρη διεσιν ἀνωτέρω τοῦ οὐ· ὁ δὲ ὀξύ-
τερος λύδιος είχεν ἵσον μίκρη διεσιν ἀνωτέρω τοῦ ς, ὁ βαρύτερος μιξολύδιος
είχεν ἵσον τὸ νά.

‘Ο ὀξύτερος μιξολύδιος είχεν ἵσον μίκρη διεσιν ἀνωτέρω τοῦ νά.

‘Ο ύπερμιξολύδιος είχεν ἵσον τὸ βαῖ.

§ 83. Εἰς τοσκύτην δ’ ἀδιεβιώτητα διπάσι καὶ ἀνύποτεθή τὸ πρᾶγμα,
φκίνεται, ὅτι μεγάλη δικρωνία εὑρίσκετο περὶ διορισμοῦ τῶν ἕχων, μάλιστα
περὶ φρύγιου, καὶ περὶ λυδίου καὶ πρὸς τούτους ἀνχγινώτακομεν, ὅτι τὸ ὅρ-
γκων ὃποῦ εἴχε δικτεθῆ διὰ ἐν τῷ ἔχον, ἐπρεπε πᾶλιν νά δικτεθῆ ἀλλέως
διὰ τῶν ἔλλον ἕχον μάλιστα πολλάκις ἔκχενε γρείς νά φρουν μεθ’ ἔχτων οἱ
μουσικοὶ πολλά ὄργκων διὰ νά φύλλωσι χωρίς τινος χρυσωδίας διαφόρους
ἥχους, δηλαδὴ τὸν καθ’ ἐν τοῖς ὄργανον ἔχειν αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ νά μεταβαίνη ἀπὸ ἕχον εἰς
φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει κύτην τὴν δύναμιν τοῦ νά μεταβαίνη τὸν ἔχον εἰς
δικτεθεύμένην εὐθὺς καὶ σχεδὸν ἀντιποιηθήτως τὰς χορδὰς αὐτῆς κατὰ
τὸν φραγμόντα τὸν ἔχον. “Οσοι δὲ προμοιόθεουσι τὸν Ἐκκλησιαστικὸν πρῶ-
τον ἔχον μὲ τὸν Δώριον, τὸν ἔλλον μὲ τὸν φρύγιον τὸν ἔλλον μὲ τὸν λύδιον,
καὶ τὸν τελευτικὸν μὲ τὸν μιξολύδιον, οἱ τοιοῦτοι κατὰ τὴν τάξιν τῶν
βιθυμῶν τῶν φθόγγων, καλῶς Ισως ἡθελόν τοὺς παρομοιάσῃ. δηλαδὴ τὸν ἐν
μὲ τὸν ἔλλον καὶ δῆτα ἀπερχαλλάκτως κατὰ τὸ μέλος αὐτῶν ὃποῦ ἐχάθη, καὶ
χωρὶς νά τὸ ἀκούσῃ τινές, ἀδύνατον νά τὸ διεκρίνῃ. Ποῦ τὰς ἀποτελέσματα
τοῦ λυδίου; Ποῦ ἔκεινας τοῦ φρύγιου; καὶ μάλιστα ὃποῦ οἱ ἔχοι τῶν παλαιῶν
ἀπειθεπον τὰ πολλὰ εἰς διερροετικὸν τέλος ἀπὸ ἔκεινο εἰς δ ἀποθλέπουσιν
οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἔχοι. Καὶ ταύτην τὴν ἀνομοιότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν

ῆγων, μὲν ἐκείνους τῶν παλαιῶν, θέλομεν διατερήσῃ, ετον τι δύνατόν περισσότερον ὑδν, κατάθι εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔγων θεωρίαν.

§. 84. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄγοι εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν ὅκτω. Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος, Τέταρτος, Πλάγιος τοῦ πρώτου, Πλάγιος τοῦ δευτέρου, βαρύς καὶ πλάγιος τοῦ τετάρτου, τοὺς ἑποίους ὄνομαζοντες τενές, λάριον, φρύγιον, λύθιον, μαξιλάριον, ὑποδιάριον, ὑπολύδιον, ὑπομικρόλιον, περὶ κύτου πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐν πρώτοις, ὅτι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄγοι ἡ καθήσις ὄνομαζονται αὐτούς καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι, τόνοι ἐκκλησιαστικοί, πρῶτον ἡσκεν μόνον τέσσαρες, διεζευγμένως ἀνισόντες καὶ κατισόντες οἱ κύτοι, καὶ ἐπειτα ἐγίνοντο ὁκτὼ ἔχονται θέσηις ἀλλου εἰς τὸν καθ' ἐν τῶν τέσσαρων. Οἱ Ἀγιοι Ἀμβρόσιος Μαριολάνων, λέγουσιν, ὅτι κατὰ τὸ 370 ἡπό Χριστοῦ μὴ ἐγκρίνεις τὸ ὄνος τῶν ἰθνικῶν μουσικῶν, ἐξελέξατο τέσσαρες οὐθόγγους, τὸν οὐ, τὸν τάς, τὸν οὖν, καὶ τὸν ς, ἥγουν τοὺς λεγομένους ανανες, νεκνες, νανκ, αγιας ἐν ἀναβίσεις ἐν καταβίσεις δέ, νεκγιε, ακνες, νεχεννες, ανενεις ἥγουν τοὺς κύτους σχετικῶς κυρίους καὶ πλαγίους καὶ μὲ κύτους ἐτόνσεις τὰς ἀσματὰς τῆς ἐκκλησίας κύτου ἡπορεύγων τὰς ἀτάκτους βοξές, ὃπου ἐπροένοῦντο ἡπό τὸ ἰθνικὸν ὄνος τῶν ἀσμάτων οὐτω λοιπὸν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν διέρωνται, τριφωνίας, τετραφωνίας ἴθεώρουν εἰς τοὺς ἥγουν, μεταβίσινοντες ἡπό τετραφωνίκν εἰς τετραφωνίκν χωρὶς νὰ λογισθῶσι ποσῶς ἀντιφωνίκν ἥγουν ἡπό ἐν τὸν ὄποιον δήποτε τούτων τῶν τέσσαρων ἥγων τρεις οὐθόγγους ἵνων εἶχον τριφωνίκν τέσσαρες οὐθόγγους ἵνων εἶχον τετραφωνίκν, τὴν δὲ διέρωνται, ὃπου ἡ τον μέσον τῆς ἥρης τοῦ ἥγου καὶ τοῦ τετραφωνοῦ ἡπό μὲν τὴν ἀρχὴν ἀνεργήμενον, ἔλεγον κύτων διέρωνται, ἡπό δὲ τὸν τετραφωνον κατεργήμενον ἔλεγον κύτην μέσην τοῦ τετραφωνού ἐκείνου· δῆτε δύρσισκομεν εἰς τὴν προπαξίδειαν τῆς Παπαδικῆς, ὅτι ὁ μέσος τοῦ πρώτου ἐστιν ὁ ἵνων; (ἐπειδὴ κατεργήμειθα ἡπό τοῦ τετραφωνοῦ), ὁ μέσος τοῦ δευτέρου ἐστιν ὁ νεκγιες, ὁ μέσος τοῦ τρίτου ἐστιν ὁ ανανεις, καὶ μέσος τοῦ τετάρτου ἐστιν ὁ νεχεννες, ὁ ὁ λέγετος; (§ 73), ὄμοιως δύρσισκομεν, ὅτι ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἔχει διέρωνται τὸν νανκ (ἐπειδὴ ἀνεργήμειθα ἡπό ἀρχὴν, ἡ πλάγιον), ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου ἔχει διέρωνται τὸ καγικ, ὁ βαρύς ἔχει διέρωνται τὸ ανανεις καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δὲ ἔχει διέρωνται τὸ νεκνες. Διατενικοτ δὲ δῆλοι αὐτοι οἱ ἥγοι.

§. 85. Περὶ δὲ τῶν τριφωνιῶν ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἔχων τρίφωνον τὸ ἥγιας, συμφωνει κατὰ τὴν διάτεσσάρων μὲ αὐτὸ ὅτι τὸ μεταξὺ κύτῶν διάστημα περιέχει δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον, ὄμοιως καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου ἔχων

τριφωνίαν τὸ ἄναντος συμφωνεῖ μὲν αὐτό, κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων, ὅτι τὸ μετεξέν αὐτῶν διάκτημα περιέχει δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον, ὁμοίως συμφωνεῖ καὶ ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου, μὲν τὴν τριφωνίαν κύτου ἥγουν τὸ νανχ, ὅτι τὸ μετεξέν νεαργιτ καὶ νανχ διάστημα, περιέχει δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον, καὶ οὗτα δύνανται οἱ ἥγοι νὰ μετεκβῶσι ἀπὸ τριφωνίαν εἰς τριφωνίαν, κατὰ τὸ ρητὸν «Πᾶσα τριφωνία τὸν αὐτὸν ἥχον ποιεῖ». Ὁ δὲ βρχὺς ἔχων τριφωνίαν ὄρθην τὸ νεαντες, δὲν συμφωνεῖ κατὰ τὴν διὰ τεσσάρων μὲν αὐτό, ἐπειδὴ ἡ εἰς τὴν τετραχρονίαν κύτου τοῦ βρχέως ἐμπειριχομένη διεζευγμένως (§ 84) τριφωνία συνίσταται ἀπὸ τρεις τόνους ὄλοσχερεις, διὸ καὶ ἀτύμφωνος (§ 52) αὐτὴ ἡ τριφωνία, ἀν δὲν καταρρύγωμεν εἰς τὸ τετράχορδον τῶν συνημμένων (§ 53) καὶ διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν αὐτήν, ισως δὲν ὠνομάσθη τῷόντι πλάγιος, καὶ δχι ὅτι οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἡθελοσκν νὰ φυλάξωσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ Ἐρμοῦ, καθώς τινες λογικάζουσιν, εἰ δὲ καὶ παράμεσοι, ἥγουν μίκην φωνὴν κάτω ἀπὸ τὸν μέσον εἰς τὸν τρόπον τῶν ἀντιφωνῶν, ἥγουν καὶ τριφωνίαι εἰς τὰ κάτω ἀπὸ τοὺς κυρίους, οἷον ἀπὸ τὸ ἄναντος, τρεις κάτω εύρισκεται νεχίανες, τοῦτο λέγεται παράμεσος τοῦ κυρίου, ὥσαν ὅποι μεταβολόμενον εἰς ἔννυνες δίδει τέσσαρες φωνάς κάτω ἀπὸ κύτον ἔννυνες, ἥγουν τὴν ἀντιφωνίαν τοῦ κυρίου ἔκεινου οὕτω καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἥχους ἡ τριφωνία αὐτοῦ εἰς τὰ κάτω μεταβολόμενή εἰς τοῦ κυρίου τὸν ἥχον δίδει τέσσαρες φωνάς κάτω τὴν ἀντιφωνίαν τοῦ ίδιου κυρίου ὡς καὶ ἔτι δηλωθήσεται κατωτέρω.

§ 86. Προιόντος δέ τοῦ κακιοῦ προσετίθησκν ἄλλοι τέσσαρες ἥγοι ίδιαίτεροι πλάγιοι ἔκεινων τῶν πρώτων (§ 84) εἰς τρόπον ὥστε ὁ κύριος νὰ εύρισκηται μίκην διὰ τεσσάρων, ἥγουν μίκην τριφωνίαν ὑψηλότερον τοῦ πλαγίου, καὶ οἱ δύο ὄμοι, πλάγιοις καὶ κύριος νὰ εύρισκωνται εἰς μίκην ἀντιφωνίαν, ἥ διαπασῶν, ὅπερ ἔστε. λαμβανομένης εἰς γρῆσιν πρώτον τῆς διὰ πέντε καὶ ἐπειτα τῆς διὰ τεσσάρων, νὰ ἐκτελήται ὁ κύριος, τὸ ἀνάπταλν δὲ (§ 78) νὰ ἐκτελήται ὁ πλάγιος. Καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν σύστημα τῆς μουσικῆς εἰς φθόγγους 11, (ἢ 12· ὅταν μετρῆται καὶ ὁ α', ὁ ὑπὸ τὸν προσλαμβανόμενον νὰ τόνος) τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τὸν προσλαμβανόμενον, ἔως τὸν διάτονον (§ 52) τῶν διεζευγμένων, ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ἔσκν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ τόνοι τέσσαρες, καὶ ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἐπρεπε νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ να τρεις φθόγγους κάτω ἀπὸ τὸν πρώτον, δητοι εἰς τὸ οὐ, ἐγένοντο ἀναγκαῖως τέσσαρες ἀντιφωνίαι, να, νά, βαί, βάι, Νέ, Νέ', ού, ού', καὶ οὕτοι εἰσι φθόγγοι: δικτώ· μεταξέν δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς τετάρτης διαπασῶν ού, καὶ τοῦ τελόνος

τῆς πρώτης ζωτικόντας να είσιν οὐλοὶ τρεῖς φύσεως: καὶ γίνονται οὗτοι οὐνόματα τὸ να ἔως τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀριθμὸν 11=8 σὺν 3.

§ 87. Οὐτω λαπόν αἱ θεοὶ διδάσκαλοι τῷ; Ἐκκλησίας σορῶς συνεκρήτησαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μούσικὴν, ὥστε οὐ μόνον νῦν ἐμπεριέχωνται οἱ ἡγοι κύτης (ἥγουν κύριοι καὶ πλάγιοι) μέσοι εἰς δύο τετράχορδα, ἥγουν εἰς μίκην δικπατῶν τὴν δοθεῖσαν, καὶ σπαχνώτατο εἰς τετράχορδα τρίχ, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο τετράχορδα κύτης, ποτὲ μὲν νῦν ψάλλωνται συνημμένως, ποτὲ δὲ διεζευγμένως, ωλαττούμενοι πάντοτε ὅβηθς ἀναλογίας, διὸ νῦν ἐμποιηται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἔγκαττα τὸ σεμνὸν ἐκίνο, καὶ οὐράνιον ποικίλλον, τὸ προξενοῦν εἰς μὲν τοὺς ψάλλοντας εὐλύτερον, εἰς δὲ τοὺς ἔκομοντας κατένεξιν ὄχηματίν ὅπερ δείκνυται καὶ ἔτι σφρέστερον ἕπο τὰ προσδόμοις τὸν γῆγαν, τὰ ὅποια ἐλξ σχεδὸν περιέγουσται μίκην δικπατῶν καὶ μὲ τὸ νῦν εὑρίσκωνται περ. ωρισμένα ἕπο τὸν ἐπιγεγραμμένον πρόδογον, δὲν παρηλλάγμενα μὲ τὴν πελουκείραν, καθὼς τὰ λιπά τὰ γυαρίς πρόδογον ἔσματα, ὥστε νῦν ἔχεινται ἔρχενται τὰ πολλὰ ἕπο τοὺς μούσικας καὶ γνενδέδεις.

§ 88. Σημείωσκι, ὅτι οἱ ἡγούμενοι μέχρι τοῦδε διεκρίθοις ὑπόμενοι ἐγράφονταν (§ 32) πρῶτον μὲν μὲ τὰς ὄνοματίν τὰς Ἑλληνικάς, οἷον: Προστάχεινο-
μενος, ὑπάτη ὑπατῶν καὶ δεύτερον μὲ τὰς συλλαβής ταῦτας, οὐ, τας, ου,
α, να, βα, γε τοῖτον εἰς τὴν γραμμὴν ΗΚ. τὴν περιστῶσον τούς φέρογγας
τοῖς διαπτῶσιν (Σγν. 74). Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η. καὶ τελευταῖον ἴγναρθρον. οἱ
βεβιμοὶ τῶν ἡγῶν κατέτα τὴν θεωρίαν τῶν τετραγόρδων. καθίζ γράφονται καὶ
μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τούς ἐκεληστικούς μὲ τίδις τινα σύμβολα (ώς
ἔφεντος εἰς τὸ περὶ φθορῶν ἔρομεν) ἀντιποχρινόμενα εἰς ταῦτα: Α. Β. Γ. Δ.
ἢ Α''. Β''. Γ'', Δ'', Λ.Δ'' Β''', Γ''', Δ''', ἢ Α⁴ Β⁴ Γ⁴ Δ⁴ Α'', οὗτον εἰς τὸ ἔγο-

χάριν συντομίας μὲ τὰ τελευταῖς κύτα ἐν γράπταις σύμβολοι ἔχομεν νὰ φανερώσωμεν τοὺς βαθμοὺς τῶν φύσιγγων καὶ ὡς ἀπορῶν ἃς εὐηγέ τὰ συνώνυμα κύτων εἰς τοὺς πίνακας· μᾶλλον δὲ τὸ εἰς τὸν (§ 52) ὄντα.

Περὶ τοῦ πρώτου ἥχου καὶ τοῦ πλαγίου αὐτοῦ.

§ 89. 'Ο πρώτος ἥχος ἔχει ἴσον (§ 52) ἡ ἀπηγείται κατὰ τὸ Α'', καὶ ποιει τὰς στάσεις κύτου ὡς ἀκάριος εἰς τὸ Ε, ἥγουν εἰς τὴν μέσην ΑΔ καὶ εἰς τὸ Γ'' ἀρχόμενος δὲ ἡ καταλήγων εἰς τὴν τετραφωνίαν κύτου, τότε καλείται πρώτος τετράφωνος, διστις ἔχει τριφωνίαν εἰς τὰ ἔνω τὸ Δ'', ἥγουν τὴν ἀντιφωνίαν τοῦ ἀπλῶς πρώτου ἥχου. Ποιῶν δὲ τὰς στάσεις αὐτοῦ εἰς τὸ Δ'' καθὼς εἰς τὰ Βιρμολογικὰ αὐτοῦ, οὐχ ὁμοιαζεῖ τῷ καθ' κύτῳ Δωρίψ (§ 81) τῶν ἀρχαίων, ἔχει δὲ πάντοτε μικράν τὴν διά τριῶν.

§ 90. 'Ο δὲ πλάγιος τοῦ πρώτου εὑρίσκεται κατὰ μὲν τὸ διεζευγμένον (§ 88) εἰς τὸ αὐτὸν Α''. ὑποτιθέντος τοῦ κυρίου κύτου μίκρην τετραφωνίαν ἔνω, ἥγουν εἰς τὸ ΑΔ' κατὰ δὲ τὸ συνημμένον εὑρίσκεται ὁ πλάγιος αὐτὸς εἰς τὸ Α. (συνηφῆς ἐν τῷ ὑπατῶν διτόνῳ γενομένης) τοῦτ' ἔστιν εἰς τὴν κάτω ἀντιφωνίαν τοῦ κατὰ τὰ διεζευγμένης τετραχόρδου κυρίου. 'Οθεν κατὰ μὲν τὰ διεζευγμένη τετράχορδα ὁ πλάγιος αὐτός, οὐ συμφωνεῖ τῷ ὑποδωρίῳ τῶν ἀρχαίων, ἐπειδὴ καταλήγει τέσσερας φωναῖς κάτω ἀπὸ τὸν κύριον αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ τρις. Κατὰ δὲ τὰς συναρφῆς συμβανεῖ τῷ ὑποδωρίῳ, ἐπειδὴ καταλήγει ἀπὸ τὸν κύριον κύτου τρεῖς φωναῖς κάτω, γράμμενος τῇ δικταπτῶν Ε.Ε. ἡ Α'.ΑΔ''. ἡτις ἔχει φυσικῶς μικράν τὴν διά τέ, ἥγουν τὴν πενταφωνίαν, (ἡμίτονον γάρ ἡ παρυπάτη μέσων) διὸ οὐ χρήσει ἀλλού τινὸς σημείου πρὸς διασάρθρησιν κύτου τοῦ μέλους, ὡς τινες ἐφαντάσθησαν, καὶ προσέτι συμφωνεῖ τῷ ὑποδωρίῳ, ἐπειδὴ ποιει τὰς στάσεις εἰς τὸ Δ'. ἡ Α''. ἥγουν εἰς τὸ ἴσον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ Γ'' ἥγουν εἰς τὴν διφωνίαν τοῦ ἰδίου κύτου κυρίου, καταλήγων ὡς ἐπὶ τὸ πλειστὸν ὡς πλάγιος εἰς τὸ ἴσον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅπερ, ὡς αγικ, καὶ ανανεῖ, ἔχει σύμφωνον τριφωνίαν, ὅπου ψήλονται σχεδὸν πάντοτε τὰ ειρμολογικὰ αὐτοῦ τοῦ πλαγίου· ἔχει δὲ καὶ οὗτος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ μικράν τὴν διά τριῶν.

§ 91. 'Ιστέον διτὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς πρώτος ἥχος ἔρχεται ἐνίστε ὡς καὶ ὁ Δώριος (§ 82) εἰς τὸ ἴσον Β'' καὶ τοῦτο φαίνεται εἰς τὸ «Θεαρχεῖον νεύματι» τοῦ κυρίου Ἰωάννου πρωτοψάλτου καὶ εἰς ἐκείνο τοῦ κυρίου Πέτρου λαζαπαθαρίου τοῦ Πελοποννησίου ὃ μὲν ἔρχεται τὸ τροπάριον αὐτὸς εἰς τὸ Β'', καὶ ποιει τὸν δεύτερον χωρικατικὸν ἥχον εἰς τὸν ἴδιον κύτου φύσιγγον Β''

είτε τελειοί τὸ τροπέριον κύτος εἰς τὸ καθ' αὐτό ἵστον τοῦ πρώτου Α' δηλαδήν
ἐννού τόνον κακτωτέρω τοῦ τόνου, χρ' οὐ ἡράκτο, ἐ δὲ κ. Πίττες διὰ νὰ τε-
λειώσῃ τὸ τροπέριον κύτος εἰς τὸ ἐπ' ἔργητο ἵσον, καγιτεῖ κακτὸν τὸ Α' είτε
εἰς τὴν λέξιν «ἔρχετε πύλαξθ», οὐ ποιεῖ συναρπάν κακτὸν τὸ Δ'. διὰ τὸ Β' πρά-
σταται (κακθώς καὶ εἰς τὸ τοῦ κύριου Ἰωάννου) ὡς Α'' τελειοί δὲ ποιῶν συνα-
φήν τοῦ Δ' καὶ Α'' δηλ. εἰς τὸ ἵστον, ὅθεν ἡράκτο, καὶ καὶ τειχότει συναρπά-
κη καὶ ἐναλλαγῆς διὰ ζώστης φωνῆς ἀνεπαποθέτως γίνονται· ἐνῷ διὰ ἀλλήλων ὁμ-
ογήνων συμβαίνει βέβηλις εἰς τὰς τοιχύτας ἐναλλαγάς κάποιας γραμμαδίς, ὡς
ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τριῶμεν ἰδεῖ συρρέστερον. Ὅτι δὲ ὁ δώριος, ἢ παρ' ἡμῖν,
ἴσω πρῶτος ἡγος ἔρχεται καὶ ἐπό τοῦ τας, ἢ Β'' δείκνυται καὶ ἐπό τὸ
κοντάκιον τῶν Θεοφανείων τὸ «Ἐπεράννης σήμερον» τοῦτο εἰς τὰ παλαιὰ
ἐκκλησιαστικὰ βιβλίκη ἐπιγράφεται εἰς ἡχον δὲ πλὴν κακταλήγεις ὡς εἰς τὸν
πλάγιον τοῦ τετάρτου πᾶς λαοπόν τοῦτο; ἢ δῆλον ὅτι τὸ τροπέριον «Ἐν
Ἰορδάνῃ βραπτεῖσθαινούσι Κύριον», πρῶτος ἡγος, ἢ δώριος ὁν, ἔγει τὸ ἵστον
αὐτοῦ εἰς τὸ Β'' τὸ δὲ ρηθὲν κοντάκιον κακταλήγει ἐκ τοῦ ἵσον αὐτοῦ ἐν
τόνον εἰς τὰ κάτω, ἥγουν εἰς τὸ οὖν ή Α, εἰς τὸ ἵστον δηλ. τοῦ τετάρτου (§ 96)
ἡχου, διὸ καὶ λέγεται πριπόντως ἡγος τέταρτος μετέρχεται δὲ ἐκ τοῦ ἵσον
κύτου, ὡς ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου, τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, καὶ σχεῖ κακθώς
οἱ στιχηροὶ τέταρτοι ἡχοι· τὴν διὰ τριῶν μικράν ἡτοι διὰ νὰ φρνή ζωηρότε-
ρος καὶ ἀρμονικώτερος, κακτὸν τὸ κιδέσιων τῆς ἡμέρας, ἢ διὰ νὰ συμφωνήσῃ
μὲ τὸ «Ἐν Ἰορδάνῃ» τὸ ὄποιον, ὡς τροπέριον τῆς ἡμέρας, πάντοτε ἐπό τὸ
κοντάκιον προηγεῖται, καὶ νὰ φριτέη ἐν ταῦτῃ καὶ τὸ μέλος τῶν εἰρμολο-
γικῶν, τοῦ τετάρτου ἡχου ἵστον τοῦ οὖν, τάπε ἀναγκαῖος θέλομεν εἰπεῖ, ὅτι
τὸ «Ἐπεράννης σήμερον» κακταλήγει εἰς τὸ νε, ἥγουν εἰς τὸ ἵστον τοῦ πλαγίου
τετάρτου ἡχου, διὸ ἐπρέπει νὰ ἐνσυμεθῇ ἡγος πλάγιος τοῦ τετάρτου, καὶ
σχεῖ ἡγος τέταρτος, καὶ λοιπὸν κακτὸν πάντα λόγον πρέπει νὰ ἔμολογήσωμεν,
ὅτι εἰς τὴν ἔρχεταιν εἰκαστικήν μουσικὴν ἡ τοῦ ἵστον μετά τοῦ νέανες
συναρπήν ὑπέρχεισι οἰκειοτάτη, ὡσαν νὰ λέγωμεν, ὅτι τὸ «Ἐν Ἰορδάνῃ» ἔγει
ἵστον τὸ νά καὶ τὸ «Ἐπεράννης σήμερον» κακταλήγει εἰς τὸ ς. Τὸ ἵστον δηλ.
τοῦ καθ' αὐτὸ τετάρτου ἡχου.

Περὶ τοῦ διατονικοῦ δευτέρου ἡχου καὶ τοῦ πλαγίου αὐτοῦ.

§ 92. 'Ο δεύτερος ἡγος διατονικὸς θεωρούμενος εὐρίσκεται εἰς τὸ Β''
καὶ ποιεῖ τὰς στάσεις ὡς ὁ φρύγιος εἰς τὴν παραχωέσην Β'', καὶ εἰς τὴν διφω-
νίαν αὐτοῦ Δ''. εἰς τὸν τοιοῦτον δεύτερον ἡχον δύναται νὰ ἀναγθῇ ὁ εἰρμός

τοῦ καὶ Πέτρου τοῦ Μπερσκίτη, ὁ εἰς θυθῷ κατέστρωσε ποτίν· ἐπειδὴ καὶ οὗτος ἔχεται εἰς τὸ Β' καὶ εἰς τὴν λέξιν πανστρατιὰν μετέρχεται τὴν τετραρχῶν Β', εἰτά εἰς τὴν λέξιν δύναμις σταθεῖς μικρὸν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Ἰησὸν αἴτοῦ τριφωνίκων Β', εἰς τὴν ἐπομένην λέξιν σερκαθεῖς ἐπενδλημένει τὸ Ἰησὸν αὐτοῦ Β'. εἰς δὲ καὶ κατελήγει. Καὶ οὗτος ὁ δεύτερος ἔχει πάντοτε μικρὸν τὴν διὰ τριῶν, ἥγουν τὴν διφωνίαν· ἢν δύως λέξῃ τὸ Β', χρῆνον, ἡ βιβλίτερον τετραρχημόριον (§ 73) σχεδὸν τόνου, ὄμοιό τε μὲν ἔκεινον τοῦ ἔξωτιρικοῦ ταμπουρίου· τότε ηθελεν ὑπάρχει· ὁ εἰρυός αὐτὸς ἀτελίστητος φρύγιος, ὡς μὴ φυλάκτων τελείκην τὴν ἀρμονικὴν τῆς κλίμακος διαίρεσιν.

§ 93. 'Ο δὲ πλάγιος αἴτοι τοῦ διεκτονικοῦ δευτέρου εὑρίσκεται κατὰ μὲν τὸ διεζευγμένον εἰς τὸ αὐτὸν Β', ὑποτεθέντος τοῦ κυρίου αὐτοῦ μίαν τετραρχῶν ἀνωτέρω, ἥγουν εἰς τὸ Β'. κατὰ δὲ τὸ συνηγμένον εὑρίσκεται ὁ πλάγιος αὐτὸς εἰς τὸ Β' (συνχρήσις ἐν τῷ ὑπετῶν διεκτόνῳ γενομένη), ἥγουν εἰς τὴν κατώτατην τοῦ διεζευγμένου κυρίου, ἥγουν τοῦ Β'' καὶ αὐτὸς ὁ πλάγιος, κατὰ μὲν τὸ διεζευγμένον οὐ συμφωνεῖ τῷ ὑποθρυγίῳ τῶν ἀρχαίων, ἐπειδὴ κατελήγει τέσσαρες φωνὰς κατώτατον κύριον αὐτοῦ, οὐχὶ τρεῖς· κατὰ δὲ τὸ συνηγμένον συμφωνεῖ πᾶς τῷ ὑποθρυγίῳ, ἔχων ἵσον τρεῖς· φωνὰς κατώτατον κύριον αὐτοῦ καὶ χρώμενος τῇ διεπικσῶν, Β' Β'' ποιῶν καὶ τὰς στάσεις εἰς τὴν τριφωνίκων αὐτοῦ Β', ἥγουν εἰς τὸ Ἰησὸν τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ Δ' ἥγουν εἰς τὴν διφωνίαν τοῦ αὐτοῦ κυρίου· ἔχει δὲ καὶ οὗτος, ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ, μικρὸν τὴν διὰ τριῶν.

Περὶ τοῦ τρίτου ἱχοῦ καὶ τοῦ βαρέος.

§ 94. 'Ο τρίτος ἔχει ἵσον τὸ Γ' καὶ ποιεῖ τὰς στάσεις ὡς ὁ λύδιος εἰς τὴν τετραρχῶν Γ''' καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ διφωνίαν ΑΔ'. πολλάκις δὲ ἴδιαιτέρως ποιεῖ στάσιν εἰς τὸ Α''. προβάσιν δὲ ἔκ τοῦ ἵσον αὐτοῦ εἰς τὴν τετραρχῶν Γ'', μετέρχεται τὸ τετράχορδον τῶν συνηγμένων, ὅπερ ἐστὶ λαμπάνει δύο τόνους καὶ ἡμιτόνιον, καὶ ἐπειτα τόνον· σπανίως δὲ μετέρχεται εἰς τὴν τετραρχῶν αὐτοῦ τρεῖς συνεχῶς ὀλοσχερεῖς τόνους, καὶ ἐπειτα τὸ ἡμιτόνιον μὴ ποιῶν καὶ ἴδικν στάσιν εἰς τὸ Α'', ὥστε νὰ ὄμοισέ ση κατὰ πάντα μὲ τὸν λύδιον, ἐξ οὐδῆλον, ὅτι ὁ τρίτος ἔχων ἵσον τὸ Γ'' τριφωνίαν, ἥγουν διὰ τεσσάρων ὄρθην δὲν ἔχει εἰς τὴν διετονικὴν κλίμακα, ἀλλὰ τρίτονον. Μετερχόμενος δὲ τὸ τετράχορδον τῶν συνηγμένων, διὰ νὰ ἔχωμεν διὰ τεσσάρων ὄρθην τοῦ τρίτου ἱχοῦ, εύρεσκομεν μέλος πλαγίου τε-

τέρτου, καθὼς εἰς τὸ «ἡ Περιήνος σήμερνον κατεγγύλλενος δὲ ὁ τρίτος ἐκ τοῦ Ἰησοῦ κάτοι λαζαρίνεις κατὰ τὴν ἀρμονικὴν κλίμακαν διεσπειρεῖν, καὶ τούτου παραδειγμάτῳ τὸ «Ιδοὺ ἡ νυμφίσσα, οὐ πάντοτε δὲ τούτο ποιεῖ, ἀλλὰ κατέρχεται ἐκ τοῦ Ἰησοῦ κάτω διεκπενώς ἥξει τοῦ Γ'. τὸν ὑπολόγιον (ἢ λέγετον) ἢ τὸν βαρύν παριστῶν κατὰ τὸν ἔπειρον τρόπον.

§ 95. 'Ο δὲ βαρύς εὐρίσκεται, κατὰ μὲν τὰ διελευμένα τετράγορδα εἰς τὸ Ἰησον τοῦ κυρίου αὐτοῦ Γ''. ὑποτεθέντος τοῦ τρίτου τὸ Ἰησον εἰς τὸ Γ''. δηλαδὴ μίκην πετροχωνίν χών· καὶ οὕτως ἔχει ὁ τοιοῦτος βαρύς τετραγωνίκην τρίτον. Λιὸν οὐκ ὕνωμάσθη πλάγιος τρίτος, ἀλλ᾽ ίδιως ὄνομακτι, βαρύς (§ 85) λέγεται, οὕτω συμφωνεῖ τῷ ὑπολόγιῳ εὐρίσκομένῳ τρεῖς φωνάς κάτω τοῦ κυρίου αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὸ συνημένον, τὸ Ἰησον τοῦ βαρύος εὐρίσκεται εἰς τὸ Γ', ἥγουν εἰς τὴν κάτω ἀντιρωνίκην, τοῦ κατὰ τὰ διελευμένα τετράγορδα κυρίου· ποιεῖ δὲ στάσεις εἰς τὸ Α'. καὶ εἰς τὸ Δ'. ὅθεν οὔτε κατὰ τὸ συνημένον κυρίως ὑπολόγιος ὑπάρχει, ἀτε μὴ καταλήγων εἰς τὴν ίδιαν αὐτοῦ τριγωνίκην, ἥγουν ὡς, εἰς πλάγιοι, εἰς τὸ Ἰησον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. 'Ο δὲ παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς λεγόμενος συνήθετο ὄνομακτο πρωτόβαρος, συμφωνεῖ μᾶλλον τῷ ὑπορρυγίῳ ἔχοντι διεπακτῶν Β' Β'' καὶ τὰς στάσεις εἰς τὸ Β'' καὶ Δ'' εἰ καὶ ἐνίστεται εἰς τὸ Α''.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἥχου καὶ τοῦ πλαγίου αὐτοῦ.

§ 96. 'Ο τέταρτος ἥχος ἔχει Ἰησον τὸ Α'' ἔχων δὲ τὰς στάσεις εἰς τὸ Β'' καὶ εἰς τὸ Δ' καλῶς τυχόν λέγεται μικρολόγιος (§ 81). ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ τετραγωνίκη αὐτοῦ φίλενει εἰς τὴν δωδεκάτην φωνὴν (§ 86) τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου διυκολῶς ἐκτείνεται περισσέτερον, ἵνα μὴ εἰπω, ὅτι ἀπόπιστον τὸ νῦν κραυγῆς της εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τοῦτο μετεκρίσουσι τὴν τετραγωνίκην κύτην εἰς τὴν κάτω κύτην ἀντιρωνίκην, ἥγουν εἰς τὸ Δ. καὶ μᾶλιστα εἰς τὸ στιγμορόφιον καὶ οὕτω ποιεῖ πλάγιον τοῦ τετραγόρδου μίκην φωνὴν κάτω ἐκ τοῦ Δ' αὐτοῦ εἰς τὸ Γ'', ἡ τέσσερας κάτω, ἥγουν εἰς τὴν κάτω ἀντιρωνίκην τοῦ τετάρτου ἥχου, ἥγουν τοῦ Δ'' εἰς τρόπον, διὰ ὃ τέταρτος ἥχος ἐμπεριλαμβάνει· καὶ τὰς δώδεκα φωνάς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Λοιπὸν κατὰ τρεῖς τρόπους ἀπηγγέλλεται ὃ τέταρτος ἥχος ἡ δηλητική εἰς τὸ Ιδίον Ἰησον Δ'' ἔχων μεγάλην τὴν διέ τριῶν εἰς τὸ Β'' ὅτε καὶ γνήσιον παριστῆται τέταρτον ἥχον, καθὼς σχεδόν πάντοτε εἰς τὰ παταχδικὰ μελη, ἡ προβολήνει ἐκ τοῦ ίδιου αὐτοῦ Ἰησον Δ'' χρώμενος διὰ τῆς ἐνάρξεως τῷ τετραγόρδῳ τῶν συνημμένων (§ 56) καὶ ποιῶν μικράν

τὴν διὰ τριῶν εἰς τὸ γλιθεύον βρί, καὶ οὕτω φάνεται· ως πρώτος ἡγος καὶ ποιεὶ ἴδιαιτέρως στάσιν εἰς τὸ Α' ἐμφανίνον κύτο ὡς Β' ἢ τελευταῖον μετατίθεται εἰς τὸ Δ' καὶ διὰ τῆς ἔκειται συνχρῆτος τοῦ Α'' φάλλεται μὲν ως πρώτος ἡγος, ποιεὶ δὲ στάσιν εἰς τὸ Β'', ἥγουν μίκη φωνὴν ἀνωτέρω τοῦ ἴσου κύτου ἵσου, καθὼς τὰ πολλὰ εἰς τὰ μέλη τὰς στιγμάτα.

§ 97. 'Ο δὲ ἰκκλητικαῖς πλάγιος τοῦ τετάρτου ἡγος κατὰ μὲν τὸ διεξεγμένον ἔχει ἵσου τὸ Γ' διὰ πέντε, ἢ τετραχονίαν τὸ Δ' καὶ διεγνών
ἢ διὰ τριῶν μεγάλην τὸ Β''. ως εὐρισκόμενος τέσσερες φωνάς κάτω ἀπὸ τὸν
κύριον κύτον, τοῦ ὄποιου κυρίου, ἢ τετραχωνία εὑρίσκεται εἰς τὸν δωδέκα-
τον (§ 93) φθόγγον κατὰ δὲ τὰς συνημμένας τετράχορδα, ἢ ἀντιτριῶν τοῦ
κυρίου κύτον, ἥγουν τοῦ τετάρτου ἡγος, εὑρίσκεται εἰς τὸν πλάγιον τοῦ
τετάρτου τρεῖς φωνάς κάτω, καὶ ποιεὶ μὲν τὰς εἰρημολογικὰς πολλάκις αὐτοῦ
εἰς τὴν τριφωνίαν Γ'', δῆτα διώς εἰς τὸ ἵσον τοῦ κυρίου κύτου, καθὼς ὁ πλά-
γιος τοῦ πρώτου (§ 90). ἂλλον οὔτε συμφωνεῖ μὲν τὸν ὑπομικρόνδιον, δοτις
ἔχει ἵσον (§ 81) τὸ Α τὰς ὄποις κάτω τερμολογικὰς ψῆλλονται, ἢ τοις ἀριθμη-
τικῇ δικιρίσεις (§ 36) ως τὸ «Στερψόν γαρξής Μωσῆς», ἢ ἀριθμονικῇ δικι-
ρέσει, ως τὸ «Ράβδος εἰς τύπον τοῦ μυστηρίου περιληφθέντει», καὶ
ἄλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἥχου τοῦ χρωματικοῦ, καὶ πλαγίου δευτέρου

§ 98. 'Ο φθόγγος Β'' (§ 52.) ὑπάρχει κοινὸς καὶ ὀμετακίνητος ως
φάνεται εἰς τὰς Κλιμακάς (§ 73.) καὶ εἰς τὰ τρίχ γένη· ὁ δικτονικὸς δεύ-
τερος ἡγος (§ 92.) ἀρχεται εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον φθόγγον ἐπόμενός ἐστι,
καθὼς καὶ διὰ τῶν τροπαρίων, «ὅτε Ἰωσήφ παρθένε» (§ 71) καὶ «ποίοις
εὐημηιῶν στέμμασι», τοῦ Νέων Πατρῶν δείκνυται, ὅτι καὶ ὁ χρωματικὸς
δεύτερος ἡγος ἔχει ἵσον κύτον τὸν ἕδιον φθόγγον· λοιπὸν καὶ ὁ πλάγιος
αὐτοῦ, κατὰ τὰ διεξεγμένα τετράχορδα, ως καὶ οἱ δικτονικοὶ ἡγοι (πλὴν
τοῦ πλαγίου τετάρτου (§ 97.), τὸ κύτο Β'' ἔχει ἵσον (ὑποτεθέντος τοῦ
κυρίου μίκη τετραχωνίαν διώ, ἥγουν εἰς τὸ Β'· σχετικῶς γάρ οἱ αὐτοὶ
(§ 84.) κύριοι, καὶ πλάγιοι) τῆς ὄποιας τετραχωνίας ὁ μέσος ἀποκαθίσταται
εἰς τὸ Δ''. διὸ καὶ πολλάκις χρωματικῶς ψῆλλουσιν εἰς τὸν φθόγγον αὐτοῦ
Δ''. ωσάν νά ὑπῆρχεν ἵσον καθ' αὐτὰ τοῦ χρωματικοῦ δευτέρου ἥχου μὲ
διλον ὄποι τὸ Δ'' φθόγγον εἰς τὴν χρωματικὴν κλιμακάς οἱ ἀριθμονικοὶ οὐ
σημειοῦσιν· ἐρχόμενοι δὲ εἰς τὰς συνημμένας τετράχορδα, βλέπομεν εἰς τὸ

διάτροφημεν τοῦ Πλευρακήνον ἵστιας συναρρήν, τοῖς ἐνχνεις, τοῖς νίκνεις καὶ τοῦ νεγζένεις καὶ πάλιν συναρρήν τοῦ νεκύης, τοῦ νυκτοῦ, καὶ τοῦ νεγζένει. καὶ συναρρήν τοῖς ὁξυτέρου ακνεῖς (ἴσον τοῦ Β', τοῖς συγρωνεῦστες πως (§ 45.) μετὰ τοῦ Β'' ἡ λέγεται) καὶ τοῦ νεγζένεις· λοιπὸν τοῦ Δευτέρου ὑπλαγίου ἔνθη χρωματικὸν δηλονότι (ἢ καὶ ἐνχρυμόνιον) μέλος ἡμιπέροιμεν νῦν κάριμωμεν καὶ εἰς τὸ ίσον τοῦ ἐνχνεις, ἢ ἐνέχνεις· ἐπομένως καὶ εἰς τὸ αγικ, διὰ τὴν συναρρήν τοῦ αγικ, καὶ νικνεῖς, καὶ εἰς τὸ νεκύες (τοῦ δικτονικοῦ δευτέρου τὸ ίσον) καὶ εἰς τὸ ὁξυτέρον ακνεῖς, τὸν πλάγιον δηλαχθῆν τοῦ δικτονικοῦ δευτέρου ὑγροῦ, ὃς ὑπορρύγιος λέγεται καθὼς εἰς τὸ αἰνιώθεν οἱ προτρῆται· τοῦ Κοικουζέλη εἰς τὴν λέξιν «εἰς προκατάγγειλαν» π.ός δὲ. καὶ εἰς τὸ νεκύιε, καὶ ιναν, εἰς τὰ ὄποια πάτερ δύο τὸ ίσον τοῦ χρωματικοῦ δευτέρου, ἢ πλαγίου κύτον μᾶλλον ἐγκρίνεται ὑπὸ τῶν χρυσονικῶν, καθὼς δεικνύει καὶ ἡ χρωματικὴ κύτων κλίμαξ, φέρουσα μετά τὴν κοινὴν χορὸν τοῦ Νέ· ἡμιτόνιον ἔλλασσον, καὶ ἡμιδίτονον· προστέτι καὶ ἡ κλίμαξ τοῦ ἐνχρυμονίου μέλους φείνεται συμφωνοτέρης εἰς τους φθόργγους· Νέ, καὶ οὖν, καὶ νά, καὶ εἰς τοὺς κύτῶν ἀντιογόνους· οἱ ὄποιοι φθόργγοι (§ 62.) καίνοι εἰσι· καὶ ἐπικρατήσαντος καὶ εἰς τὰ τρία γένη.

§ 90. Ἐκ τούτων δὲ συνάγομεν, ὅτι καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου φέρουσι μέλος καὶ χρωματικόν, καὶ ἐνχρυμόνιον διὰ τοῦ νενχνώ καὶ ὁ μὲν δεύτερος προσβίνει ἐνχ. μονίως τὰ πολλὰ εἰς τὰ εἰρμολογικά, καὶ χρωματικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλειστον εἰς τὰ στιγμάτα· ὁ δὲ πλάγιος τοῦ δευτέρου τὸ ἀνάπτωλιν, ἐνχρυμονίως εἰς τὰ στιγμάτα, καὶ χρωματικῶς συγέδον πάντοτε εἰς τὰ εἰρμολογικά· διὸ καὶ τὰ εἰρμολογικά τοῦ πλαγίου δευτέρου ὑγροῦ ἔχοντος ίσον τὸ Γ', ψέλλονται ἢ εἰς τὸ Β' τὴν διφωνίαν γαὶ ίσον τοῦ δευτέρου, ἢ εἰς τὴν τετραρχωνίαν Δ'', ὅπου καὶ αὐτὸς ὁ αγικ ὑγροῦ φείνεται εἰς τὰ τροπάρικα του χρωματικῶν, καθὼς εἰς τὸ τροπάριον «τὸ φυλεῖδὸν τῆς ἐνκατάσεως κήρυγμα», καὶ ἀλλα· ἔχοντος δὲ τοῦ πλαγίου δευτέρου ίσον τὸ Α'', τὰ εἰρμολογικά κύτον ψέλλονται εἰς τὸ Α Σ''. δηλαχθῆ εἰς τὴν κύτον τετραρχωνίαν, ἢ εἰς τὴν κύτον τριφωνίων Δ'', ὡς (§ 90.) καὶ εἰς τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου ὑγροῦ.

Περὶ τοῦ μέλους τοῦ Νενανῶ

§ 100. Καθὼς τὸ ίσον τοῦ νεκύες (§ 68.) ἢ τοῦ νεγζένεις γίνεται καὶ εἰς τὸ ίσον τοῦ ακνεῖς Α''. (ἐπομένως διὰ τὴν συναρρήν, καὶ εἰς τὸ Δ' καὶ εἰς τὸ ίσον τοῦ δικτονικοῦ νεκύες Β''. καὶ εἰς τὸ Β'. Ὅγουν τὸ ὁξυτέρον ακνεῖς, καὶ

εἰς τὸ νευχίς Γ', καὶ εἰς τὸ νυνά Γ'', οὗτοι καὶ εἰς τοῦ νευκνῶ τὸ ἵσον δύνανται νὰ γίνωσιν ὅλαι πιὸ διὰ τεσσάρων κύτων ἥγουν εἰς τὸ αγικά Δ''. τὴν διὰ τεσσάρων τοῦ ἀνχνες, εἰς τὸ ἔνχνες Α Δ''. τὴν διὰ τεσσάρων τοῦ νεανες εἰς τὸ νυνά Γ''. τὴν διὰ τεσσάρων τοῦ νεαγιε, εἰς τὸ χλιδυνόν βαι, τὴν διὰ τεσσάρων τοῦ νυνα, καὶ εἰς τὸ νεανες, τὴν διὰ τεσσάρων τοῦ Β'. ὡς εἰς τὸ αὐταθεν οἱ προφῆται τοῦ Κουκκουζέλη εἰς τὴν «εὲ προ... μετὰ τὸ σὲ επροκτήγγειλαν».

§ 101. Τὸ μέλος δὲ κατὸ τοῦ νευκνῶ ὑπέργεται εἰς τὴν ἐναρμόνιον κλίμακα τοῦτον τὸν τρόπον τὸ νευκνω αὐτὸν κατερχόμενον ἐκ τοῦ ἵσου αὐτοῦ, λημβάνει πρῶτον δίεσιν ἐλάσσονα, ἡμίρθορον περὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοῖς λεγόμενον εἰτὲ δίτονον, μεῖθ' ὁ ἡμιτόνιον ἐλάττον, δῆπες φθέσῃ εἰς τὴν κάτω αὐτοῦ διὰ τεσσάρων, ἡ τριφωνίαν ἥθελε δὲ ὑπάρχει διόλου ἐναρμόνιον ὡς δεικνύει ἡ Κλίμαξ (σχ. 14) κατό, ἐπειτα δίεσιν ἐλάσσονα, καὶ τέλος τὸ δίτονον πληροῦται δὲ τὸ μέλος αὐτοῦ τοῦ νευκνῶ κατελθόντες τὸ δίτονον μεῖζον πας ἡ ἐλάττονα, καὶ πάλιν κατελᾶξεν εἰς τὸ νεχέσνες εἰς αὐτὴν δηλαδὴ, τὴν τοῦ νευκνῶ κάτω τριφωνίαν. Ἐκ ταύτης δὲ ἀνερχόμενον, εἰ μὲν λημβάνει πρῶτον ἡμιτόνιον ἐλάττον, καὶ ἐπειτα τὸ δίτονον, τότε τὸ ἡμιτόνιον κατό, ἡ ἡμίφωνὸν, σημαίνεται δι' ἡμίσεως νευκνῶ. Προσέτι καὶ τὴν ἐλάσσονα δίεσιν, ἡ ἡμίρθορον, ἕνοτε σημαίνουσι δι' ἡμίσεως νευκνῶ, ἀντιστρόφως ἔχοντος τοῦ ἄλλου, ὡς ἐν τῷ περὶ φθορῶν κερχάλιώ δειγμήσεται. Ἐνὶ λόγῳ τὸ ἡμίφωνον, καὶ ἡμίρθορον δηλοῦσι καὶ τοιουτορόπως. ἥγουν δι' ἡμίσεως νευκνῶ.

§ 102. «Οταν δὲ αὐτὸν τὸ νευκνὸν ἀνέρχεται ἐκ τοῦ ἵσου αὐτοῦ προσβάνει διχῶς (διὰ τρόπον καὶ ὁ νεαγιε, πρὸς τὸν αγικά), ἢτοι διατονικῶς, ἡ ἐναρμόνιος· καὶ διατονικῶς μέν, ἡ ποιῶν πρῶτον διὰ τριῶν μεγάλην καὶ ἐπειτα τὴν μικράν· ὡς εἰς τὸ «νῦν αἱ δυνάμεις», εἰς τὴν λέξιν αἱνα μέτοχοι, ἡ πρῶτον τὴν διὰ τριῶν μικράν, καὶ ἐπειτα τὴν διὰ τριῶν μεγάλην, ὡς εἰς τὸ «καὶ νῦν τοῦ εἰς ἥχον πλαγίου πρώτου πολυελέου τοῦ κύρου Πέτρου Πελοποννησίου, εἰς τὴν λέξιν «εἴτης καταδίκης». Ἐνχρμονίως δέ, ἡ τὸ ἵσον αὐτοῦ αὐξεγύνων τῷ νεχέσνες, ποιεῖ μετὰ τὸ ἵσον αὐτοῦ ἄλλην τριφωνίαν, πάλιν τοῦ νεανεω, καθὼς εἰς τὸ Πτεραπονάφιον τοῦ δευτέρου ἥχου τοῦ κύρου Ιωάννου πρωτοψάλτου, εἰς τὴν λέξιν, «εἴτης τρόμω», ἡ μετὰ τὸ ἵσον αὐτοῦ ἀνέρχεται τόνον μεῖζον, ὡς ἐκ τοῦ νεαγιε, εἰς τὸ ἔνχνες, ὁ ὄποιος αὐτὸς μεῖζων τοῦνος γίνεται ἀρχὴ τριφωνίας, ἡ διατονικῆς ἔχούσης ἐξέων τὸ νυνα, ἡ ἐναρμόνιον αὐτὸν τοῦ νευκνῶ (§ 101.) τὸ μέλος παριστώσης· διθεν γίνεται τὸ λεγόμενον διπλοῦν

νευκνω, ἢ κατ' ἄλλους. ὁ δῆμος τοῦ νευκνω, ὅπου καὶ ἡ ἀντιφράνη τῆς κάτω τριφράνης τοῦ νευκνω, γῆγουν τοῦ νευκενες, καὶ εἰς τούτην τὸν τρόπον ἐν τῷ ἴσου τοῦ νευκενες, ἢ τοῦ νευκενες πρὸς τὴν ἀντιφράνην, ὅταν μὲν ποιῶμεν πρώτον διὰ πέντε, καὶ ἔπειτα διὰ τεσσάρων, γῆγουν ἀρματικῇ διακρίσει, γίνεται ὁ δεύτερος ἥγος, ὡς εἰς τὸ «Δύναμις», τὸ ἀρματικόν καὶ Σένου τοῦ Καρώνη· ὅταν δὲ ποιῶμεν πρώτον διὰ τεσσάρων, καὶ ἔπειτα διὰ πέντε, γῆγουν ἀρματικῇ διακρίσει, γίνεται ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου. καθὼς εἰς τὸ «Ἄρις τῶν Ὀνυχίων», καὶ ἄλλα.

§ 103. Τὸ δὲ διστιγχον, ὃπου εὑρίσκεται εἰς τὴν προπολίδειν τῆς πεπαδικῆς δηλωδή: Τὸ δὲ νευκνω ἑκτεταμένον μέλος, ὅπερ τοὺς ἕκτους ἄντας ἥγος πέλει.

Τοῦτο λέγω τὸ διστιγχον σημαζίνει, ὅτι ἄλλος ὁ διεκτονικὸς δεύτερος, καὶ πλαγίοις δευτέρου (§ 93.) σίτινες μετὰ τῶν ἄλλων ἐξ γίνονται ὄκτω· καὶ ἄλλος ὁ ἔναρμόνιος τοῦ νευκνω, δοτις ὡς διαφροτεικός καὶ τῶν ὄκτω ἥγων αὐτῶν, καθὼς μέγιστοῦδε ἀποχρώντως ἐξηγήθη, ὃρθιας ἥρξεν ἔννυκτος ἥγος φροθείη ζεν.

§ 104. Σημίωσαι δέ, ὅτι οἱ ἑκκλησιαστικοὶ εἰς τὸ σύμβολον τῆς μεριτορίας τοῦ πλαγίου δευτέρου ἥγουν, γραμματικού τε καὶ ἔναρμονού, συνηθίζουσι νά τὸ πιγράρωσι δύο στιγμάς, καὶ ἐν λ. εἰς δὲ τὴν διερώνιν τοῦ πλαγίου κύτου, ἀντὶ τοῦ λ., γράφουσι δύο φωνάς, διφωνίν δηλούσες, εἰς δὲ τὴν μεριτορίαν τοῦ μέσου τῆς τετραρχανίκης κύτου τοῦ πλαγίου. Πιγράρουσι μόνον δύο στιγμάς, εἰς σημεῖον, ὅτι οὐκ ἔστι πλάγιος, ἔπειδη ἔλλείπει τὸ λ. Οὐτα διφωνός ἔστιν, ὅτι ἔλλείπουσιν κι δύο φωνάς, καὶ τελευταῖον εἰς τὴν τετραρχανίαν κύτου τοῦ πλαγίου, εἰ μὲν ἔγεινεν διερχόσθη γραμματικόν, τὸ μέλος, μέχρι τῆς ἀντιφράνης κύτου (§ 102.) τότε ἡ τιθίσιν εἰς τὴν τετραρχανίαν κύτην φθοράν τοῦ δευτέρου ἥγουν ἡ δηλοῦσι τοῦτο ἐπιτιθέντες τὸ νευκνων εἰς τὸ ἴσον τῆς ἀντιφράνης· ὅταν δέ εἰς τὴν τετραρχανίν, ἡ μετὰ τὴν τετραρχανίαν κύτην, καρμίκ φθορά δὲν σημειοῦται, τότε εἰς τὴν τετραρχανίαν κύτην προσυπκούνται ἡ τοῦ πρώτου ἥγουν φθορά, καὶ προσθίνει διεκτονικῶς τὸ μέλος, ἥτοι κατὰ τὰ διεγυγμένα τετράρχοδη, ἢ κατὰ τὸ συνηθίζον, μέγιστη τῆς ἀντιφράνης κύτου τοῦ πλαγίου, χωρὶς νά γραπτοθῇ καρμίκ διαφροτεική φθορά, καθὼς τινὲς ἐφαντάσθησαν ἐναντίον τῆς διάταξεως τῶν ἑκκλησιαστικῶν ἀρματογράφων, καὶ παρὰ λόγον, ἔπειδη ἡ μελωδία μόνον εἰς τὰ ἄνω προβαίνει τότε διεκτονικῶς, θύγι. Δέ καὶ πρὸς τὰ κάτω, εἰκάπου ἐξωτερικὸν εἴποιμεν τὸ μέλος· ὅταν δέ εἰς τὴν τετραρχανίαν κύτην σημειωθῇ εἴτε τοῦ

πρώτους; είτε ἄλλου τινος ἡχου ή φθοράς, τότε δηλοί, διτε καὶ εἰς τὰ χνω καὶ εἰς τὰ κάτω τὸ μέλος πρέπει νὰ γίγνηται, ακθώς ἀποχίτει ὁ δρόμος τοῦ ἡχου, οὔτενος ὑπάρχει ἡ φθορά κατόπιν, περὶ ὧν ἐν τῷ ἔξης Κεφαλαίῳ.

§ 105. Ἰστόν καὶ τοῦτο, διτε τὸ μέλος τοῦ νευκνω, ἔχον ἵσον τὸ Α''. καὶ ἀνερχόμενον ἀπὸ κάτω τὸ ἴσον, ἔνμεταχειρίζεται οὔτε τὸ Β'', οὔτε τὸν λέγετον, οὔτε ἡμιτύνον μετίουν, ζλλὲ ἡμιτύνον ἔλεττον, ἕγουν δίεσιν μετίουν. Τοιαύτη δήπου ἐπιστημονικὴ καὶ θεωρίας ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσική, δικρέ-ρουσα ὡς εἰδομεν, τῶν ἔξωτερων καὶ τῶν τῆς ἀληθοῦς ἔρμονίς ἔμοιρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ φθορῶν, ή ἐναλλαγῶν τῶν ἡχων.

§ 106. Διελάθομεν (§ 57.) περὶ μαρτυριῶν τῶν ἡχων, ὃν τὰ σύμβολα εἰσὶ τεῦται (σχ. 14) νῦν δὲ περὶ τῶν φθορῶν τῶν ἡχων κύτων ἐροῦμεν φθορά οὖν ἔστι (κατὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς μουσικούς) σημείον δηλούν ἐνακλλαγήν τοῦ δρόμου, ἡ ὑφους τῆς μελωδίας, ητοι ἀπὸ διατονικοῦ εἰς χρωματικόν, ἡ ἀφ' ἑνὸς ἡχου εἰς ξέλον ἡχον, κατὰ τὸ αὐτὸν φθοράι δὲ καὶ κυριώτερη εἰσὶν αὕται (σχ. 15) ἀντὶ δὲ τῶν φθορῶν τῶν πλαγίων ἡχων δυνατόν νὰ χρη-σιμεύσουν αἱ φθοράι τῶν κυρίων κύτων, γενικώτερον τοῦ πράγματος θεωρού-μένου οὐκ εἰσὶ δὲ δημοστοι δι' ὅλους «ρύμας γάρ καὶ τέγην οὐδὲν μάτην ποιεῖ» κατὰ τὸ ἀξίωμα. Ἀληθῶς εἰς τὴν τῶν διεξεγμένων τετραχόρδων θεωρίκην τοῦ τροχοῦ, παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λεγομένου, οἱ πλάγιοι σχέσει δικρέρουσι μόνον τῶν κυρίων, καὶ οἱ κάριοι τῷ κατῷ λόγῳ γίνονται πλάγιοι, ὡς πρὸς ἄλλον ἀνωτέρους κύτων τετραχρωνίας ἡχον, πλὴν εὑρίσκεται, ὡς εἰδομεν (§ 78.) διαφορὰ μεταξύ κυρίων καὶ πλαγίων. Αὕται δὲ καὶ φθοράι παριστῶσι μὲν τὴν ἐνακλλαγήν τῶν ἡχων, οὐ προτδοξίους δὲ πῶς καὶ πότε ή μίσα προτεκτέας τῆς ξέλοης ὅπερ μανθάνομεν ἐκ τῆς σορωτάτης παχαλλαγῆς τοῦ Πλουτιαδι-νοῦ λερώως; οἷον ὅταν εἰς τὸ ἵσον τοῦ πρώτου ἡχου ζητηθῇ ἐνακλλαγὴ εἰς τρί-τον ἡχον, ἀμέσως τοῦτο δυσκόλως; καὶ ἀηδῶς εἰς τὴν ἀκοήν γίνεται ὅθεν πρέπει νὰ προτεχθῇ ἡ φθορά τοῦ τετάρτου, ἡ πλαγίοι τετάρτου κατὰ τὰς εἰρημάνκας (§ 59.) συμβάνεις, η καὶ τοῦ νευκνω καὶ μετὰ ταῦτα νὰ γίνηται εἰς τὴν ἀκοήν εὐχέρεστος ἐνακλλαγὴ εἰς τρίτον, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὄμοιώς, ὡς ἐν τῷ διαγράμματι (σχ. 13) δηλον. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μου-σικήν, ἡ ἀπὸ ἡχου εἰς ἡχον μετάδοσις πολλάκις διὰ φθορῶν γίνεται, ἀς εἰ-παριεν ὄλιγα τινά, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐνακλλαγῶν, εἰς τὰς ὄποιας συντά-

στατκι τῷδεντι ἡ εὐτάκτος καὶ ποικίλη μελουργίας τῆς Ἐκκλησίας, εἰς οὐδέν
δργανον ἐφρυμόνιμνην, καθὼς μέχρι τοῦδε εἰδούμεν, καὶ ἔτι θέλομεν ἰδῆ μετά
ταῦτα διὸ καὶ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἰρηται, πρὸς ἀντιδικοτολήν τῶν ἑω-
τερικῶν, καὶ ὅποικι ἔχουσιν, ἵτοι διεκρίσιν τῆς δικτονικῆς κλίμακος διεργο-
ρετικήν, ἢ δργανόν τι ὡς ἁναγκαιοτάτην βάσιν.

Περὶ τοῦ πρώτου ἥχου.

§ 107. Ἀρχόμενοι οὖν ἐπό τὸν πρώτον ἥχον λέγομεν, ὅτι θέλοντες νὰ
μεταβάμειν ἀπὸ τὸν πρώτον Α" ἥχον εἰς τὸν δεύτερον τὸν χρωματικόν, ἢ τὸ
ἴδιον ἰσον τοῦ πρώτου ἥχου ποιοῦμεν τοῦ δευτέρου ἥχου ἰσον, ἐπειδὴ συνά-
πτεται: εἰς τὴν κλίμακαν τὸ Α", μὲ τὸ Β", ἢ ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ δευτέρου
ἥχου μέχν φωνὴν ἀνωτέρω εἰς τὸ Β", ἢ μᾶλλον ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ δευτέ-
ρου εἰς τὴν διφωνίαν αὐτοῦ τοῦ πρώτου, μεταποιοῦντες τὸ Α". εἰς μέσον
δευτέρου, καὶ ζιερχόμενοι χρωματικῶς δύνα, ποιοῦμεν ἰσον τοῦ δευτέρου ἥχου.

§ 108. Ἀπὸ τὸν πρώτον θέλοντες νὰ μεταβάμειν, εἰς τὸν τρίτον, με-
ταβάλλομεν τὸ ἰσον τοῦ πρώτου Α". εἰς Δ" εἰτα ΑΔ". καὶ δύο κάτω Γ". ἢ
(ἴαν τὸ ἰσον τοῦ πρώτου εὑρίσκεται χρυσηλόν) τὴν διφωνίαν τοῦ Α" ἥγουν
τὸ Γ". μεταβάλλομεν εἰς Δ". εἰτα ΑΔ". καὶ δύο κάτω γίνεται τὸ ἰσον τοῦ
τρίτου ἥχου.

§ 109. Ἀπὸ τὸν πρώτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβάμειν εἰς τὸν τέταρ-
τον μεταποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ Α" εἰς Β". καὶ διά τῆς ἐνάρξεως, ἀνερχόμε-
νοι δικτονικῶς δύνα φωνάς, ποιοῦμεν Δ", καὶ ἐκ τούτου τοῦ Δ" κάτω τρεῖς
μέν στιχηροῦ τετάρτου ἰσον, δύο δέ, τὸν λέγετον εύρισκομεν, ἢ διλλας, ἐάν
τὸ ἰσον τοῦ πρώτου ἥχου εύρισκεται χρυσηλόν, τότε ἐκ τοῦ ἰσον Α" ἀνερχό-
μενοι μέχν ποιοῦμεν Β" καὶ ἔτι δύο γίνεται Δ". Ἐκ τούτου δὲ τοῦ Δ" κάτω
τρεῖς μέν, εύρισκεται στιχηροῦ τετάρτου ἰσον εἰς τὸ Α". δύο δέ, εύρισκεται
ὁ λέγετος βιρύτερος (§ 73) τεταρτημορίῳ σχεδὸν τόνου τοῦ ἀρμονικοῦ
φθόργγου Β".

§ 110. Ἀπὸ τὸν πρώτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβάμειν εἰς τὸν πλάγιον
τοῦ πρώτου ποιοῦμεν τοῦτο (ἴαν ὁ πρώτος ὑπάρχῃ εἰς ἰσον ὑψηλὸν) κατά τὸ
διεζευγμένον τέσσαρας φωνάς κάτω, ἢ μᾶλλον μεταβάλλοντες τὸ Α". εἰς τὸ
Δ". διά τὴν συνχρήν ποιοῦμεν ἰσον τοῦ πλάγιου πρώτου τρεῖς φωνάς κάτω,
τὸ ὅποιον αὐτὸ ἰσον ἔχει φυσικῶς τὴν πενταφωνίαν εἰς ἡμίτονον, ἥγουν εἰς
τὸ Γ" καὶ δὲν θέλει διλλην φθοράν διεκφορετικὴν ἀπὸ ἑκείνην τοῦ νενέ.

§ 111. Ἀπὸ τὸν πρώτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβάμειν εἰς τὸν πλάγιον

τοῦ δευτέρου μεταποιοῦμεν τὸ Α''. εἰς τὸ Β''. διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ δευτέρου ἥχου, καὶ δύο φθόγγους κάτω ποιοῦμεν ἵσον τοῦ πλαχίου δευτέρου, ἢ (ἐάν τὸ ἵσον τοῦ πρώτου εὐρίσκηται ὑψηλὸν) ποιοῦμεν τὸ ἵσον αὐτοῦ τοῦ πλαχίου τέσσαρες φωνάς κάτω, ἢ κάλλιον μεταποιοῦντες τὸ Α''. εἰς τὸ Δ''. ποιοῦμεν ἵσον τοῦ πλαχίου δευτέρου τρεῖς φωνάς κάτω.

§ 112. Ἀπὸ τὸν πρῶτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν βχρύν, μεταποιοῦμεν τὸ Α''. εἰς τὸ Β''. εἰτὲ ἡμιτόνιον, εἰτὲ μίκην φωνὴν ἀνιόντες ποιοῦμεν υγνά, ἕγουν Γ''. καὶ ἐνταῦθη ποιοῦμεν τὸν βχρύν τὸν τετράφωνον (§ 70), εἰδὲ θέλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν λεγόμενον (§ 65) πρωτόβαρον τότε τὸ ἵσον τοῦ Α''. μεταποιοῦμεν εἰς Δ'', καὶ ἐκ τούτου δύο κάτω, ἕγουν εἰς τὸ Β'', ποιοῦμεν τὸν πρωτόβαρον ὡς λέγετον.

§ 113. Ἀπὸ τὸν πρῶτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου, κατερχόμενοι μείζονας τόνον, ποιοῦμεν ἵσον τοῦ πλαχίου αὐτοῦ ἢ (ἐάν τὸ ἵσον ὑπέρχῃ ὑψηλὸν) μεταποιοῦμεν τὸ Α'' εἰς Β''. καὶ κατερχόμενον δὲ τόνον, ἕγουν διὰ τρίων μεγάλην, ποιοῦμεν ἵσον τοῦ πλαχίου τετάρτου, ἢ μεταβάλομεν τὸ Α'' εἰς τὸ Δ'' καὶ ποιοῦμεν τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου τέσσαρες φωνάς κάτω.

Περὶ τοῦ χρωματικοῦ δευτέρου ἥχου.

§ 114. Ἀπὸ τὸν δεύτερον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πρῶτον, ποιοῦμεν ἵσον τοῦ πρώτου τὸ ἰδιον Β'', ἢ ποιοῦμεν τὸ ἵσον αὐτοῦ τοῦ πρώτου δύο κάτω, δηλαδὴ εἰς τοῦ δευτέρου τὸν μέσον, ἐάν τὸ ἵσον τοῦ δευτέρου ἥχου ὑπέρχῃ ὑψηλόν.

§ 115. Ἀπὸ τὸν δεύτερον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν τρίτον ποιοῦμεν ἵσον τοῦ τρίτου τὸ μετά τὸ νεανές ἀμέσως ἡμιτόνιον, διπερ ἐστὶν εἰς τὸ υγνά, καθὼς εἰς τὸ «πρήηλθεν ἡ σκιά», τοῦ Χρυσάρου, εἰς τὴν λέξιν «ἀλθούσης», ἢ ἐάν ὑπέρχῃ τὸ ἵσον τοῦ δευτέρου ἥχου, ὑψηλόν, ποιοῦμεν ἵσον τοῦ τρίτου εἰς τὸ δέκατον μετά τὸν μέσον τοῦ δευτέρου ἥχου ἡμιτόνιον, τοῦτ' ἔστι τόνον μείζονα, ἐκ τοῦ ἵσου τοῦ δευτέρου ἥχου κατιόντες.

§ 116. Ἀπὸ τὸν δεύτερον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν τέταρτον, μεταποιοῦμεν τὸ Β'' εἰς τὸν λέγετον ἢ (ἐάν ὑπέρχῃ τὸ ἵσον τοῦ δευτέρου ἥχου ὑψηλόν) μεταποιοῦμεν τὸν μέσον αὐτοῦ τοῦ δευτέρου εἰς τὸν λέγετον.

§ 117. Ἀπὸ τὸν δεύτερον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου μεταποιοῦμεν τὸ Β''. εἰς ΑΔ''. καὶ ποιοῦμεν τέσσαρες φωνάς κάτω, τῷ ἵσον τοῦ πλαχίου πρώτου ἢ (ἐάν τὸ ἵσον τοῦ δευτέρου ὑπέρχῃ χαμηλόν)

μεταποιοῦμεις τὸ Β''. εἰς Α'', Δ' καὶ κάτω τρεῖς φθόγγους ποιοῦμεν τὸ ἰσον
τοῦ πλαχύου πρώτου.

§ 118. Ἀπὸ τὸν δεύτερον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ
δευτέρου, ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ πλαχύου κάτοι, ἐπὸ τὸ ἰσον τοῦ δευτέρου
δύο, ἢ τίσσαρκς φθόγγους κάτω, ἢ καὶ τρεῖς, μεταποιοῦντες τὸ Β'' εἰς Α'
ιενκνώ.

§ 119. Ἀπὸ τὸν δεύτερον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν βαρύν, με-
ταβαίνομεν ως εἰς τὸν τρίτον (§ 115) τρίτος γάρ καὶ βαρὺς τετράφωνος
(§ 70) εἰς τὸν κάτοι διάκεινται φθόγγοι Γ''. ἐπειδὴ σχίσει διαχέρει ὁ κύριος
τοῦ πλαχύου, καὶ ὁ κύριος κατὰ τὸ διεζευγμένον, ως πρὸς ὑψηλοτέρουν τετρά-
φωνίκην, καλεῖται πλάγιος.

§ 120. Ἀπὸ τὸν δεύτερον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ
τετάρτου, κατεργάμενοι δικτονικῶς ἐκ τοῦ ἰσον τοῦ δευτέρου, ἡτοι δύο ως
ἐπὸ τοῦ Β''. ἢ τίσσαρκς ως ἐπὸ τοῦ Δ''. ποιοῦμεν ἰσον τοῦ πλαχύου τετάρτου.

• Περὶ τοῦ τρίτου ἥχου

§ 121. Ἀπὸ τὸν τρίτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πρώτον
ἀνερχόμενοι μίσχῳ φωνῆν συζευγμόμεν τὸ Δ'. μὲ τὸ Α''. ὅποι ποιοῦμεν ἰσον
τοῦ πρώτου εἰ δὲ ὑπάρχῃ τὸ ἰσον τοῦ τρίτου χρημάτων, τότε ποιοῦμεν τὸ
ἴσον τοῦ πρώτου, ἀνεβάνοντες ἀπὸ τοῦ νεκρᾶ φωνᾶς δύο, εἰς τὸ Α''.

§ 122. Ἀπὸ τὸν τρίτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν δεύτερον
ἀνεβάνοντες ἐπὸ τὸ νεκρᾶ φωνᾶς δύο μεταποιοῦμεν τὸ Α'''. εἰς Β''. εἰδὲ ὑ-
πάρχῃ τὸ ἰσον τοῦ τρίτου ὑψηλόν, τότε ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ δευτέρου ἀνε-
βάνοντες ἐπὸ τὸ νεκρᾶ τόνον μεζονικ., καὶ μεταποιοῦντες τὸ Α'''. εἰς Β''.

§ 123. Ἀπὸ τὸν τρίτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν τετάρτον ἀνερ-
χόμεθα μεζονικά τόνον εἰς τὸ Δ''. καὶ τοῦτο διὰ τῆς ἐνάρξεως μεταποιοῦντες
εἰς νεκρές διὰ τοῦ συνειρρέμενου τετραχόρδου δύο φωνᾶς εἰς τὰ ἄνω ποιοῦμεν
ῆχις· καὶ ἐκ τούτου κατιόντες τρεῖς ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ τετάρτου ἥχου.

§ 124. Ἀπὸ τὸν τρίτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον
τοῦ πρώτου, ποιοῦμεν τὸ ἰσον αὐτοῦ τοῦ πλαχύου ἐκ τοῦ νεκρᾶ φωνᾶς εἰς
τὰ κάτω, ἥγουν εἰς τὸ Β'', ἢ δύο φωνᾶς εἰς τὰ κάτω, ἥγουν εἰς τὸ Α''.

§ 125. Ἀπὸ τὸν τρίτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ
δευτέρου, ποιοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ πλαχύου κάτοι, ἢ ἀπὸ τὸ νεκρᾶ ἡμιτύνον εἰς
τὰ κάτω, ἥγουν εἰς τὸ Β'', ἢ δύο φωνᾶς εἰς τὰ κάτω, ἥγουν εἰς τὸ Α''.

§ 126. Ἀπὸ τὸν τρίτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν βαρύν, ὑπο-

λημβάνοντεν τὸ ἰσον τοῦ τρίτου ἥχου, ὡς ἴσον τοῦ βικρέως· καὶ ἐκ τοῦ ἴσου αὐτοῦ ἀνερχόμενος γράψεις τῷ συνειπείν τῶν τετραγύρδων εἰδὲ θέλοντεν νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὸν τρίτον, εἰς τὸν πρωτόθρον, ἀπὸ τὸ ἰσον τοῦ τρίτου ἥχου¹, μίαν ὅμοιὴν ἀνωτέρῳ ποιοῦμεν Δ''. τοῦτο δὲ συζευγνύοντες τῷ Α'', ἐκ τούτου δύο εἰς τὰ κάτω, ἀπηγοῦμεν τὸ ἰσον τοῦ πρωτοθρόνου, ὡς εἰς τὸ λέγετο;

§ 127. Ἀπὸ τὸν τρίτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου, ἐξ ποιήσωμεν τὸ ἰσον αὐτοῦ τοῦ πλαγίου ἀπὸ τὸ νυντρεῖς εἰς τὰ κάτω, καὶ μάλιστα, ἐὰν ὑπέροχη, καὶ τὸ ἰσον τοῦ τρίτου χρυσηλόν, ἐμποιεῖται δχι· ὄλιγη ἀγήλικ, διὸ ποιοῦμεν οὕτως, εἰς τὴν κάτω διερωνίκην τοῦ τρίτου, ἥχουν εἰς τὸ Α'', ὑπολημβάνοντεν Β''. καὶ ἐκ τούτου εἰς τὰ ξών ἐπεται ήμίφωνον, ἥχουν δίεσις μείζων, εἰς τὸν φθόγγον τῆς ὄποικης δύνηται· νὰ γένη τὸ ἰσον τοῦ πλαγίου τετάρτου, συνυφῆν ποιοῦντος μετά τοῦ ἡμίσεως νευντρω, ἥχουν τῆς μείζους; κατῆ; διέσεως; γίνεται δὲ ἴσον τοῦ πλαγίου τετάρτου τὸ ίδιον ἴσον τοῦ τρίτου, ἐὰν τὸ ἰσον αὐτοῦ τοῦ τρίτου ἥχου δὲν ὑπέροχηνθῇλόν. Ποιον ἔψυχον δργχνον δύνηται νὰ κάμῃ τὰς τοικύτας ἐνκλλαγῆς χωρὶς καμμίκην χασμαδίκην.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἥχου τοῦ στιχηροῦ

§ 128. Ἀπὸ τὸν τέταρτον ἥχον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πρώτον, ποιοῦμεν τὴν ἐνκλλαγὴν εἰς τὸ κύτο ἴσον, ἐπειδὴ συνέπτεται τὸ Δ' μετά τοῦ Α''. ἦ (ἐάν τὸ ἰσον τοῦ τετάρτου ὑπέροχη χρυσηλόν), ἀπὸ τὸ ἰσον τοῦ τετάρτου ἀνερχόμενοι τόνον μείζον, ποιοῦμεν ἴσον τοῦ πρώτου ἥχου.

§ 129. Ἀπὸ τὴν τίταρτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν δεύτερον, τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου, ἥχουν τὸν λέγετος μεταποιοῦμεν εἰς χρωματικὸν Β'' διὰ τῆς φθορᾶς; τοῦ δευτέρου ἥχου, ἢ ἐκ τῆς καταλήξεως κύτης; τοῦ τετάρτου ἀνερχόμενοι δέν, εἰρίσκημεν τὸ ζητούμενον ἴσον τοῦ δευτέρου ἥχου.

§ 130. Ἀπὸ τὸν τέταρτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν τρίτον, παρατηροῦμεν, ὅτι διὰ νὰ μεταβῶμεν (§ 123.) ἀπὸ τὸν τρίτον εἰς τὸν τέταρτον, μετεποιήσκημεν τὸ Δ'' εἰς νεκτες, ἥχουν εἰς λέγετος· λοιπὸν ἀντιστρόφως; τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου ἥχου, ἥχουν τὸν λέγετος, μετεποιοῦμεν εἰς Δ', ὅπως μεταβῶμεν ἐκ τοῦ τετάρτου ἥχου εἰς τὸν τρίτον.

§ 131. Ἀπὸ τὸν τέταρτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου, τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου ἥχου, ἥχουν τὸν λέγετος, μεταπηγοῦμεν εἰς ΑΔ', ἐξ οὗ τίσταρξ; φωνᾶς κάτω, ἥχουν εἰς τὸ Α', ποιοῦμεν

τὸ ίσον τοῦ πλαγίου πρώτου, τὸ ὅποιον ἔχει τὴν διάξη μικρήν, ὥγουν τον πεντεχρωνίκυν μὲν ἡμιτόνιον, καθὼς κάπιται ἡ ρύσις κάτω τοῦ πλαγίου.

§ 132. Ἀπὸ τὸν τέταρτον θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ δευτέρου, καὶ πὸ τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου ὥγουν, ὥγουν τὸν λέγετος, ἀνεργούμενος ἡμιτόνιον εἰς τὸ Γ', δεικνύομεν τὸ νυν, ὡς νενκνῶ ὅθεν κάτω τρεῖς νεγενεῖς, ἢ (ἐὰν τὸ ίσον ὑπάρχῃ γχωρίδν), καὶ πὸ τὸν λέγετος δύο ἵνω εἰς τὸ Δ', ποιοῦμεν τὸ ίσον τοῦ νενκνῶ, καὶ τρεῖς κάτω εἰς τὸ Λ', γίνεται τὸ νεγενεῖς, καθὼς καὶ εἰς τὸ «Κατεπλάγη Ιωσῆρ» καὶ ἄλλα.

§ 133. Ἀπὸ τὸν τέταρτον ὥγουν θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν βρύν, καὶ πὸ τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου ὥγουν, ὥγουν τὸν λέγετος ἀνεργούμενος ἡμιτόνιον εὐρίσκομεν νυν Γ''. δόποι ποιοῦμεν τὸ ίσον τοῦ βρέρας.

§ 134. Ἀπὸ τὸν τέταρτον ὥγουν θέλοντες νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου, καὶ πὸ τὴν κατάληξιν τοῦ τετάρτου, ὥγουν τὸν λέγετος κατεργούμενοι δικτονικῶς δύο εἰς τὸ Γ', ποιοῦμεν τὸ ίσον τοῦ πλαγίου τετάρτου, διπερ ἔχει διφωνίκυν τὸ Β''.

§ 135. Περὶ δὲ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν πλαγίων εἰς τοὺς κυρίους κάτων, ἢ εἰς ἄλλους κυρίους, ἢ πλαγίους, τοσοῦτον λέγομεν συντομίκες γάριν, διτι μεθόντες τὴν ἀπὸ τοὺς κυρίους εἰς τοὺς πλαγίους ἐναλλαγήν, εὐκόλως ἀντιστρέφοντες εὐρίσκομεν ἐκ τῶν πλαγίων τοὺς κυρίους, καὶ ἐξ ἐνὸς πλαγίου εἰς ἄλλους κυρίους ἢ πλαγίους ἐναλλαγήν, οἷον ἀπὸ τὸν πρῶτον ὥγουν εὐρίσκομεν (§ 107) τὸν πλάγιον κάτω, ἤτοι τέσσαρες ὁνάκτες κάτω, ἢ τρεῖς, ἐπομένως ἐκ τοῦ πλαγίου πρώτου εὐρίσκομεν τὸ ίσον τοῦ κυρίου κάτων, τέσσαρες ἢ τρεῖς ὁνάκτες ἀνάντες. ᘾὰν δὲ ἐκ τοῦ πλαγίου πρώτου θέλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου, εὐρίσκομεν πρῶτον τὸν κύριον τοῦ πλαγίου πρώτου, ὡς ἡδὴ εἴπομεν εἰτικ δὲ ἐκ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὥγουν τοῦ πρώτου μεταβαίνομεν εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου (§ 113) ἢ εἰς ὅποιον ἄλλον ὥγουν θέλομεν, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὄμοιώς.

§ 136. Καὶ διὰ περισσοτέρων πληροφορίων, ἡς ἀνακλύσωμεν καὶ τινὰ ὄκταηχα συνθέματα, εὐρίσκομεν εἰς τὴν προποίειν τῆς Παπαδικῆς, περιτηροῦντες εἰς συμφωνούσι μὲ τὴν ἐκτεθεῖσαν κάτην θεωρίαν τῶν ἐναλλαγῶν τῶν ὥγων. Καὶ πρῶτον, ἐστω ἐκεῖνο τὸ οὗ δητεῖς τὸν Ἐκκλησιῶν σοροῦ καὶ ἐπιστήμονος Πλουσιαδηνοῦ Ιερέως. Εἰς τὸ ὄκταηχόν μούτο δοιαγήτης κάπιται εἰς τὸ Α'', ὥγουν εἰς τὸν πρῶτον φθόγγον, ἢ μείζονα τόνον ἐκ τοῦ Γ'. καὶ δεικνύει τὴν μέσην ΑΔ'', ποιῶν τὸν πρῶτον τετράχρων (§ 89) ὥγουν εἰς τὴν λέξιν «τετράχρων», ἐξ οὗ τέσσαρες φωνᾶς κάτω διά-

τοῦ νενκνώ δεικνύει ἐνχρημόνιον μέλος ποιῶν νεγχένες, ἡγουν πλάγιον δεύτερον, κατὰ τὸ Α'', εἰς τὴν λέξιν *αὐσθητάξῃ*. Τοῦτο τὸ νεγχένες τὸ μεταποιεῖ εἰς τὸ κατὰ τὸ Γ'. νεγχένες, ἐξ οὐ τέσσαρες φωνάς εἰς τὰ ἄνω, διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ δευτέρου, ποιεῖ ἥχον δεύτερον εἰς τὸ Δ''. εἰς τὴν λέξιν *αδεύτερος*. Είτε εἰς τὸ ίσον κύτο τοῦ δευτέρου τιθεὶς τὴν φθορὰν τοῦ τετάρτου, δίδει δικτονικῶς εἰς τὸ Γ'' τὸ ίσον τοῦ τρίτου ἥχου καὶ ἐκ τούτου τοῦ ίσου κατελθὼν μὲν τρεῖς φωνάς, είτε δὲ ἀνελθὼν τέσσαρες ποιεῖ τὸν τέταρτον εἰς τὸ Δ''' ἐπὸ αὐτὸν τὸν τέταρτον τρεῖς φωνάς κατιόν ποιεῖ τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου, καὶ εἰς τὴν διφωνίκην αὐτοῦ τοῦ πλαγίου πρώτου, ἡγουν εἰς τὸ Γ'' δείξας βροὺν τετράφωνον, κατέρχεται κατὰ τὸ συνηρμένον τετράχορδον τέσσαρες φωνάς κάτω εἰς τὸ Β''. δεικνύων τὸν ὡς λέγετον βρούν, καταχρηστικώτερον πρωτόδρομον λεγόμενον, ἐξ οὐ *ἡμιτόνιον* εἰς τὰ ἄνω ἀνελθὼν περιστῆ εἰς τὸ Γ' τὸ ίσον τοῦ πλαγίου τετάρτου, είτε δεικνύει Α'', μεθ' ὁ Γ'', καὶ είτε Δ'', τὴν τετραφωνίν *δηλοδή* αὐτοῦ τοῦ πλαγίου τετάρτου, ἐξ ἣς κατέρχεται πάλιν εἰς τὸ Γ', καὶ στάσιν ποιήσας εἰς τὸ Α'', φθάνει εἰς τὴν κάτω ἀντιφωνίαν τοῦ Δ'', ἡγουν τοῦ τετάρτου ἥχου είτε πάλιν ἐπικαλπήν τὸ ίσον Α'' καὶ φθάσας εἰς τὸ Α' εἰς τὴν λέξιν *«Πλουσι . . .»* ἀνέρχεται καὶ κατελήγει εἰς τὸ Α', ὅθεν ἥρξετο. Τούτου τοῦ συνθήματος ἀνχρωτισθήτητος ὁ ποιητής, ἐπειδὴ ἰσπούδησε νὰ παρεισάῃ τὸ σύνομα κύτο μετά τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄφρικον εἰς κύτο τὸ ίδιον ποίημά.

§ 137. "Εστω δεύτερον ἔκεινο τὸ ὄκταχον, ὅπερ μέθοδος ἀγιορείτικη λέγεται εἰς τὸ σύνθεμα αὐτὸν ὁ ποιητής ποιεῖ τὸν πρώτον ἥχον εἰς τὸ Α'' εἰς τὴν λέξιν *«ἡπήντησε»*, τὸν δὲ δεύτερον χρωματικὸν ἥχον ποιεῖ εἰς τὸ καθ' αὐτὸν χρωματικοῦ δευτέρου ἥχου ίσον, ἡγουν εἰς τὸ Β'', τοῦ ὄποιου τὸν μέσον ποιεῖ ὄμοιος; χρωματικῶς εἰς τὸ Γ', εἰς τοῦ ὄποιου τὴν τριφωνίκην Γ'', ποιεῖ τὸν τρίτον ἥχον είτε μείζον τόνον ἀνω λαβὼν κατὰ τὸ Δ''. διὰ τοῦ συνηρμένου τετραχόρδου καὶ τῆς ἐνάρξεως δεικνύει τὸν τέταρτον ἥχον ὡς εἰς Α'', ἐξ οὐ τρεῖς κάτω εἰς τὸ Α''. ποιεῖ τὸν πλάγιον τοῦ πρώτου εἰς τὴν λέξιν *«γονεῖς»*, ἀρχεται δὲ τοῦ πλαγίου δευτέρου πάλιν εἰς τὸ ίσον τοῦ Β'', καὶ τελειοὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Α'' νενκνω ποιεῖ καὶ τὸν βροὺν εἰς τὸ ίσον Γ''. ὅσον ἐποιεῖ καὶ τὸν τρίτον εἰς τὴν λέξιν *«ὁ κύριος σου»* είτα εἰς τὸ ίσον αὐτοῦ τοῦ βρέως δεικνύων τριφωνίσεν τοῦ πλαγίου τετάρτου ἐξ αὐτοῦ τοῦ ίσου Γ''. τρεῖς κάτω τελειοὶ καὶ τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου, εἰς δὲ πληροῦται καὶ τὸ ὄκταχον αὐτὸν ποίημα.

§ 138. Έστω τρίτον καὶ τοῦ κύριου Χριστοῦ τὸ ὄκτητον, ὡς νουθεσία συντεθέν πρὸς τοὺς μᾶλλοντας μαθεῖν τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην ἀντεῦθεν ὁ ποιητὴς ποιεῖ τὸν πρῶτον ἥχον εἰς τὸ Γ'. εἶτα τὸ ίσον κατό τοῦ πρώτου τὸ μεταβολλεῖ εἰς ίσον δευτέρου, διὰ τῆς τοῦ δευτέρου ἥχου φθορῆς, εἰς τὴν λέξιν «ἐπιχιενεθε» ποιεῖ συναρφήν τοῦ Γ' μετά τοῦ νεντῶν καὶ εὐθὺς εἰς τὴν λέξιν «θελεῖ» δεικνύει τὸ Ι' κύτον ὡς τρίτον ἥχον εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς λέξεως «ἀπομονάς» παραστήσῃ πρῶτον ίσον Α''. ὡς Δ'. Ἡγούν τέταρτον ἥχον εἶτα τὰς συλλαβῆς «λει», «πο», καταντήσῃ εἰς τὸ Α''. τὴν δὲ λέξιν αἴμαρχε». ἐπανατίθησιν εἰς τὸ ίσον Δ', μεταποιῶν κύτον πάλιν εἰς τὸ Α'', εἴκ οὖδεις εἰς τὸν συλλαβήν «πρός», διὰ τῆς φθορῆς τοῦ πρώτου ἥχου ἀποκαθίστησι τὸ μέλος διπτονικὸν καὶ ἐκ τοῦ ίσου αἵτοῦ Α'', δύο τόνους κατώ, κατὰ δὲ διεζευγμένον, ποιεῖ νυν, Ἡγούν τὸν βασὺν ἥχον, εἰς τὴν λέξιν αἰδιδάσκαλον» καὶ τέλος ποιεῖ πλάγιον τοῦ τετάρτου ἐν τοῖς μετίζοντεν ὑπὸ τὸ πρῶτον ἔκεινο ίσον Α''. εἰς τὴν συλλαβήν «χει» . . . εἴθ' οὐτως ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται, κατατλήγων τὴν μελωδίαν εἰς τὸ Α'', οὐθεν ἥρξατο. Καὶ ταῦτα μὲν ἵκανα περὶ τῶν ἐνχλλαγῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἥχων· τοῦ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς λέγομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ ἀργίων καὶ μελοποίας.

§ 139. Εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς μουσικῆς κατά τὸν Πλάτωνα (α) καὶ Εὔκλειδην (β) διακρίνονται οἱ ἥχοι, αἱ συμμωνίαι, τὰ δικτονικά, τὰ γένη, οἱ ἥχοι, ἡ τρόποι τῆς μελωδίας, αἱ ἐνχλλαγεῖ, ὁ ρυθμός, καὶ τὰ μελοποία. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἥχων διελάθουμεν εἰς τὸ Α' καὶ Β' κεράλαιον κύτον τοῦ συγγράμματος. Περὶ δὲ συμφωνῶν εἰς τὸ Γ' καὶ Δ' κεράλαιον. Περὶ δὲ διαστημάτων εἰς τὸ Ε' κεράλαιον. Περὶ δὲ γενῶν εἰς τὸ ζ' κεράλαιον. Περὶ δὲ τρόπων τῶν μελωδιῶν εἰς τὸ Ζ' καὶ Η' κεράλαιον. Περὶ δὲ ἐναλλαγῶν τῶν

(α). Πολιτικ. βιβλ. γ'.

(β). Εἰσαγ. ἀρμον. μάρ. I.

ῆχων εἰς τὸ Θ' κεφάλιον. Μένει δὲ εἰς τὸ περὸν Ι' καὶ τὸ τελευτκίον κεφάλιον νὰ διελθόωμεν περὶ ρυθμοῦ, ἡ ἐκκλησιαστικώτερον εἶπεν, περὶ ἀργίας, κατὰ τὴν προποίησιν τῆς Παπαδικῆς, καὶ μιλοποίεις. Καὶ ὅσον περὶ τοῦ ρυθμοῦ, πρῶτον μὲν ἐκθέτομεν τὰ ὅσα ἔξ 'Ελλήνων συγγραφέων (ώς ὑποσημειοῖ τὰ ὄντως κατά τὸν πόλεμον) ἔρχονται εἰς τὸν Γίλλος συγγραφεὺς τοῦ νέου 'Αναχρόσεως, περὶ τοῦ μέρους αὐτού τῆς μουσικῆς διελαχθέντες εἰτε δὲ ἐπισυνάπτομεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγους τινὰς στοχασμούς, ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτούς ἔρχονται.

«Α'. 'Ο ρυθμός ἐν γένει (πλάτες αὐτὸς ὁ Γάλλος συγγραφεὺς νὰ διέταξε τὸν πόλεμον) ἐν τῷ Ανάχρονις αὐτὸν ἀπὸ ἑνὸς 'Ελληνος ὑπέρχει: μία κίνησις γενενόντη κατὰ τὸν πόλεμον, καὶ ὑποκειμένη εἰς τινὰς ἀναλογίες. Διεκρίνεται τὸν πόλεμον κατὰ τὸν πόλεμον, εἰς τὴν πτῆσιν ἐνόπιον τῶν πτηνῶν, εἰς τὴν κροῦσιν τῶν ἀρτηρῶν, εἰς τοὺς πόδες ἐνός χορευτοῦ, καὶ εἰς τὰς περισθέσιας ἐνός λόγου. Ιδίατέρως δὲ εἰς μὲν τὴν ποιητικὴν ὁ ρυθμός ὑπέρχει ἡ σχετικὴ διαμονὴ τῶν χρόνων ὅπου μιταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ προφέρουν τὰς συλλαλές: ἐνός ποιητικοῦ στίχου· εἰς δὲ τὴν μουσικὴν ὁ ρυθμός ὑπέρχει ἡ σχετικὴ διαμονὴ τῶν ἥχων, ἡ φθόγγων, ἐξ ᾧ συντίθεται τὸ ὄποιονοῦν ἀσμα.

»Β'. 'Οταν πρῶτον ἥρετο ἡ μουσική, ὁ ρυθμός αὐτῆς ἐξωμοιοῦτο κατ' ἀκροβολίαν μὲν ἐκείνον τῆς ποιητικῆς· γινώσκει ἐκκεστος, διτεί τὴν Ἰλληνήν γλώσσαν ἡ κάθε συλλαβή ὑπέρχει βραχεῖς ἡ μακρά· καὶ ἀνίσως διὰ τὸ προφέρη τινὰς τὴν βραχεῖαν ἐξοδεύει ἐν τῇ ἐνώσεως διεφόρων συλλαβῶν μακρῶν δηλαδὴ βραχεῖων ἐκτελείται ὁ ποῦς, καὶ ἐκ τῆς ἐνώσιας πολλῶν ποδῶν τὸ μέτρον τοῦ ποιητικοῦ στίχου· ὁ κάθε ποῦς ἔχει μίαν κίνησιν, ἐν τῷ ρυθμῷ τοῦ διερρηλένον εἰς δύο χρόνους· ὁ μὲν ἐξοδεύεται εἰς τὴν κάθιδον τῆς χειρός, ὁ δὲ εἰς τὴν ἀνοδον.

»Γ'. 'Ο Ομηρος καὶ οἱ συγγραφεῖς αὐτοῦ ποιηταὶ ἐμεταχειρίζονται κοινῶς ἐκείνον τὸν Ἡρωϊκὸν στίχον, τοῦ ὅποιου ἡ ἐκτασις ἐμετρεῖτο ἀπὸ τοῦ δύο πόδες, καὶ πειρείχειν ἐκκεστος; τούτων δύο μακράς· συλλαβέας, ἡ μίαν μακράν, μεθ' ἣς δύο βραχεῖς· οὕτω λοιπὸν τέσσαρα συλλαβέακα λεπτά ἡ ἀποκαθιστῶσα τὴν διαμονὴν ἐνός ποδός, καὶ εἰκοσιτέσσερα τοιούτων λεπτῶν τὴν διαμονὴν ἐνός Ἡρωϊκοῦ στίχου.

»Δ'. 'Απὸ ἐκείνον δὲ τὸν καρπὸν περετηρήθη, διτεί τὸν πόλεμον ἐν τοιούτων στίχων, καὶ διτεί τὸν δρόμον τῶν τοιούτων στίχων, μένει μὲν ἐμ-

» φρντακι καὶ ἡγώθεις λέξις δὲν οὐδέναντο νὰ ἔμενων εἰς τοὺς στίχους
» κύτοις; μὲ τὸ νὰ ὑπέκειντο εἰς τὸν ρυθμὸν κύτων, ἔλλοι δὲ διὰ νὰ δύνηται
» θῶσι νὰ ἔμθον ἡναγκάζοντο νὰ ἐπεκαλυφθῆσσαν εἰς τὴν προσεγγίζειν
» ἐπορεύεις ἐπεγειρόμενον νὰ πρετεῖξασιν ἔλλους; τινάς νέους ρυθμούς εἰς
» τὴν ποιητικήν, τῶν ὄποιων ὃ ἀριθμός κατέκα πολλὰ τοξεύηται μετά ταῦτα,
» διὰ σπουδῆς τοῦ Ἀρχιλόχου, τοῦ Ἀλκαίου, τῆς Σαπφοῦς, καὶ ἔλλων
» πολλῶν ποιητῶν, τοὺς ὄποιους κύτων; ρυθμούς δικιάζονται τὴν σήμερον ἐπὶ
» τοῖς κυριώτεροι μέροι.

» Β'. Εἰς μὲν τὸ πρῶτον γένος ἡ ξνοδος; τῆς χειρός ὑπάρχει: ἵστη μὲν
» τὴν κάθιδον, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μέτρων δύο ίσων γρόνων, εἰς δὲ τὸ δεύτερον
» τερτιον γένος ἡ δικυρονή τῆς ἔνδοντος χειρός ὑπάρχει: διπλοσία τῆς κακού
» θύδου, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μέτρων δύο ξνιστων γρόνων, ἡ τριῶν ίσων γρόνων
» νων εἰς δὲ τὸ τρίτον γένος ἡ δικυρονή τῆς ἔνδοντος ὑπάρχει πρὸς τὴν
» δικυρονήν τῆς κακούδου, ὡς 3 πρὸς 2, τούτεστιν ὑποτιθέντων τῶν σημειών
» διῶν τῶν φθιόγγων ιστογόνων, ἔξοδεύντεις ἐξ κύτων τρίχεις τὸν γρόνον
» τῆς ἔνδοντος καὶ δύο εἰς ἔκεινον τῆς κακούδου, δικυρίνουσι δὲ καὶ τέταρτον
» τι γίνος, ὅπου ἡ τριάς τῶν γρόνων, ὡς 3 πρὸς 4, ἔλλα' ὑπάρχει ὀλίγον
» ἐν χρήσει.

» Ζ'. Ἐκτὸς κύτης τῆς δικυρορᾶς τῶν γενῶν, ἔσεται μίλια ἔλλην μεγάλη
» λητεύχη προερχομένη ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαζιδῶν, τῶν περιεχομένων εἰς
» ἓντας ἔκκειτον τοῦ ρυθμοῦ γρόνον. Οὕτως οὖν εἰς μὲν τὸ πρῶτον γένος ἡ
» ξνοδος τῆς χειρός καὶ ἡ κάθιδος δύναται ἔκκειται νὰ σύγκειται ἀπὸ ἓντας
» μόνον συλλαζιδῶν γρόνον, ἡ ἐπὶ μίλια βραχεῖς συλλαζιδήν πλὴν δύναται
» ἔκκειται νὰ σύγκειται προτέται ἀπὸ 2, ἀπὸ 4, ἀπὸ 6 καὶ ἀπὸ 8 συλλαζιδῶν
» μεριδιών γρόνου τοῦθι ὅπερ ποιεῖ ἔνιστε νὰ περιέχῃ τὸ ὀλοτρυχεῖς μέτρον,
» μίλια συμβίσσειν συλλαζιδῶν μεκρῶν καὶ βραχέων, καὶ ὄποιαί νὰ ισομετρῶνται
» ταῖς μὲ 16 συλλαζιδικὲς μεριδίες γρόνου εἰς δὲ τὸ δεύτερον γένος κύτη ἡ
» συμβίσσεις δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ 18 συλλαζιδῶν μεριδιών γρόνου τελευταῖς
» ταῖς τὸ τρίτον γένος ὡς εἰς τῶν γρόνων δύναται νὰ λάβῃ ἀπὸ 3 βραχεῖς
» γείξεις ἡσ; 15, καὶ ὁ δεύτερος ἀπὸ 2 βραχεῖς ἡσ; 10, ἥγουν τὸ ἀνάλογον,
» εἰς τρόπον, ὅτι ἔτον τὸ μέτρων ὅλον περιέχει 25 μεριδιών γρόνου περισσεύει
» ἢ 8 τούτων τῶν μεριδίων, τὸ ὑφος τοῦ ἡρωίκου στίχου καὶ δύναται νὰ
» περιέχῃ ἡσ; 18 συλλαζιδῶν μεκρῶν καὶ βραχείσας.

» Η'. Ἐξαντίστη τὴν ποικιλίαν ὅπου ἔμποιει εἰς τὸν ρυθμὸν αὐτὸν τὸ ταξίδι
» χάρτερον, ἡ βραχδύτερον ρεῖμα τῶν συλλαζιδῶν μεριδίων τοῦ γρόνου, ἐνώση

» τις ἔκεινο ὅπου προέρχεται ἀπὸ τὴν μᾶξιν καὶ ἐκωσιν τῶν διαχρόων ρυθμῶν καὶ ἔκεινο ὅπου γεννήτηται ἀπὸ τὴν καλὴν ἐκλογὴν τοῦ μουσικοῦ, διτονοῦ κατὰ τὸν χρακτῆρα τῶν ἑκτεθησομένων πεθῶν ταχύνῃ ἡ βραχδύνη, τὸ μέτρον τοῦ ρυθμοῦ χωρίς ὅμως νὰ ἀλλοιώσῃ αὐτοῦ τὰς ἀναλογίας, κατός θέλει συμπεράνει, διτονοῦ μελιφόρων μελιφόρων, τὸ οὔς ἡμῶν πρέπει νὰ εὑρίσκηται ἀδικαλεῖτως σειώμενον ἀπὸ κινήσεις κιρήνειών τους, ὅπου ἔχει πνοῦσιν αὐτὸν καὶ ἐκπλήττουσι.

» Θ'. Γραμματί τινες τεθειμένης εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς μουσικοῦ συνθέτος ἐδείκνυντον αὐτοῦ τὸν ρυθμόν, καὶ ὁ κορυφεῖς τῶν μουσικῶν τῶν ἑκτελούντων τὴν ἀρμονικὴν συμφωνίαν, ἐστὼς εἰς ὑψηλότερον τύπον ἐδείκνυε τὸν ρυθμὸν αὐτὸν εἰς τοὺς μουσικοὺς καὶ χορευτὰς ὅπου προσειχον εἰς τὰς κύτους χειρονομίας παρετήρησαν (εἶπεν ὁ Ἀνάχρονος εἰς τὸν διδάσκοντας αὐτὸν) ὅτι οἱ κορυφαῖοι αὐτοῖς διδάσκαλοι ἔτυπτον τὸ μέτρον αὐτόν, ὅτε μὲν διὰ τῆς χειρός, ὅτε δὲ διὰ τοῦ ποδός; εἰδόν μάλιστα τινάς ἵξει τὸ κύτων ἔχοντας σίδηρον εἰς τὸ ὑπόδημα, καὶ ὄμοιογά, ὅτι τὰς ταρχχώδη κτυπήματα κύτων ἐσύγχιζον τὴν προσογὴν καὶ τὴν ἡδονὴν μους ὁ φιλότιμος, (ὁ διδάσκων τὸν Ἀνάχρονον) μειδίστας ἐπὶ τούτῳ (δικαιοιογῶν ἄρχοντας) ἔξικολούθησε νὰ λέγῃ.

» Ι'. Ο Πλάτων παρομοιάζει τὴν ποίησιν ἀνευ μελωδίας, μὲν ἐν πρόσωσι ποιητῶν ἀπώλεσε τὴν ὥρκιότητά του, ἀπολύων τὸ ἄνθος τῆς αὐτοῦ νεότητος· ἔγως δὲ ἡθελον παρομοιάσῃ τὸ μέλος δίχα ρυθμοῦ μὲ ὥρκιόν τητάς τινας καλῶς ἐλαγρασσιμένου προσώπου, ψυχῆς ὅμως καὶ προφορᾶς ἀστερημένου, καὶ μάλιστα μὲ τὸ μέσον αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ, ἡ μουσικὴ διειδεύγειρε τὰς κινήσεις ὅπου ποιεῖ εἰς ἡμᾶς νὰ δοκιμάζωμεν ὁ μουσικὸς εἰς τὴν μελοποιίαν δὲν ἔχει τρόπον τινὰ ἄλλο, παρὰ τὴν ἀξιότητα τοῦ νὰ προσαρμόσῃ τὸν ρυθμόν δὲν οἱ ρυθμοὶ ἔχουσιν ἀξιότητας ἡμέρους καὶ τὸ διωρίσμένας δὲς ἡγήσῃ ἡ σάλπιγξ ἀδικόπως ἐν τῷ ρυθμῷ βίσκιον καὶ ὄρθρο μητικόν, καὶ θέλετε τομίσει, διτονοῦ ἀκούετε τὰς φωνάς τῶν μαχομένων, καὶ ἔκεινας τῶν νικητῶν, θέλετε ἐνθυμηθῆν τὰς ἡμέτερα τοῦ πολέμου ἔσματα καὶ τοὺς ἡμετέρους πολεμικοὺς χρόνους. "Ἄς φέρωσι πολλαῖς φωναῖς εἰς τὴν ἀκοὴν ἤχους, οἱ ὅποιοι νὰ ἔξικολουθῶνται ἡσύχως μὲ τερπνότητα καὶ ἀρρενικὸν τρόπον, καὶ θέλετε γνωρίσει εἰς ἐστὸν μίκην ὑπεράνθρωπον κατάταξιν. "Ἐὰν δὲ καὶ τὰς ἔσματα αὐτῶν τῶν φωνῶν περιέχωστε θείους ἐπιχίους, τότε θέλετε κισθενθῆ ἐστὸν δικτεθειμένον εἰς τὸ σίβας, ὅπου ἔμπνεις ἡ θεϊκὴ παρουσία, καὶ τοῦτο ἀκτελεῖ ὁ ρυθμός, ὁ ὅποιος εἰς τὴν

» ἡμέτερας θρησκείας τὰς τελετὰς διενθύνει τοὺς χοροὺς καὶ τοὺς ἵεροὺς
» » ὑμενούς.

» Κ'. Ὁ χριστικὸς τῶν ρυθμῶν περιορίζεται κατ' ἀκρίβειαν, ὥστε ἡ
» μετάθεσις μᾶς συλλαβθῆς ἀρκεῖ διὰ τὴν κυτοῦ ἀλλοίωσιν. Πλεις ἐγκρί-
» νούσεν συνεγών εἰς στιγματίγεν δύο πόδες, τὸν Ιχυδόν καὶ τὸν τροχοῖον
» συντεθειμένους καὶ τοὺς δύο κύτους ἀπὸ μίσχῳ συλλαβθῆν, καὶ ἀπὸ
» μίσχῳ βροχεῖται, μὲ διέχορδον, ὅτι ὁ μὲν Ιχυδός ἔρχεται ἀπὸ βροχεῖται, ὁ
» δὲ τροχοῖος ἀπὸ μακρέων οὐτος συμβάλλει εἰς τὴν δραμάτητα τὸν ἕναν
» ρικοῦ χοροῦ· ὁ ἄλλος εἰς τὴν ἐνθερμον ἔνος ἐνιρρητοῦ λόγου· καὶ φί-
» νεται ὅτι ὁ μὲν Ιχυδός ποὺς εἰς κάθε φρένων ὅποι ἐπαναλαμβάνεται, ἐξ-
» πτει περισσότερον, ὁ δὲ τροχοῖος, ὅτι ὑστερεῖται ἐκ τῆς ἐξάψιας ὅποι
» οἱ εἰχε. Διό τούτο καὶ οἱ μὲν στυρικοὶ ποιηται μεταχειρίζονται τὸν πρῶ-
» τον, συνθέοντες κατὰ τῶν ἔχθρων κύτων οἱ δέ ποιηται τῶν δραμάτων
» κινοῦσι μὲ τὸν δεύτερον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θεάτρου τοὺς χορούς· τῶν γε-
» ρύντων.

» Δέν ὑπάρχει κακομία κίνησις εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα
» πάθη, ὅποι νά μὴ εὐρίσκῃ εἰς τὰ διέχορδα εἴδη τῶν ρυθμῶν ἀνταποκρινο-
» νένναν κίνησιν, ὅποι νά γίνεται ἀπεικόνισμα ἐκείνης. Αἱ σχέσεις κύτατ
» εἰσὶ τόσον σταθερά, ὥστε ἐν ἔτημα ἀπόλυτων ὅλξ αὐτοῦ τὰς χάριτας,
» οὐθὺς ὅποι συγχυτήθῃ ὁ προσδιορισμένος αὐτοῦ ταχτικός δρόμος· καὶ ἡ
» ἡμέτερα ψυχὴ δὲν δέχεται εἰς τοὺς δέοντας χρόνους τὴν περιοδικὴν ἐξ-
» κολούθησιν τῶν ρυθμῶν κανὸν κισθημάτων ὅποι προσμένει. Κατὰ τούτο οἱ ἀνα-
» δεχόμενοι τὰ ἡμέτερα ήστηραν, καὶ τὰς πανηγύρεις τῶν ἑορτῶν δὲν πάν-
» ουσιν ἀπὸ τοῦ νά γυμνάζωσι τοὺς πράκτορες, εἰς οὓς ἐμπιστεύονται τὴν
» φροντίδα τῆς ἐκτιών δύνης· μᾶλιστα δὲ εἰμὶ πεπληρούμενός, ὅτι ἡ
» μουσικὴ χρεωστεῖ μεγάλον τι μέρος τῶν καλῶν κύτης ἐκβάσεων εἰς τὴν
» καλὴν ἔξακολούθησιν, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ προσοχήν, μὲ τὴν ὁ-
» ποίειν οἱ ἔδοντες μουσικοὶ ἡθελον δυνηθῆν νά ἐχαλούσθησον τὴν μουσι-
» κὴν κατὰ τὰς κηνήστεις ὅποι ἐγείρονται περὶ ἀλλων εἰς κύτους».

§ 140. Καὶ τῦτα μὲν περὶ ρυθμῶν (ἀπὸ τὸ ἔως λ') ὁ πολὺς καὶ θυ-
μάσιος συγγράφεις τοῦ νέου 'Αναχάρσεως· ἐρχόμενος δὲ εἰς τὴν προπα-
δεῖσαν τῇ; Παππαδικῆς, δὲν εὐρίσκομεν λεπτομερῆ διδασκαλίαν περὶ ρυθμῶν
καὶ μελοποιεῖς, εἰμὴ μόνον μικράν τινας ἐρμηνεύειν περὶ σημεδίων, χειρονο-
μίας, καὶ περὶ ψογίας. Καὶ ἡ μὲν χειρονομία εἰς τὴν προπαδεῖσαν σύτην
θεωρεῖται οὐ μόνον ως μέτρον χρόνου, ἀνερχομένης διηλασθῆ τῆς χειρὸς· καὶ

κατερχομένης, όλλα προσέτι ώς περίγουσαν κυριωτέριως εἰς τοὺς φθόγγούς οξύτητής τινάς (§ 10) ἢ ἐπίταπιν, διὸ καὶ κατὰ τὰς ποικιλίξ τῶν σχημάτων κύτης διαρρόους οιομορφίας λαμβάνουσι τὰ σημαζήνα τὰ δηλοῦντα εἰς τὰς γραμματικὰς ἡ θέσεις τούς διαρρόοις τῆς γειρονομίας κύτης τρόπους καὶ συγηγητισμούς. Αἱ δὲ ψηγικαὶ ἀναρρόψιμεναι κυριώτερον εἰς τὸν ρυθμὸν θεωροῦνται ώς μέτρον τοῦ χρόνου ταχύτερον ἢ βραχύτερον. Καὶ τὰ μὲν σημαδίνια αὐτά, τὰ εύρισκόμενα εἰς τὴν προπονίδεικν τῆς Πτεροειδεῖς, δικιροῦνται εἰς φωνητικά, ἀπερ εἰσὶ δέκα καὶ πέντε, καὶ εἰς ψηφῶν περίου τριάκοντα καὶ ἐπτά τὸν ἀριθμόν, ζεινά λέγονται καὶ μεγάλαι ὑποστάτεις. Αἱ δὲ ψηγικαὶ εἰς τὴν προπονίδεικν κύτην ἐπαρθμοῦνται τοεις καὶ ἡμίσει. Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῶν σημαδίων λέγομεν, εἶτα δὲ καὶ περὶ ἄργιων ἐροῦμεν.

Περὶ σημαδίων.

§ 141. Ἡ ὄρχη, ἡ μέση καὶ τὸ τέλος, καὶ τὸ σύστημα ὅλων τῶν σημαδίων τῆς μουσικῆς τέχνης τὸ ίσον ἐστιν. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ μελῳδίαι, αἱ διὰ τῶν σημαδίων κύτων ἐμφινόμεναι, ὃπου ἂν ποιήσωσι κατελήξειν, τὸ πρῶτον κύτον ἰσον ώς ὄρχην τοῦ συστήματος κύτων θεωροῦσι, πρὸς δὲ διὰ δύο, ἡ διὰ τριῶν καὶ κί λοιποί· ἀλλέως μελῳδίαις ἢ φωνὴ μελῳδίης οὐ κατορθοῦνται· διὸ φωνεῖται μὲν τὸ ἰσον καὶ χειρονομεῖται ώς μέτρον χρόνου, οὐ μετρεῖται δὲ μὲ τὸ νὰ μὴ δύναται νὰ σημακίνῃ μόνον διν, οξύτητας ἢ βρύτητας, όλλα φυλάξτει τὴν ιστητας ἢ ὄμορφωνάν.

§ 142. Τῶν δὲ φωνητικῶν σημαδίων (§ 140) ἀλλας εἰσὶν ἀνιόντα, διλλας δὲ κατιόντα. Καὶ ἀνιόντα μὲν ὄκτω. Τὸ διλύγον, ἔχον φωνὴν μίχν, ἡ ὄξεις· φωνὴν μίχν, ἡ πετκαστὴ φωνὴν μίχν, τὸ κούνισμα φωνὴν μίχν, τὸ πετκαστὸν φωνὴν μίχν, (ἡ πελκαστὸν) τὰ κεντήματα (ῶν ὁ χρόνος· συμμίγνυται θυμοκοίσις· μὲ τὸν μερόν τοῦ πρὸ αὐτοῦ φθόγγον) φωνὴν μίχν, τὸ κεντητικ φωνάς δύο, καὶ ἡ ὑψηλὴ φωνάς τέσσερες. Κατιόντα δὲ ἔξι· ἡ ἀπόστροφος· ἔχουσα φωνὴν μίχν, αἱ ἀπόστροφοι, οἱ σύνθεσμοι φωνὴν μίχν, ἡ ἀπόφρον φωνάς δύο, τὸ κρητημούπορρον φωνάς δύο, τὸ ἐλαφρὸν φωνάς δύο, καὶ ἡ χαμηλὴ φωνάς τέσσερες. Καὶ πάλιν τὰ τε ἀνιόντα καὶ τὰ κατιόντα, ὑποδικηροῦνται εἰς σώματα καὶ εἰς πνεύματα· καὶ ἐκ μὲν τῶν ἀνιόντων ὑποτίθενται· σώματα τὰ πρῶτα ἔξι, πνεύματα δὲ τὰ δύο τελευταῖς, ἥγουν τὸ κέντημα καὶ ἡ ὑψηλὴ· ἐκ δὲ τῶν κατιόντων ὑποτίθενται σώματα τὰ πρῶτα δύο· πνεύματα δὲ τὰ δύο τελευταῖς; ἥγουν τὸ Ἐλαφρόν, καὶ ἡ χαμηλὴ. Διακρίνουσι δὲ τὰ σώματα τῶν πνευμάτων, καθότι τὰ μὲν σώματα

Ιστανται μόνκ, τὰ δὲ πνεύματα σίνων ἐν τῷ ζῷῳ δίσυνται: σώματος πρὸς σέστασιν, καντκοῦθικ αὐτὸς τὸ παράδιπλον ἐκ μερικῶν τινος ὑμοιώσεως, οὐχὶ δὲ κατὰ τέλειον λόγουν. Καὶ προσέπι τὰς ἵνων ὑποτεθίνται σώματα ὑποτάσσονται εἰς τὰ πνεύματα, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνάπτων; οὐδὲ ἐπορροὴ εἰς τὸ ἔξι κατῆς συντεθειμένον κρατημούσηρρον, οὗτος σώματά εἰσιν, οὔτε πνεύματα.

§ 143. Ιστέον οὖν, διὰ τὸ οὐλίγον, οὐ δέξει, η πεταστή, τὸ κούρσιον, τὸ πελκτόν, καὶ τὰ δύο κεντρικά εἰσι μὲν σώματα καὶ ἔχουσι φθόγγον ἀνίσταντα ἐνικ, πλὴν ἡ χειρονομίκα κύτων δικρίβει, ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ κούρσιον, φέρ' εἰπεῖν, ἡ χειρονομίκα μετ' ἣς καὶ ἡ φωνὴ ἀνέρχεται μὲν φθόγγον ἐνικ, πλὴν ἡ συγχύτερον τούτεστιν, ἐλαττομένης· τῆς ἐπιτάσσεως (§ 10) τῆς φωνῆς, εἰς δὲ τὴν δέξειν, ἀνέρχεται τὸν φθόγγον ἡ φωνὴ μὲν αὐξησίν τινα, εἰ καὶ λεπτοτάτην, η τῆς ἐπιτάσσεως, η τῆς δέξειτος, η καὶ τῶν δύο, τρίτουν τινας καθὼς εἰς τὰς δέξιτονος συλλαβές· εἰς δὲ τὴν πεταστήν ἀνέρχεται ἡ φωνὴ τὸν φθόγγον μὲν ἔτι μείζονά τινα δέξειτο, η ἐπίτκασιν τῆς φωνῆς, ἀπροσδιόριστον μὲν ἐν γένει προσδιώρισμένον δέ πως ὑπὸ τῶν ἀσώνων σημαδίων, καὶ ἀργὸν τὴν φωνικήν, η ἐκ προσποήσεως κληνησιν τῶν πετασῶν τοῦ μελῳδοῦντος· οἱ ἄριστοι τῶν μουσικῶν γνωρίζουσι καλῶς πόσην γέρειν καὶ τοικαῦται ἀνεπισθήτοι συγέδον δέξειτος, καὶ ἐπιστάσεις τῶν φθόγγων ἐμποιοῦσιν εἰς τὰ φτημάτα· καὶ διὰ ή μία γενομένη ἀντὶ τῆς ξλλης, ηγουν ἡ δέξιτέρχ, η πλέον ἐκτεταμένη, ἀντὶ τῆς ηττον δέξεις, η ηττον ἐπιτεταμένως ἀφικεῖται ἀπὸ τὸ φτημά τὴν ζωηρότητας κύτων, καὶ γάριν σχι τὸ οὐλίγον, καθέξ φησι· καὶ ἡ σορώτατος Ψελλός εἰς τὸ τίλος τοῦ περὶ Μουσικῆς συντάχυματος κύτουν οὐτως, κύτοιεξει: «οὐ γάρ τῇ τῶν διεκτημάτων μόνῃ μεταρροῦσθ, οὐδὲ τῇ μόνῃ τούτων » διατροφῆς ἀλλὰ καὶ τοῖς συστάχυτέσκις, καὶ ταχγνηῖς, μετατέχεσσι, δικρουνηῖς οὐ καὶ ροκῆς, καὶ ταῖς τῶν ἐπικρῶν, καὶ κρουσμάτων ποικίλης μεταχρήσεσι, « τὰ μυρίκ τῶν μελῳδῶν, καὶ ποικιλά καττεκτικούς» ἴσοι δὲ στοχάζονται περιττά μερικά ἀπὸ κύτες τὰ φωνητικά σημάδια. περιστώντες διὰ τούτου τοὺς σορῶν κύτων ποιητάς ὡς περιττολόγους, οἱ τοιούτοις δεικνύουσιν κύτοις ἐκπτούσις διὰ πολὺ ἀπέχουσιν ἀπὸ τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν ἐκείνων, οἵτινες κρίνονται ἀναγκαῖα ὅλα τὰ φωνητικά σημάδια, ἰσύστησκον κύτες καὶ μετεχειρίσθησκον πρεπόντως, αὐτοὶ οὖν πῶς οὐ δεικνύουσι μᾶλλον, διὰ τὴν δύναμιν αὐτῶν τῶν σημαδίων ἀγνοοῦσι, καθὼς οἱ τὴν Ἐλληνικὴν ὄρθογραφίαν ἀνακρίσει βούλομενοι ἀγνοοῦντες τὴν δύναμιν αὐτῆς;

§ 144. Τὰ δὲ ἄρωνα σημάδια (§ 140.) ἔνευ τοῦ ιεού (ἐπειδὴ τούτου οὐκ ἔστιν ἀφωνον (§ 141.) καὶ ἀπτά φωνας διπλασιών, ηγουν τὴν δι' ὄκτω

οὐ ποιοῦσιν ἵσταν μὴ ληφθῆ ὡς οὐανούμενον καὶ τὸ ίσον) εἰσὶ ταῦτα: Διπλῆ, παρακλητική, κράτημα, κύλισμα, ἀντικενωκύλισμα, προμικόν, ἐκστρεπτόν, τρομικούνκυμα, ψυχιστόν, ψυχιστοσύγκυμα, γοργόν, ἔργον, σταχυός, ἀντικένωμα, ὁμαλόν, θεματικός ἕσω, ἔτερος ἕξω, ἐπέγειρα, παρακλητικόν, ἑτερον, ἔηρόν κλάσμα, ἔργος οὐανθετον, γοργούσθετον, οὐράνισμα, ἐπάδειμα, ήὲς καὶ ἐπάθεις, θέματα ἀπλούν, γόρευμα, ψυχιστοπαρακλητικό, προμικοπαρακλητικό, πίκσμα, σεισμός, σύνκυμα, ἔνκρητις, βρετεῖ, καὶ λύγισμα.

§ 145. Τῶν δὲ σημαδίων κύτῶν ἡ σημασία καὶ χειρονομία γραφῆ οὐ διδάσκεται· καθὼς καὶ οἱ τρόποι, τὰ τε σχήματα τῶν φητόρων, τὰ ἐπιτίθεια εἰς τὸ κινήσαι τὰ πάθη, ἀλλὰ μόνον διὰ ζώσης φωνῆς καὶ κισθητῶν τοῦ διδασκάλου κινήσεων ὅθιν διὰ τὸν λόγον, καθ' ὃν δὲν ὄνομάζεται τέλειος φήτωρ ὁ ταῦτα τὰ φητορικά σχήματα καὶ τὰς λεπτολογίας τῶν τρόπων ἔγνωσην, οὗτας οὐδὲ ἐκκλησιαστικός μουσικός λέγεται πρεπόντως ὁ μὴ μαθών, δισον τὸ δυνατόν ἐκ πάρκδοσεως τὰ μέλη καὶ τοὺς σχηματισμοὺς αὐτῶν τῶν σημαδίων. Τούτων τὰ πλεισταὶ ἐνρίσκονται εἰς τὴν προπατίδειαν τῆς Παπαδικῆς ὑπὸ τῶν ποιημάτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν συναχθέντες, ἡ μᾶλλον ἐκείνης συνετέθησαν κατὰ ταῦτα. Καὶ εἴθε τὸ πανάγιον Πνεῦμα νὰ φωτίσῃ τοὺς ἐνεστῶτας διδασκάλους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς διὰ νὰ παρεκδίδωσιν εἰς τοὺς ιδίους μαθητὰς τὴν προπατίδειαν ἔκεινην, ἥτις συνίσταται ἀπὸ θέσεις καὶ γραμμάτων, ὅποιον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μουσικὰ βιβλία ἔμεχθον, πρὸς εὔκολαν μεγαλωτάτην, καὶ ταχεῖαν ἐπίδοσιν τῶν σπουδαζόντων εἰς αὐτούς. Τὰ δὲ μέλη αὐτῶν τῶν σημαδίων καὶ θέσεων τῶν εἰς τὴν προπατίδειαν κύτην εύρισκομένων εἰσὶ τῷ οὐρανῷ σεμνά, τὴν διαπασῶν οὐγή ὑπερβαίνοντα (καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικὰ προσόμοια μέλη). Ἐτι δὲ ὅμοιάζουσι πως καὶ μὲ ἔκεινα τὰ εἰρημένα ἔσματα (§ 139 Ι') καὶ ἀποποιοῦνται τὴν ἀηδὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν (§ 139 Θ') ἐπειδὴ καὶ αὐτὰ ἀπὸ σοφοὺς συνεργοτήθησαν καὶ ἀγίους ἀνδρας.

Περὶ Ἀργίων.

§ 146. Άλι δὲ ἀργίαι (§ 140) ἐπαριθμοῦνται εἰς τὴν προπατίδειαν τῆς Παπαδικῆς τρεῖς καὶ ἡμίσους ἡ διπλῆ, τὸ κράτημα καὶ οἱ δύο ἀπόστροφοι (οἱ μὲν δι' ἀργίαν, ὁ δὲ διὰ κατάδοξιν) οἱ σύνδεσμοι, τὸ δὲ ταύκισμα ἡ κλάσμα, ἔχει τὴν ἡμίσου ἀργίαν εἰς τὰς ἀργίας ὑπάγονται προσέτι τὰ σημάδεια ταῦτα' αργίαν, γοργόν, καὶ γοργούσθετον· ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦ ἀργίας τῶν

κρτήματες, τῆς διπλῆς καὶ τῶν συνδέσμων πρὸς τὴν ἔργιαν τοῦ κλέψυδρος ὑπάρχει ὡς 2 πρὸς 1 καὶ τοῦ κλέψυδρος ἡ ἔργια πρὸς ἐκείνην τοῦ γοργοῦ ὄγκοις ὑπάρχει ὡς 2 πρὸς 1, καὶ τοῦ γοργοῦ αὐτοῦ ἡ ἔργια πρὸς ἐκείνην τοῦ γοργοσυνθέτου τὸν κύτον ἔχει λόγον ὡς 2 πρὸς 1· ἕτερη ἡ ἔργια τῶν τριῶν, ἥγουν κρτήματες, διπλῆς καὶ συνδέσμου πρὸς ἐκείνην τοῦ γοργοσυνθέτου ὑπάρχει ὡς 2 πρὸς 1, ὡς 8 πρὸς 1, τοιτέστιν ἡ διπλῆ πρὸς τὸ γοργοσυνθέτον ἐν λόγῳ συνθέτῳ τῶν τριῶν λόγουν αὐτῶν καὶ μᾶτις τὸ μέτρον τοῦ γράμμου (§ 130) σημαιοῦται δικιφρεῖν εἰς Σ μέρη.

§ 147. Οἱ ψέλται τόσον εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, οἵσον καὶ εἰς τὴν ἔκωτέραν συντριβῆσσοις νὰ θεωρῶσι τὴν ἀνταπόκρισιν τῶν φθόγγων (*contra punctatum λατινιστὶ λεγομένην*) διχῶς· τὴν μὲν καλοῦντες ἀπλῆν ἀνταπόκρισιν, τὴν δὲ σχηματώδην ἀντηράν. Καὶ ἀπλῆν μὲν ἀνταπόκρισιν λέγουσιν, ὅταν δύο φθόγγοις ἡχοῦνται εἰς τὸν χρόνον φέρειν ἵνας κρτήματος, καὶ ἄλλοι δύο φθόγγοι πάλιν ἡχοῦνται εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, οἷον· τε τε, τε τε· ἡ ἐκκλησιαστικῶτερον εἴπειν, ὅταν δύο τινὲς ψήλλουσιν ὄμοιο μετροφωνίαν, ἔχουσαντες τὰς συλλαβάς τῶν λίξεων ὅμου, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον σχηματώδη δὲ ἀνταπόκρισιν τῶν φθόγγων λέγουσιν, ὅταν εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡχοῦνται δύο φθόγγοι, ἀνταποκρίνονται ἄλλοι περισσότεροι, φέρε' εἴπειν δέκα, οἷον τερεερίρεμ, τερεερίρεμ, ἢ εἰς τὸ αὐτὸν ἰσον, ἢ εἰς ἰσον διαφορετικόν, ἢ ἄλλοι μὲν ζνω, ἄλλοι δὲ κάτω, φθένει μόνον ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῶν δέκα φθόγγων νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὸν χρόνον, μὲ τὴν ἀρχὴν καὶ μὲ τὸ τέλος ἐκείνων τῶν δέκα φθόγγων, ἢ εἰς ἄλλον φθόγγον μὲ ἐκείνος σύμφωνον, ὡσάν νὰ ἔψαλλεν εἰς τις μετροφωνίαν καὶ ἔτερος τις μέλος, πλὴν καὶ οἱ δύο ἐκφωνοῦντες τὰς συλλαβάς τῶν λίξεων εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον μάλιστα δὲ εὑρίσκονται πολλάκις εἰς ἐκκλησιαστικὰ κρτήματα τέσσερα, πέντε, ἢ καὶ περισσότερα ἵσα κατὰ σειράν καθὼς εἰς τὸ «Ἄπεις γηγενῆς» τοῦ χιρ Ἀσκιὴλ Πρωτψάλτου, εἰς τὸν χρόνον τῶν ὁποίων ἔχει ἀδειαν ὁ ἐμπειρος ποιητὴς νὰ ἀνέλθῃ, ἢ νὰ καταβληθῇ ἐπιτηδείως φθόγγους περισσοτέρους, ἢ ὀλιγωτέρους, ἥγουν συντριμωτέρους, ἢ ἀργοτέρους, φθένει μόνον ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῶν φθόγγων οὐσιαστὴ μὲ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἐκείνων τῶν ἰσων ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη ἀνταπόκρισις φθόγγων, εἰς τὴν ὁποίαν μιγνύονται ἴνούστες συμφωνίαι μέτα τῶν ἀσυμφωνιῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τοῦτο χρειάζεται πολὺ μεγάλητέρας ἐπιτηδείστης, διὸ τοῦτο καὶ ἡ ἀνταπόκρισις αὐτὴ τῶν φθόγγων ὀνομάσθη σοφωτέρα. Καὶ ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ἀπλῆ ἀνταπ-

κριτις τῶν φθόγγων προσδιωρισμένη ὑπάρχει εἰς ὅλους τοὺς ψάλλοντας, καὶ ὅλοι αὐτοὶ ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται ὡμοῦ ὅλους τοὺς φθόγγους· καὶ δὲ λοιποὶ δύο, καὶ μᾶλιστα ἡ ἀνθηρά, ἡ ἐκκλησιαστικώτερον εἰπεῖν τὸ μέλος κρέμαται ἀπὸ τὴν γύμνασιν καὶ εὐστροφίαν τῆς ἀναντίας ἔκαστον, καὶ σράλλουσι προφυνῶς ὅσοι ἐπιχειροῦνται νὰ προσδιορίσωσι διὰ τόνων τὰς λεπιότητας καὶ χάριτας κύτου τοῦ μέλους, οἱ ὄποιοι γίνονται κατ' ἀνάγκην φυσικὴν διαφορετικού εἰς τὸν αὐτόν. Τὸ ἐλεύθερον τῆς ἀνθηρᾶς αὐτῆς ἀνταποκρίσεως τῶν φθόγγων ὑπάρχει γνωστόν, καὶ εἰς τοὺς ἔξωτερικὰ δι' ὄργανων ψήσοντας, εἰς τρόπον, ὅτι τὸ αὐτὸν ἵψην εἰς τὸν κύτον χρόνον φέρεται πάντη διαφορετικόν, καὶ μὲν στροφής περισσοτέρος κατὰ τὴν διαφορὸν γύμνασιν καὶ ἐπιτηδειότητα τοῦ ψήσοντος, ἡ τοῦ ἥγουντος.

§ 148. Αἱ λεπτόταται εὐστροφίαι ἡ συμβιβασμοὶ (§ 146) αὐτοὶ τῶν φθόγγων πολλάκις εἰς γραχῆν δὲν ὑπάγονται, ὡς χρώμεναι λεπτοτάτῳ μέρει τοῦ τόνου· καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς μουσικῆς δὲν ἔχουν σημείον εἰς τὸ νὰ παραστήσωσι μουχάρι, ἥττον τοῦ τεταρτημορίου τοῦ τόνου μέρος· ὑπάρχουσι δὲ καὶ τοιαῦται εὐστροφίαι διαφόρων ἕιδων, ἀλλαὶ εἰσὶν ἥδονικαί, ἀλλαὶ εὐθυμιοί, καὶ ἀλλαὶ σεμναὶ, ταῖς λεπτοπρέξιαις ἀνήκουσι. Όσοι δὲ ἐγκυράσθησαν ἐπιμόνως νὰ διατείνωσιν αὐτὴν τὴν διαφορὴν ψάλλουσιν ἀπαράλλακτα εἰς τὴν ἑκκλησίαν, ὡσάν νὰ ἔψηλλον εἰς ἕνα συμπόσιον, ἡ καμμίκην ἀσελγῆ ὑπόθεσιν ἐρωτικήν. Τὸ ὑφος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔχει τὴν περισσοτέραν σεμνότητα, καὶ ὁ ἄγιος Θεόδος νὰ διαφυλάξῃ αὐτὸ σῶον καὶ ἀλώβητον μέγερο τέλους. Τοῦτο δὲ βλέπω, ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῶν μεγάλων ἔκείνων ὑποστάσεων (§ 144) ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν διαφθείρεται, ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ δὲν μανθάνουσι διὰ ζώστης φωνῆς τοὺς σχηματισμοὺς αὐτῶν τῶν ὑποστάσεων, ἀλλὰ πάσχουσι μὲν ἐξήγησίν τινα νὰ τὰς μανθάνωσιν, αἱ ὄποιαι εἶναι γηράτεις, ὄποιαι καὶ ἄνωσιν, ἐπρεπε νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸ νὰ ἀναπαλῇ· εἰς τὴν μηνύμην τοῦ ὁ μαθητῆς τὰς ὑποστάσεις αὐτάς, ἀφοῦ τὰς μάθῃ διὰ ζώστης φωνῆς καὶ τὰς γνωρίζει· διγὶ δὲ αἱ ἐξηγήσεις νὰ προξενήσωσιν εἰς τὸν μαθητὴν τελείων τῶν παλαιῶν μουσικῶν βιβλίων ἀκαταληψίαν, καὶ ἐπομένως νὰ ὑστερήσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τὸν σεμνὸν ἐκκλησιαστικὸν σχηματισμόν, τοῦ ὄποιου ἡ λεπτότης καὶ εὐστροφία, ὡς ἥδη εἴπον, εἰς ἐντελῆ καὶ ἀκριβῆ γραφήν δὲν ὑπάγεται.

§ 149. Ἐπισφράγιζομεν δέ τὸ περὶ ἀργίων καὶ μελοποιίας αὐτὸ κεφάλαιον, ἐκθέτοντες αὐτολεξεῖ τὰ δσκ ὁ Λαμπαδάριος κύριος Μανουὴλ ὁ Χρυσάρης, ὁ ὄντως ἐκκλησιαστικὸς μουσικὸς περὶ τῶν σημαδίων καὶ ἐκθε-

σεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς λέγει ὡδὶ πως: «Θέσις λέγεται ἡ τῶν
» σημαζίων ἑνωσίς, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ μέλος· καθὼς γάρ ἐν τῇ γραμματικῇ
» τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων ἑνωσίς συλλαβήσθεισα ἀποτελεῖ τὸν λό-
» γον, τὸν κύτον τρόπον, καὶ τὰ σημαζίδικά τῶν ἡωνῶν ἐνοῦνται ἐπιστημό-
» νως, καὶ ἀποτελοῦσι τὸ μέλος, καὶ λέγεται τὸ τοιοῦτον τότε θέσις.
» Ἀλλὰ μήτε τὸν δρόμον, ὃ οὗτος, τῆς μουσικῆς ἀπάστης τέχνης καὶ τὴν
» μεταχειρίσιν ἀπλῆν τενά νομίσχας καὶ μονοιδῆ, ὥστε τὸν πονήσαντα
» στιγμήρον καλοφωνικὸν μετάθέσεων μὴ μέντοιγε, καὶ ὑδὸν τη-
» ρίσαντα στιγμήρον, καλῶς ἡγείσθε τούτον πεποιηκέντι, καὶ τὸ ποιηθὲν
» οὐπ' αὐτοῦ καλὸν ἀπλῶς εἶναι, καὶ μάθων παντὸς ἀνεπίδεκτον. Ἐπει τοι γε
» μεταχειρίσιν στιγμῆρον τὸ οὐπ' αὐτοῦ γενόμενον οὐκ ἔχει, τῷδε τοι
» ἔστιν ἀνεπίληπτον μὴ τούτου νόμιζε ἀπλῆν εἶναι τὴν τῆς ψελτικῆς μετα-
» χειρίσιν, ἀλλὰ ποικιλῆν τε καὶ πολυσχιδῆ γίνωσκε γάρ πολὺ τι διασχέρειν
» ἀλλήλων τὰ στιγμῆρα καὶ τὰ κρατήματα, καὶ τὰ κατανυκτικά καὶ μεγα-
» λυνάρια, καὶ οἱ οἰκοι κατὰ τὰς μεταχειρίσεις κύτων καὶ τὰ λοιπά, περὶ ἣ
» τέχνην καταγίνεται· ἀλλη γάρ ὁδὸς καὶ μεταχειρίσις στιγμῆρον, καὶ ἀλλη
» κατανυκτικοῦ, καὶ ἀλλη κρατήματος· ἀλλη γερουσικοῦ, καὶ ἀλληλουχ-
» φίου, ἔτερος εὑθεντοι καὶ τοῖς καλοφωνικοῖς στιγμῆροις, οἱ τούτων ποιηταί
» τῶν κατὰ τὰς ιδιόμελα μελῶν οὐκ ἀφίστανται, ἀλλὰ κατ' ἵχνος ἀκριβῶς
» ἀκολουθοῦσιν κύτοις, καὶ κύτων μέμνηνται, οἷον ἐν μέλεσι, διὰ μαρτυρίαν
» τῶν ἔκεισε κειμένων ἵνα παρεκλαυθάνουσιν ἀπερχαλλέκτως, καθάπερ δὲ
» καὶ ἐν τῷ στιγμῆρῳ κεινται, καὶ τὸν ἔκεισε δρόμον παρ' ὅλον τὸ
» ποίημα τρέχουσιν ἀμετατρέπτη, καὶ τῷ τροπαρῷ τοῦ ποιητοῦ ἐξὶ ὁ
» δεύτερος ἔπειται· καὶ οὕτως ὁ μετ' κύτον, καὶ πάντες ἀπλῶς ἔχονται τῆς
» κύτης ὁδοῦ. Ὁπερ δὲ τοῦθι οὕτως ἔχει, καθάπερ ἕγώ φημι νῦν, δῆλον
» ἐντεῦθεν. Οὐ γάρ γε τῶν γράμμων μαίστωρ ὁ Κουκκοζέλης ἐν τοῖς ἀντιγραμ-
» ματισμοῖς αὐτοῦ. τῶν παλκιῶν οὐκ ἔξισταται στιγμῆρῶν, ἀλλὰ κατ' ἵχνος
» ἀκολουθεῖ δινόμενος ἐν πάντως, καὶ κύτοις, ὡς οἱ νῦν, καὶ πολὺ μᾶλλον
» εἴπερ οὕτοι, μέλη μόνχ ποιεῖν ίδια, μηδέν τι κοινωνοῦντα τοῖς πρωτο-
» τύποις αὐτῶν στιγμῆροις· ἀλλ' εἰ οὕτως ἐποίει, οὗτε καλῶς ἐποίει, οὗτε
» τῆς ἐπιστήμης προσοχάντως ἐπαίτων ἐδόκει. Διό καὶ κατ' ἀκριβεῖαν τοῦ
» τῶν παλκιῶν στιγμῆρῶν ἔχεται δρόμου, καὶ κύτων οὐ πάνυ τι ἔξισταται,
» τοῖς τῆς ἐπιστήμης νόμοις πειθόμενος. Καν τοῖς κατανυκτικοῖς τὸν πρὸ
» κύτον τῇ τέχνῃ εὐδοκιμήσαντα μιμεῖται ὁ μετ' αὐτόν. Καὶ ἐν τοῖς κρα-
» τήμασι, καὶ ἐν τοῖς μεγαλυναρίοις ὄμοιώς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς γερουσικοῖς

» ὅμνοις, κομμακτικετῶν τῶν ἐν αὐτοῖς μελῶν ὄντων, εὗροι τις ἂν, τοὺς
» πάντας ποιητὰς σκοπούμενος ἀκριβῶς, ἐπίσης τὸ γέωμένους κύτους, καὶ
» οὐ συμφωνοῦντας ἀλλήλοις· οὐ μὴν δ' ἔλλεκα καν τῷ μεγάλῃ ἑσπερινῷ τῷ
» αὐτῷ χρῶνται κανόνι καὶ τῇ αὐτῇ συνθείξ καὶ τῷ πολυελκίῳ, καὶ τοῖς
» η ὄντισθώνοις λεγομένοις, καὶ τοῖς οἰκοῖς ὄδοισι· τῶν οἰκων δέ γε πρῶτος
» ποιητὴς ὁ Ἀνανεώτης ὑπῆρχε, καὶ δεύτερος ὁ Γλυκὺς τὸν Ἀνανεώτην
» μιμούμενος· ἐπειτα τρίτος ὁ Ἡθικὸς ὄνομαζόμενος, δις διδοκετάλοις ἐπίμε-
» νος τοῖς εἰρημένοις δυσι. Καὶ μετά πάντας αὐτοὺς ὁ χριτώνυμος Κουκ-
» κουζλῆς, δις καὶ μέγχες τωάντι διδάσκαλος ἦν, εἶπετο δ' οὖν ὅμως κατ'
» Ἰχνος αὐτοῖς, καὶ οὐδέν τι τῶν ἔκεινος δοξάντων καὶ δοκιμασθέντων
» καλῶς δειν ὡς τὸ κκινοτομεῖν, διὸ οὐδὲ ἐκκινοτόμει, ὃ δὲ Λαμπαδάριος
» Ἱωάννης, τούτων ὑστερος ὄν, κατ' οὐδέντι ἐλάττωνος τῶν προτέρων,
» καὶ αὐτοῖς λέξεις γράφων ἴδια χειρὶ ἔφη. Ἀκάθιστος ποιηθείσα παρ'
» ἐμοῦ Ἱωάννου τοῦ λαμπτεράριον τοῦ Κλεδᾶ, μιμουμένη κατὰ τὸ δυνατόν
» τὴν παλκιάν Ἀκάθιστον· καὶ οὐκ ἡσχύνετο γράφων οὕτως, εἰ μὴ μᾶλλον
» καὶ ἐσεμνύνετο, καὶ τοῖς λοιποῖς διπειρούμενοι διὰ τοῦ καθ' ἵστητον
» ὑποδείγματος τοῦ τῶν παλκιοτέρων ζήλου μηδέλως ἔξιστασθι, μηδὲ
» κκινοτομεῖν τι παρὰ τοῦ καθίπακε δδέκαντα καλῶς ἔχειν αὐτοῖς, καὶ κα-
» λῶς γε ποιεῖν ἔκεινος τε οὕτως ἐφρόνει, καὶ φρονῶν ἐλεγε, καὶ λέγων οὐκ
» ἐψεύδετο, ἀλλὰ τοὺς παλκιοὺς ἐμψεύδετο τῶν ποιητῶν τοὺς τῇ ἐπιστήμῃ
» ἐνδικπρέψαντας. Καὶ ἡμεῖς, εἰ γε μὴ μέλλοιμεν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς
» κατ' ἐπιστήμην ἀκριβεῖς δικυαρτάνειν, ποιεῖν οὕτω προσήκει καὶ ποι-
» οῦντας μέμψκετ' ἀν δρῆσις οὐδὲ εἰς, εἰ μὴ μᾶλλον καὶ ἐπανέσειεν. Εἰ δὲ
» κακῶ τεῦτα ποιῶν, τῆς τῶν παλκιῶν μιμήσεως οὐκ ἀφίστημαι, οὐδὲ ἐκ-
» στήσομαι, ἔως ἂν περὶ τοιύτων ὑγιαίνοντι κριτηρίῳ δύναμαι χρῆσθαι·
» ἔγω μὲν οὐκ ἀν εἴποιμι τὴν ἀλαζονίαν καὶ τὸν τύφον ἀποτιμπόμενος·
» ἀλλοι δὲ οἵς τούτων ἐμέλησε, καὶ ἡ ἀλήθεια παρὰ πάντας πεφίληται,
» κρινοῦσι τε καὶ ἐροῦσιν. Εἰδές ως οἱ πρὸ ἡμῶν διδάσκαλοι πάντεις σύμ-
» φωνοι ἦσαν ἀλλήλοις καὶ ἀσυτοῖς, καὶ οὐδέν ἐν οὐδενὶ διεφέροντο, τῷ
» πρωτοτύφῳ κανόνι τῆς ἐπιστήμης ἐπόμενοι; Ἄλλ' ἐπεὶ ταῦθι ἰχνῶς
» εἰρηταί, οὐ παρὰ πᾶσι γινωσκομενα, πᾶσι δὲ ὀφειλόμενα γινωσκετθι,·
» τῆς γε τῆς ἐπιστήμης ταυτησίν ἀντιποιούμενους.

» Πρῶτον οὖν ἐστὶ τὸ ποιεῖν τινα θέσεις προσηκούσας καὶ ἀρμοδίας,
» ἐπόμενον τῷ δρῷ τῆς τέχνης.

» Δεύτερον τὸ μὴ ἐγκύπτειν τῷ βιβλίῳ καὶ ὄρεν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς

» βιθίου γράφειν ἀποχλῶς, καὶ ὡς ἡ τέγνη βούλεται, εἰ τι ἔντις τάξειν
» γράψειν.

» Τρίτον, τὸ ἀμειλετήτως μὴ προδικτυεύμενον, ἀλλ' ἂμπε τὸ θεάσκ-
» σθεῖ, δύνασθε παντοῖς φάλλειν μαθήσκατε πελκάτε τε καὶ νέκ, τοῦ ἀ-
» πταίστου πάντα πάντας ἐχόμενον.

» Τέταρτον, τὸ φάλλειν μὲν ἄλλον, κατὸ δὲ τὸ ψελλόμενον γράψειν τε
» καὶ φάλλειν ὁμοίως ἔκεινω.

» Πέμπτον, τὰ παντοῖς εἰπεῖν μαθήσκατε ίδει, ἢ οἷκοθεν κινούμενον,
» ἢ ἡ ἑτέρου ἐπιτάγματος, καὶ μετὰ μελίτης, καὶ ταῦτης ἑκτός.

» Έκτον, ἡ τῶν ποιημάτων κρίσις ἔστιν ἵσως μὲν καὶ τὸ δύνασθε
» κρίνειν τὸ ποιηθέν, καθότι καλῶς ἢν ἔγγι καὶ ἀσφαλῶς καὶ καθέτι μὴ ἵσως
» δὲ καὶ τὸ δύνασθε γνωρίζειν ἀπὸ ἀκοῆς μόνης, τὸ δὲ τοῦ δέ τινος ποίη-
» μα, διπερ δὴ καλλιστόν ἔστι πάντων τῶν ἐν τῇ τέγνῃ.

» Τούτων δὲ τῶν εἰημένων ἕδει κερδάστιν, ὁ τὴν ἐπιστήμην ἔχων, καὶ
» δυνάμενος ὡς ἡ τέγνη βούλεται χρῆσθαι κύτοις, διδάσκαλος τελειῶς ὅν,
» ποιήσατε τε ποιήσατε, καὶ γράψετε καὶ διδάσκαλος, καὶ φήρους κρίνων
» ἐξηγαγέτω περὶ τῶν οἰκείων, καὶ ὅν ἀλλοι ποιοῦσι, μᾶλλον δὲ περὶ τού-
» των, τὰ γάρ ίδικα κύτοις μὲν ἀκολουθῶν τῇ τέγνῃ συνθέσει, τὴν δὲ περὶ
» κύτων ἔξουσιν ἔτερος φῆρον, διάτι τὸ τὴν εὑνοισιν πεφυκέντι, μὴ ἀδεκά-
» στους ἐξάγειν τὰς φήρους, κύτων δὲ εὗνως ἔχειν τοις ἐκυτοῦ κανόποιξ
» τύχωσιν δύντα. 'Ο δὲ μάτε τὴν ἐπιστήμην κύτων ἔχων, μάτε διάτι τούτο
» δυνάμενος χρῆσθαι κύτοις, σιγάτω λοιπόν, τοῦτο βέλτιον τοῦ μὴ σιγάζειν
» ἡγητάζενος, καὶ ἀσφαλέστερον ἡ εἰ μὴ σιγάζειν βούλοιτο (τοῦτο δὲ δήποτε
θεν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ παντὶ) ἀλλ' οὐδέποτε δυνήσεται πείσαις μαθῆλον,
» ὃς αὐτὸς ἔστιν ἔκοντι γίνεσθαι, καὶ νομίζειν ἀπερ κύτος νενόμικεν.

§ 150. Ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων δῆλον διτὶ ἐκ μάνης τῆς ἀκριβοῦς
γνώσεως τῶν ἐν τῇ προποιίᾳ τῆς Παπαδικῆς παντοίου εἰδόντων θέσεων,
ἀργίων τε καὶ σημαδίων, δύναται τις νά τέκτελέσῃ ἐντελῶς κύτος, ἀπει-
δίεσσιν ὁ σοφός οὗτος ζνήρ, καὶ τρόντι ἐκκλησιαστικός μουσικός.

Καὶ προσέτι γίνεται δῆλον, διτὶ οὐδεῖς τῶν διέργανων ψελλόντων ἔξω-
τερικῶν δύναται εἰς τὸ εἰδός τῆς μουσικῆς του νά ἐκτελέσῃ τὰ ὄσα προτε-
ρήματα εἰς προσευχὴν πρέποντα, ἔχεις ἡ διάτι ζώστις φωνῆς ἡμετέρης ἐκκλη-
σιαστικὴ μουσική, ὡς ἐπινοηθεῖσα καὶ συντεθεῖσα παρὰ σορῷν τῷόντι καὶ
ἐνκρέτων ἀνδρῶν.